

torvaris

Churchillov blagoslov

Velika pustolovščina gospoda Anthonyja Edena in Guya Molleta s priveskom Izraelcev je razburila ves svet, hkrati pa je bila že v kali obsojena na propast. A kaj bi prerokovali — dogodki sami odgovarjajo na mnoga vprašanja razburjenega sveta. Samo sočustvovanje lahko vzbuja stari gospod Winston, ki je v pozni jeseni življenja, polnega burnih in velikih zgodovinskih dogodkov, blagoslovil klavno, nevarno pustolovščino svojega žlahtnika. — Na spodnji sliki: Tako so odhajali angleški rezervisti osvajat Sueški prekop. Vkrcavali so jih v Hampshireu in jih odpošiljali na vroči Ciper, od tod pa z letali dalje nad Egipt in njegovo prebivalstvo. Rezervisti so odhajali v pustolovščino nejevoljni in zagrenjeni. Kako se bodo vračali? Marsikateriga ne bo več med njimi. In vse to na ljubo nepopularne pustolovščine tistih, ki ne morejo preboleti obstoja novega Egipta.

S cvetjem in smehljajem

Z ljubeznivim nasmehom je stopila soproga novega sovjetskega poslanika Smirnova na diplomatska tla Zahodne Nemčije. Bilo je na letališču Wann blizu Kölna in Bonna. Na sliki so od leve na desno: poslanik Smirnov, njegova žena in nemški šef protokola dr. Mohr, ki ji je izročil velik šopek nageljčkov in rož.

Zlati plug

V Shillingfordu na Angleškem so priredili mednarodno jesensko tekmovanje v oranju. Svetovno prvenstvo si je priboril Irec Hugh Barr. Vrli tekmovalac je že tretjič zmagal kot svetovni prvak in si priboril

v pripravi

Razvoj dogodkov na Poljskem in na Madžarskem je močno odmeval zlasti v Vzhodni Nemčiji. Da bi preprečili kaj podobnega, so ustanovili borbene skupine, ki so bile zlasti v velikih podjetjih na straži pred morebitnimi sabotažnimi dejanji. Na sliki je takšna borbena skupina, ki je stražila veliko elektrarno Klingenberg blizu Berlina.

Pa je le šel v mrežo

Šest ur so dirkali za njim. Naposled so ga le ulovili. Prelepi jelen je ušel iz velikega gojišča Sindelfing v Zahodni Nemčiji. Seveda, prišel je čas rukanja, jelenjega svatovanja, pa ga tudi čvrste ograde in dosedanje tovarišice niso mogle več zadržati. Lov za beguncem je privabil mnogo gledalcev, a marsikateri se je moral umakniti pred pretečimi rogovi. Naposled so ga le ujeli v mrežo, kakor se pač ujamejo mnogi svatovalci.

dragoceno trofejo - majhen zlat plug. Tekmovanje je vzbudilo med naprednimi kmetovalci v Evropi mnogo pozornosti. Po pravici, saj je pametno in posnemanja vredno.

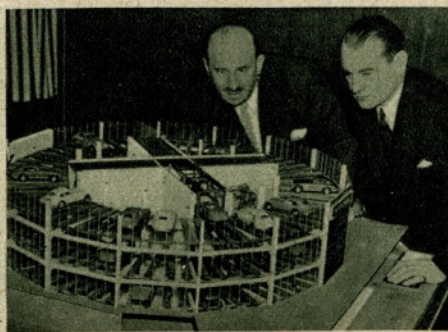
Radovedna koza

O kozah je znano, da so izredno radovedne živali. Povsod morajo vtakniti svoj nos, vse morajo poskusiti z lastnim gobcem. Ena izmed njih je po naključju napredovala tako daleč, da je vzbudila zanimanje v mednarodnem svetu. To je koza Ema, ki jo redé nekje v predmestju Varšave. Ko so minili revolucionarni dogodki na Poljskem in je lahko Ema spet šla na svoj vsakdanji sprehod po predmestju, se je tako rekoč na lastno pobudo lotila zastarelih lepakov, ki so jih prejšnji poljski oblastniki v urah propadajočega režima hiteli lepiti po kioskih in stenah. Našel se je domiselni fotoreporter in je Emo »ovekovečil«. Predstavil jo je javnosti kot živo simbolično karikaturu o propasti starega režima na Poljskem. Sliki so se nasmejali že mnogi po svetu. Pa se ji nasmejte še vi!

Vse okoli avta

Vse se suče okoli avta, celo nove garaže. Nedavno smo vam prikazali novo nemško večnadstropno garažo. Tole pa je ameriški model, ki naj bi rešil vedno bolj pereči problem parkiranja v vlemestjih. Po tem modelu bodo v Londonu zgradili tako imenovani »rotapark«. Vsak avto bo zapeljal v lift in vrtilna plošča ga bo odpemila dalje, kjer bo še kak prazen prostor. Elektronski možgani pa bodo na en sam pritisk poskrbeli, da se bo avto ob odhodu spet povrnil k lastniku v pritičju.

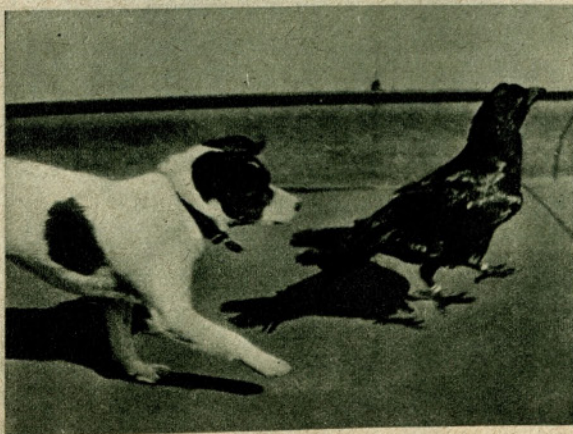

Zmaga na kotalkah

Kotalkarji se bolj in bolj uveljavljajo in imajo zlasti med mladino po svetu mnogo posnemovalcev. Tudi pri nas. V Barceloni so nedavno kotalkali za svetovno prvenstvo. Zmagal je mlad par iz Frankfurta, in sicer v paru in v moškem prvenstvu. Na sliki sta zmagovalca: 20 letna Siegrid Knacke in Günter Koch.

V spodnjem kotičku

Okoli Towerja, ki je starinski znak Londona, se že dolga leta sprehajajo črni, udomačeni vrani. Londončani jih radi opazujejo in strežejo njihovi požrešnosti. Nedavno pa je nastalo veliko razburjenje. Pogumen terier je začel preganjati vrhovnega vrana, ki ga kličejo Kala. Ko so listi objavili ta prizor, je rekel ta in oni: »Zanimiv simbol zadnjih dogodkov.«

JURIJ GOSTINČIČ
Zunanjepolitični kome-
ntator »Politike«

CIPER MED VZHODOM IN ZAHODOM

Ta naslov se vam morda zdi ne-razumljiv — vsaj s političnega vi-
diška: Ciper je kronski kolonija Ve-
like Britanije, večina njegovega
prebivalstva pa želi združitve z Gr-
čijo, ki je članica zahodnega bloka.
Temu se, razen same Velike Brita-
nije, upira Turčija, ki ima na otoku
svojo manjšino in ne bi rada izgu-
bila podpore Angležev v zahtevah
turške diplomacije na Srednjem
vzhodu, v zahtevah, ki niso vedno
docela jasne, vsekakor pa zelo am-
biciozne. Ali potemtakem Ciper ni
»družinski problem«, prepri za ku-
lisami Atlantskega pakta?

Že ko sem se poleti mudil na Ni-
koziji in ko sem v tistem dvorcu
ciprske Etnarhije — te originalne
kombinacije grške posvetne in cer-
kvene oblasti — ogledoval sobo, v
kateri je prebival in deloval nad-
škof Makarij, me je iznenadila dalj-
nosežnost problemov, ki se odpirajo
v zvezi s Ciprom. Leto prej — sem
videl nadškofa v Bandungu. Prispel
je bil kot opazovalec in pazljivo
poslušal Nehrujevo izpoved o sve-
tu, ki naj bi bil razdeljen na bloke,
in o vlogi Azije v prizadevanjih, da
bi ustanovili tak svet! Tisto, česar
se je Makarij naučil v Bandungu in
kar je dovedlo do njegove deportaci-
je na Selšejske otoke po neuspešnih
razgovorih s feldmaršalom Hardin-
gom, nosi pečat afriško-azijske kon-
ference. To je prepričanje, da ima
vsak narod v boju za samoodločbo
naravne zaveznike v raznih delih
sveta in da se ta boj ne more opirati
samo na eno pozicijo: v tem prime-
ru samo na grško javnost ali na
javnost dežel NATO.

Tajnik Etnarhije, Kranidiotis, ka-
terega je medtem tudi zadela usoda
njegovega šefa, mi je razložil, da se
zanašajo ciprski Grki na javno
mnenje Azije in da bi radi videli,
da bi se Grčija v svoji politiki, ra-
zen NATO-a, orientirala tudi na
čvrstejše stike s svojimi prirodnimi
prijatelji. Takšni prijatelji so po
njegovem, razen Jugoslavije, v
arabskem svetu in v Indiji. Grki so
po svoji narodi — proti vsakemu
ekstremu. Želja, da bi izboljšali sti-
ke z državami, ki nasprotujejo po-

vezovanju v bloke, po njihovi sodbi
ne nasprotuje koncepciji NATO, s
katero se tudi strinjajo. Niso dog-
matiki — Venizelos je bil velik tak-
tik, ne pa strateg — in bi radi iz
raznih koncepcij pridobili tisto, kar
jim lahko koristi. Samo eno je čvr-
sto v njihovem motrenju: sam smo-
ter, v tem primeru želja, da bi bilo
Grkom na Cipru dano, da bi se lah-
ko opredelili, kar bi vsekakor do-
vedlo do ene ali druge oblike po-
vezovanja z grško državo.

Vprašanje, ki pri tem zanima sle-
hernega opazovalca grške politike,
je: ali je v tem hotenju enotnost
med tistimi, ki trpe, in med tistimi,
ki motrijo to trpljenje iz Aten. Ali
mislijo grški politiki tako kakor
ciprska Etnarhija? Ali želijo, da bi
bil problem Cipra rešen čim prej,
prav zaradi tega, da vse to ne bi
zašlo »predaleč« in da ne bi med
Grki na Cipru in med samim grškim
narodom prevagale simpatije do
»nevezanih« držav, do koeksistence,
ki nudi več možnosti političnega
boja, — da ne bi te simpatije pre-

vagale nad stoletno tradicijo opira-
nja na »krščanski Zapad«. Koliko-
krat so grški diplomati že opozarjali
svoje zapadne tovariše, zlasti ame-
riške, na nevarnost, da bi grški
narod izgubil vero v prednosti, ka-
tere jim baže prinaša zveza z
Zapadom.

Grška diplomacija bo vsekakor
delovala na sintezi ali, bolj pove-
dano, na omiljenju nasprotnih ten-
denc v grški javnosti. Še od ne-
davnja je kazalo, da verjameta Ka-
ramanlis in njegov zunanji minister
Averof v možnost kompromisa z
Veliko Britanijo. V ta namen sta
bila pripravljena tudi na žrtve. Ko
je Averof izjavil pred tremi tedni,
da nima grška vlada nikakšne zveze
z EOKO, gverilo na Cipru, smo si
mogli to razlagati kot prizadevanje,
da bi Grki parirali britansko pri-
tožbo pri Organizaciji združenih na-
rodov zaradi domnevnih stikov med
EOKO in Atenami. Ampak minister
je pristavil, da bi morali biti »vsi«
hvaležni grški vladi, ker pritiska
na grško javnost, da ta ne bi več
podpirala grških borcev. Zaradi te
koncesije so padle težke besede v
grškem tisku.

Načrt vodilnih grških diplomatov
je bil vsekakor jaseen: da bi razbli-
nili sum, da Grčija ni zanesljiva za-
veznica in da bi lahko krenila na
nevtralnno pot; da bi pridobila ZDA
na svojo stran; da bi primorala
London, naj bo zaradi pomirljivosti
Aten tudi sam strpen; da bi pri-
pravili Edena in Lloyda do tega, da
bi nakazala vsaj realno perspektivo
za samoodločbo na Cipru, četudi bi
bilo treba še dolgo potrpeti.

S takšno taktiko in upi — (»pro-
blem Cipra bomo odpravili z dne-
nega reda najpozneje do novega
leta, saj je že skrajni čas, kajti
grška javnost je že utrujena, pa tudi
Ciper ni naš edini problem«) — se
je odpravil Karamanlis na pot v
New York, na 11. zasedanje Gene-
ralne skupščine ZN. V tem času je
prišlo do vojne — do napada na
Egipt — in Ciper je postal poglavit-

NA »TOVARIŠEVI« UVODNI
STRANI SO DOSLEJ
SODELOVALI:

KOS dr. FRANC, POTRČ
dr. JOŽE, SMOLE JOŽE
IN VILFAN MARIJA

no oporišče britanskih in francoskih
sil v Vzhodnem Sredozemlju. Vse
govorice o vlogi Cipra pri obrambi
Zapada so postale smešne. Ciper se
je pokazal v veliki politiki tak,
kakršen samo lahko je: odskočna
deska za inetrvenčijo, ki je naper-
jena proti arabskemu svetu.

Kje je zdaj prirodni zaveznik
Grčije, na Zahodu ali na Vzhodu
(pri čemer mislimo na Azijo)? Ciper
je naseljen z grško večino, ki se
želi združiti z Grčijo. Toda z nje-
gove obale lahko v čistem ozračju
vidite obalo Male Azije. Oči arab-
skega sveta so med drugim uprte
proti Cipru. Zdaj si tudi Azija želi,
da Ciper ne bi bil več britansko
oporišče. Ali lahko Grčija po straš-
nih dogodkih zadnjih tednov, po
požaru v Port Saidu in Aleksandriji,
še poizkuša hoditi po negotovi poti
kompromisa? Angleži so odkrito
pokazali, kako sodijo o kompromisu!

Normalno bi bilo, če bi se zdaj
tudi grško stališče vnovič zaostri-
lo. Generalna skupščina OZN bo imela
po sueški vojni verjetno več razu-
mevanja za Grke kakor ga je imela
lani. Toda podvodno kamenje še
preti grški ladji. Turčija se je iz-
nenada pojavila z napovedjo, da
utegne sprožiti novo diskusijo, o
kateri že celih 30 let ni nihče raz-
mišljal. Konec koncev, Turčija je
odstopila Ciper Veliki Britaniji po
lozanski pogodbi. S to pogodbo se
je odrekla Traciji, ki je zdaj grška.
Če hočejo Grki imeti Ciper — tako
pravijo nekateri turški listi — naj
se revidira tudi paragraf o Traciji!
Velika Britanija bi vsekakor rada
videla, da bi Turčija otežkočila spo-
razum o Cipru, pa čeprav — z
zahtevo po grškem ozemlju.

Ciper je že dolgo na
dnevnem redu spornih
mednarodnih vprašanj.
Zaradi zahtev grškega
prebivalstva, da se pri-
zna otoku pravica do
samoodločbe, so že dol-
go v sporu Velika Bri-
tanija, Grčija in Tur-
čija. Zakaj se Velika
Britanija tako vneto
upira zahtevam Cipr-
čanov, so jasno poka-
zali zadnji dogodki na
Bližnjem Vzhodu, ko je
postal otok odskočna
deska za britansko in-
vazijo na Egipt. Na
sliki: eden izmed vsa-
kodnevnih nešteti pri-
zorov iz spopadov med
Ciprcani in britanskimi
okupacijskimi silami

Tovariš urednik!

»Tovarišev« bralce bo verjetno zanimalo, kako je nastala ena izmed najbolj priljubljenih slovenskih ponaredilnih pesmi. Nekateri so sicer o tem že pisali, vendar ne povsem pravilno. Zato ne bodo odveč te vrstice o resničnem nastanku pesmi »Soča voda je šumela«. Marsikdo jo rad še danes prepeva, sliši jo po vseh primorskih vaseh; tudi sama jo rada zapojem, čeprav sem že v 90. letu in po poklicu upokojena učiteljica.

V Kanalu ob Soči, mojem rojstnem kraju, je nekoč služboval kot poštarica lepa in mlada Katrica Staničeva. Postni urad je bil tedaj, kakor je še danes v hiši ob mostu čez Sočo. Tu je Staničeva urejevala pošto in bila neutešeno zaljubljena v mladega učitelja Mihaela Zega. Iz te skrite bolesti, gledajoč za učiteljem, ki je odhajal nekega dne na drugo službeno mesto, je privrel stih za stihom Katrici na papir, kljub temu da je vedela, da je zaročen z bogato gostilničarko, Marijo Segala, s katero se je pozneje tudi oženil.

Nekateri so v zvezi s »Sočo vodo« pisali, da je bila Katrica zaljubljena v nekega sodnika. To ni bilo res, res pa je, da je umrla že v zgodnjih dekletskih letih; pravijo zaradi nesrečne ljubezni.

Kdo je bil torej Mihael Zega? Kdo je bil mož, ki ga je Katrica ovekovečila z zdaj ponarodelo pesmico? Če vprašate v Kanalu, vam bodo potrdili, da je bil nenavadno nadarjen in delaven učitelj, prosvetitelj, skratka: duša kanalske Čitalnice. Udeleževal se je kot izurjen pevovodja in organist; po poroki s Segalovo pa postal tudi občinski svetovalec, župan ter naposled deželni poslanec za Goriško.

Ta karakteristika ne bi pomenila mnogo, če bi mladi Zega ne bil tudi zelo omikan in dobrega srca. Z vsakomur je bil prijateljsko dober. Celo ob volitvah je nevarnemu tekmečku za županski stolček, smeje zabrusil: »Kadar zakraka gavrani, potihnejo ptice v gozdu, kadar se dere bahač, modri možaki molče.« In je zmagal.

Mihael Zega je bil zelo vnet za razvoj kmetijstva in sadjarstva. V kraju je osnoval prvo drevesnico; številne učence pa učil umnega sadjarstva in kmetijstva. S svojim zgledom in poukom je kmete tako navdušil, da so kar tekmovali med seboj, kdo bo pridelal lepše sadje, kdo bo umneje obdelal zemljo. Sadež so izvažali celo v daljni in izbirčni Dunaj.

Mihael Zega je bil tudi skladatelj. Napevi, ki jih je skladal večinoma domačemu pevskemu zboru, so bili živahni in veseli. Otožno melodijo je napisal le k besedilu lepe Katrice Staničeve. Natihoma je namreč slutil, da je ta pesniški izliv privrel iz srca mlade poštarice zavoljo neutešene in nesrečne ljubezni. Torej pesmi ni uglasbil skladatelj Josip Kocjančič.

V letu, ko je ob Soči zadivjala prva svetovna vojna, je moral tudi že priletni Zega zapustiti z družino rojstni kraj in oditi v begunstvo. V Kanal, ki je medtem postal ena sama razvalina, se ni več vrnil.

Pravijo: čas je minljiv; z njim ljudje in stvari. Neminljiva pa je pesem, ki ponarodi, zakaj ponavlja se iz roda v rod, ne da bi vedeli za njen nastanek.

Karolina Leban

PREDVIDENO JE POVEČANJE PLAČ V SKLADU Z NAŠIMI PROIZVODNIMI MOŽNOSTMI

Tako širokega zanimanja za zasedanje obeh zborov Zvezne ljudske skupščine, kot vlada tokrat, že dolgo ni bilo. Precej so k temu prispevale razne govorice, od katerih se nekatere sučejo v mejah stvarnosti, druge, kot na primer tiste o bonih, pa so hudo neresne. Pred približno tednom dni je še marsikdo sicer nejeverno poslušal sosedovo zaupno vest, da bomo okoli novega leta dobili za nekaj tisoč dinarjev bonov za nakup tekstila, toda naj je bil še tako nejeveren — »novico« je hitro povedal naprej. Toda pustimo ob strani tovrstne neresno besedičenje in se raje zaustavimo pri tistih govoricah, ki se sučejo v mejah stvarnosti. Na zasedanju Zvezne skupščine, ki bo v ponedeljek, bo podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Svetozar Vukmanovič-Tempo prebral ekspozé o temeljnih naših gospodarskih politikah v prihodnjem letu. Cilj tega ekspozéja in razprave bo — kot poročajo iz skupščinskih virov — proučiti spremembe v razdelitvi narodnega dohodka, ki naj omogočijo enakomernejši gospodarski razvoj in urede notranje gospodarske razmere; nadaljnjé spremembe v naši investicijski politiki za izboljšanje sestave investicij; ukrepi in sredstva za izboljšanje življenjske ravni; pospeševanje kmetijske proizvodnje; ukrepi za izboljšanje prometa in temeljni problemi plačilne bilance.

Letošnje razprave o osnutku družbenega plana trajajo že nekaj tednov. Objavljene so bile že nekatere podrobnosti, celo konkretne številke, toda prav te podrobnosti so doživele v razpravah še sedaj prenekatere spremembe. Od vseh konkretnih podatkov je bilo nespremenjeno le predvideno povečanje industrijske proizvodnje za 15%. Nedavno je o planu in gospodarski politiki razpravljala tudi Izvršni komite CK ZKJ. Čeprav ni bilo o tej razpravi objavljeno nobeno podrobnejše sporočilo, lahko sklepamo, da je bila osnovna tema vprašanje, kako zagotoviti čim bolj učinkovito izvajanje tistih sklepov, ki so bili sprejeti lansko jesen. Gre torej za postopno rast življenjske ravni in za čim bolj učinkovito in rentabilno investicijsko politiko.

Najprej nekaj besed o investicijski politiki. Pri nas je težnja po investicijah prišla marsikomu že v kri. Prideš v tovarno, ljudski odbor in celo na sedeže raznih organizacij in kaj kmalu se razvije razgovor po tistem znanem kopitu: če bi dobili še toliko in toliko milijonov, bi lahko naredili še to in to. Skratka apetiti po investicijskih sredstvih so zelo veliki. Ze površen pregled naših tovarn pa kaže, da imamo precejšnje neizrabljene zmogljivosti in da bo prav gotovo koristno prav v njihovo izkoriščanje usmeriti več naporov. Zaposlimo in izkoristimo najprej to, kar že imamo. Lanski plenum je jasno nakazal, da je treba usmeriti investicije predvsem v tiste objekte, ki bodo sredstva najhitreje vračali in bodo s svojo proizvodnjo prispevali k boljši življenjski ravni. V praksi pa skoraj

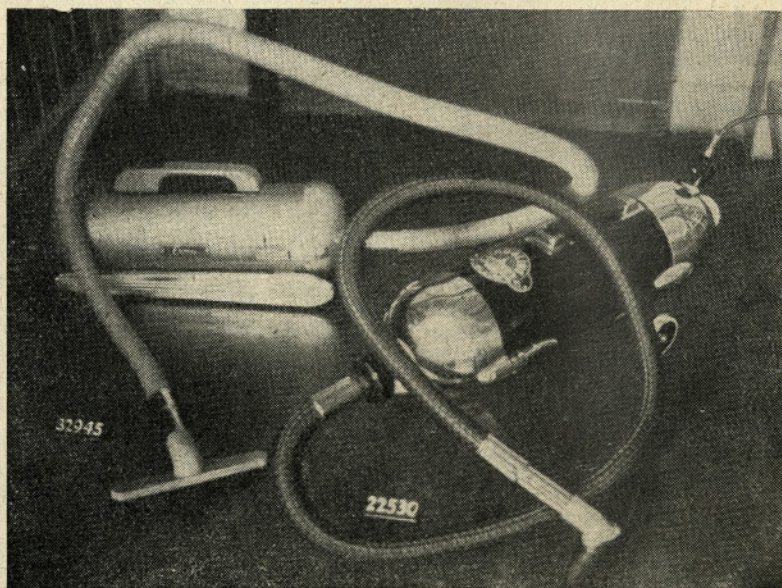
povsod še vedno stremijo po velikih in dragih objektih, ki le zelo počasi in malo prispevajo k življenjski ravni in razširitvi naše predelovalne industrije. Posebno močno pa zaostaja naše kmetijstvo. Zato lahko pričakujemo, da bo Zvezna skupščina zaostrila vprašanje investicij.

Drugo vprašanje so plače naših delavcev in uslužbencev. Težko je že danes pred razpravo v skupščini in pred sprejemom plana navajati konkretne številke. Po nekaterih vesteh bodo plače nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev večje v prihodnjem letu za 5%, kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev pa za 10%. K temu prištevajo še za okoli 2% večjo udeležbo na dobičku. Morda bodo te številke v poznejših razpravah še tako ali drugače spremenjene, toda nedvomno drži, da bo skupščina o tem sprejela svoje stališče in da bo do povečanja plač prišlo. Za to so dane tudi realne možnosti, in sicer z že doseženim in predvidenim povečanjem proizvodnje. Seveda pa bi bilo napačno, če bi videli možnosti za povečanje realnega zasluška samo v ukrepu, s katerim povečujemo plače. Možnosti so tudi drugje in morda še važnejše. Predvsem lahko postavimo vprašanje nagrajevanja po normah. Čedalje več je slišati pripomb na to, da prehitro popravljanje norm ne vodi do pravega cilja. Kajti, če normo takoj ko jo nekaj delavcev, ali pa večina delavcev preseže, za na primer 10 ali 20% povečamo, pade tudi zanimanje za preseganje norm. Norme bo treba najbrže popravljati manj pogosto in omogočiti večje zanimanje za povečanje storilnosti in seveda tudi večjo materialno pobudo. Na ta način bo tudi zaslužek delavcev rasel z večjo proizvodnjo, kar sedaj ni vedno primer. Zato bo z nekoliko večjo jasnostjo v sistemu normiranja dana tudi večja možnost

boljših zaslužkov. Podobno velja za sistem premiranja. Po nekaterih novicah pa razpravljajo gospodarstveniki tudi o nekoliko večji udeležbi na dobičku. Koliko so te novice točne bomo kmalu videli. Važna pa je pri tem ugotovitev, da nam tudi sedanj plačni sistem daje še številne možnosti za povečanje realnih zaslužkov. In še eno: prav lahko je z administrativnim ukrepom povečati plače za 50 ali pa celo 100%. Toda rezultat takega povečanja bi bil enak ničli. Tako povečane plače bi povzročile takoj povečanje cen, ker ne bi bile pokrite z razpoložljivimi količinami blaga in s tem bi imeli namesto 10.000 dinarjev v žepu 20 tisoč, cene pa bi bile še enkrat večje kot so sedaj, bi prav nič ne pridobili. Povečanje plač mora biti torej v skladu s količino industrijskega blaga in prehrambenih artiklov, ki nam je na razpolago. Le v takem primeru bomo od večjih plač tudi nekaj imeli. Le v takem primeru se bo povečala življenjska raven. Trdijo, da preje navedeno povečanje plač za okoli 5 do 10% ustreza našim blagovnim skladom. Zato pa imajo prav le tiste govorice, ki ustrezajo naši stvarnosti.

Prav tako važna bo tudi razprava o kmetijski proizvodnji. Iz leta v leto vlagamo za kmetijstvo večja sredstva in pričakujemo lahko, da bomo to politiko v prihodnjih letih nadaljevali in predvsem zagotovili hitrejšé povečanje kmetijske proizvodnje. Po nekaterih podatkih bomo prihodnje leto povečali sredstva za kmetijstvo od 28 milijard letos na 40 milijard. To je prav gotovo precejšen skok. Seveda pa je pri tem važno, kam bomo dali ta sredstva in kako jih bomo uporabili.

Po vsem tem lahko trdimo, da veliko zanimanje za ponedeljkovo zasedanje Zvezne ljudske skupščine v resnici zasluži vso pozornost.

En proizvod, dve tovarni, dve ceni: 32.945 in 22.530 din. To je vsekakor lepo in prav, da je eden izmed obeh proizvodov, sesalnikov za prah, znatno cenejši od drugega. Toda za naše tovarne bo verjetno težko, če bodo njihovi proizvodi toliko dražji od uvoženih

SAP-ov avtobus odhaja izpred avtobusne postaje v Ljubljani vsako sredo, soboto in nedeljo ob pol 7 uri zjutraj in se še istega dne, okrog 6 ure zvečer vrača iz Trsta. Tržaški avtobusi pa vozijo ob torkih, četrkih in nedeljah. Sedanji vozni red bo ostal v veljavi do konca aprila, potem pa bo ta redna proga podaljšana do Bleda. Potnikov na progi še ni veliko, razen v obmejnih krajih, prav gotovo pa bo toliko večji promet spomladi, ko se bo začela nova turistična sezona

Prva vožnja ni bila posebno prijetna. Ko je pripeljal avtobus do obmejnega bloka v Sežani, sta ga sprejela dež in močna burja, ki je kar zanašala potnike. Dežniki sploh niso prišli vpoštev. Zato potniki niso nič kaj navdušeni, ko so morali zapustiti topli avtobus in peš prekorati mejno črto. Tudi našega fotoreporterja je pošteno zeblo, ko je posnel te fotografije.

LJUBLJANA-TRST

Po rešitvi tržaškega vprašanja je bilo sklenjenih med našo državo in Italijo mnogo pomembnih sporazumov in pogodb, ki naj bi doprinesle k ureditvi dobrih sosedskih odnosov med obema državama. V vrsti sporazumov je posebno važen dogovor o malem obmejnem prometu, osebnem in tovrnem. Za ureditev in poživitev tega prometa sta se dogovorili avtobusni podjetji Slovenija avtopodjetje (SAP) in Società avtoturistica Triestina (SAT), da uvedeta redno avtobusno progo Ljubljana-Trst, na kateri bi izmenoma vozili naši domači in italijanski avtobusi.

Pred tednom dni je odpeljal iz Ljubljane prvi SAP-ov avtobus te redne proge. S tem se je znatno skrajšala zveza Ljubljane in ostalih krajev s Trstom, kar je posebno važno za razširitev turističnega prometa. Pomembna pa ni ta proga le za Slovenijo, temveč tudi za sosednjo Hrvatsko. Vožnja iz Ljubljane do Trsta z vsemi obmejnimi formalnostmi traja natanko 3 ure. Vsekakor rekord!

Avtobus se na svoji poti ustavi v vseh večjih središčih, kjer sprejema nove potnike. Na prvih vožnjah promet še ni bil posebno živahen in so mnogi potniki potovali tudi na krajših razdaljah.

tovaris

Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 7/I, tel. 20-556. — Uprava: Tomšičeva ul. 5/II, tel. 22-575, poštni predal 239. — Naročniški oddelek: Titova 3

ŠT. 46 · 25. NOV. 1956

VSEBINA:

Ciper med vzhodom in zahodom

Ljubljana—Trst

Črno-bela lepota

Obrt, ki izumira

Zanesljiva diagnoza

Trst visi na Suez

V znamenju petih krogov

Megla, megla...

Prečudni svet čarovnije

Cvetje za Venezuelo

Kosmati pacienti

Pozna jesen je že, dež, a vendar je bila letos tako lepa in topla, da je ne pomnimo že nekaj let. Toda vremensloveci nam pre-rokujejo dolgo in ostro zimo. Morda pa le ne bo tako hudo...

Ilustrirana revija »Tovariš« izhaja vsak teden. Izdaja Casopisno-založniško podjetje »Slovenski poročevalec«, direktor Rudi Janhuba. — Glavni in odgovorni urednik Dušan Fortič. Tiska: bakrotisk tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani. Besedni del tiskarna »Slovenskega poročevalca«. — Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Posamezna številka 50 dinarjev, mesečna naročnina 200 dinarjev. — Za inozemstvo mesečna naročnina 250 dinarjev. Poština plačana v gotovini. Stevilka čekovnega računa 60-KB-5-2-370

* Kjerkoli po svetu živi slovenski rod, nikjer ni pozabil narodnostne zavesti in ohranil trdne vezi s staro domovino. Izraz te zavesti so prosvetna društva, pevski zbori, orkestri in folklorne skupine. K najpomembnejšim takim ustanovam prištevamo slovensko Narodno podporno jednoto, ki ima širom ZDA in Kanade 545 podružnic. Precejšnje je število slovenskih narodnih domov; največji je v Clevelandu. SMPJ izdaja dobro urejivani dnevnik »Prosveto«. Tudi v znanem delavskem mestu Chicagu je več slovenskih pevskih zborov, kot n. pr. »Prešeren«, »Zarja« ter dramsko društvo »Verovšek«. Eden od teh pevskih zborov ima za pevovodjo nekega Čeha, drugi, mešani v Minnesoti pa Italijana. Izvrsten pevski zbor je Glasbena matica v Clevelandu.

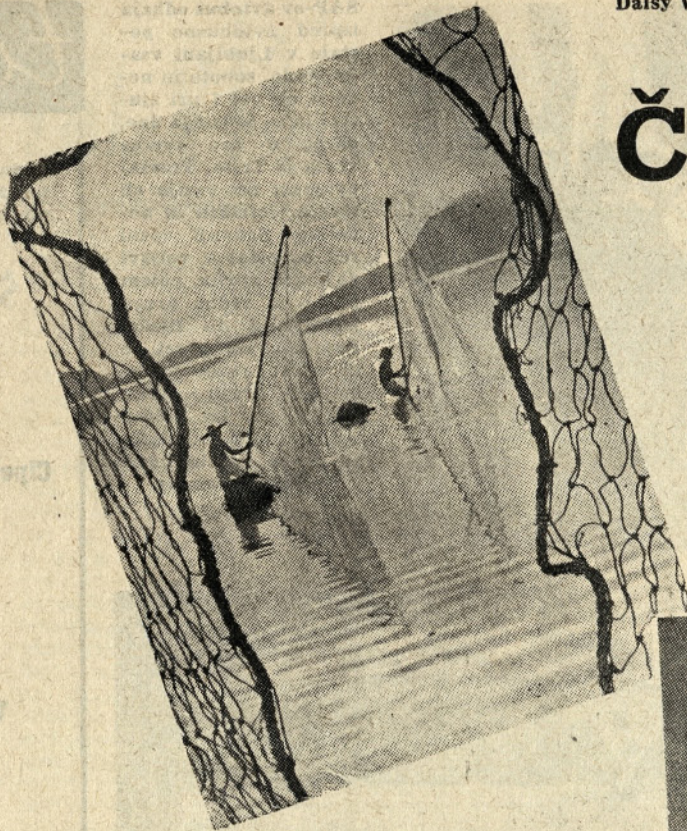
V Bradcku v Pensilvaniji imajo naši izseljenci celo na radiopostaji edini tujejezični program, ki je gmotno podprt izključno s prostovoljnimi prispevki.

Prav tako ne zanemarjajo prosvetnega dela naši rojaki v Argentini, kjer je živahna kulturna dejavnost. Številna prosvetna društva vsako leto praznujejo tradicionalni praznik »Prihod pomladi«; izdajajo pa tudi časopis »Nova domovina«. V Buenos Airesu so izdelali nad 600 gramofonskih plošč, pesmi svojih zborov, ki jih zdaj vrte po vsej Argentini. Tržaški Slovenec, Angel Hrovatin, pa je nameščen kot baritonist v operi v Buenos Airesu, ki je najpomembnejša opera v Južni Ameriki. Mnogo ugleda si je priboril tudi nadarjeni pianist Anton Soler. Izseljenka Vanda Cekovin je objavila v španščini knjižico svojih pesmi, s katerim je dodala še prevode Prešerna, Aškercja in Gregorčiča.

* Zofko Kvedrovo — letos je prešlo trideset let od njene smrti — je priznaval že Ivan Cankar za prvo slovensko umetnico pisane besede. S pisateljevanjem je začela že v zgodnji mladosti in med nemirnim križarjenjem od Ljubljane do Dunaja, Prage in Zagreba napisala vrsto močnih črtic, novel, povesti, romanov in dram. V svojih delih se je zlasti potegovala za enakopravnost žene in obsojala socialne krivice in zlaganost moderne civilizacije. Mnoga njena dela imajo trajno vrednost in so v marsičem obogatila našo književnost; pisala pa je tudi v nemškem, češkem in hrvaškem jeziku. Izhajanje njenih zbranih spisov je preprečila vojna in tridesetletnica njene smrti terja od nas ponovno in popolno izdajo.

* Nedavno je Matica Srbska s sedežem v Novem Sadu objavila izbor francoske ljubzenske lirike, založba »Nolit« v Beogradu pa izbor nemškega novejšega pesništva. Večina pesmi te zadnje zbirke sta prevedla Ivan Ivanji in Branimir Zivojinović. Predgovor k izboru je napisal znani poznavalec nemške književnosti Oton Bihalji-Merin. To zgovorno potrjuje dejavnost nekaterih srbskih knjižnih založb.

* Znani avstrijski romanopisec Helmilo von Doderer je nedavno objavil roman »Demone« v treh delih. Roman, ki obsega 1347 strani je nastajal celih 25 let in je po vsebini kronika o Avstriji, posebej o Dunaju med dvema vojnama. Dodererja, ki je razen tega napisal še tri romane, prištevajo med najboljše avstrijske prozaiste.

Umetniška fotografija, kakor sleherna umetnost, odseva in razodeva zibelko svojega nastanka, vpliv okolja in individualnosti. Zato nam resnično umetniška fotografija nudi mnogo več kot si včasih mislimo in od nje pričakujemo; odkriva nam v črno-belem ali v barvi to, kar nam pripoveduje beseda ali glasba o značilnem za neko deželo in njene ljudi.

ČRNO-BELA LEPOTA

Mednarodna razstava umetniške fotografije, ki je po številu šesta in je te dni odprta v Moderni galeriji v Ljubljani, nudi obiskovalcem prav prijeten in estetičen užitek. Razstava je obsežna, saj razstavlja 255 avtorjev iz 31 držav kar 432 del, ki vsestransko govore o tehničnih dosežkih te najbolj razširjene umetnosti.

Nunes Da Silva: Ritem — Portugalska (zgoraj)

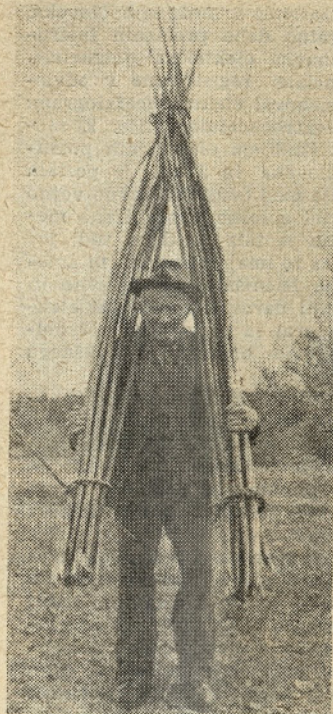
Leopold Fischer: Tile se pa res razumejo — Avstrija (levo)

R. Thuillier: Otožnost — Francija (spodaj)

Nedvomno sta na tej razstavi najbolj izrazito zastopani Madžarska in Avstrija in nesporno zaslužita v črno-beli fotografiji prvenstvo. S tem pa ni rečeno, da nimajo za nas prav poseben čar fotografije iz eksotičnih dežel, zlasti iz Hong Konga. Zanimivi sta v fotografiji tudi Portugalska in Finska. Medtem ko Sovjetska zveza ostaja s črno-belo fotografijo dokaj na povprečju, ji nedvomno sodi prvo mesto v barvni fotografiji. Prav ta poudarja osnovni namen umetniške fotografije, ki nikakor ni le v tehniki, temveč tudi v motivu in vsebini. Po tem kriteriju bi bila verjetno tudi drugačna podelitev priznanj, zlasti kar se tiče posameznikov. Razstavo je dobro pripravila Foto-kinoamaterska zveza Slovenije.

Ko naseka obročar dovolj palic, naredi »škarje«, si jih takole oprta in nosi na kup. Ko je voz poln, jih odpelje domov

Doma palice najprej razkolje na rezilniku in potem obreže, da so gladke. Na svetu pa se prav nič ne zgodi brez ženske in tudi pri obročih morajo biti vedno zraven

Za zvijanje ima obročar posebno napravo, stol, v katerem zvija palice. Veže jih sproti s trto ali z žico, da je kolobar trden in se ne razpusti

Kolobar je narejen in obročar ga jemlje iz stola. Kolobarje zлага na kup pred hišo. Za prodajo ne skrbi, kupci pridejo sami

POKLIC, KI IZUMIRA

Tiste lepe septembrske dni, ko človek ni vedel, ali je zunaj že jesen ali še vedno poletje, sem jo mahnil čez Pokojišče in Menešijo. Ker sem pristen Kranjec, sem se ustavil pri studencu »Brajnice«. To je čudovit studenec, katerega voda ti ne samo poteši žejo, ampak te tudi zlakoti in domačini jo pijejo kot zdravilni vrec. In ko sem pil to vodo, sem pomislil, ali bi morda njena moč pomagala izsušiti tudi praznino mojega žepa. Zelno sem pil, pomagala pa mi ni.

»Pok, pok!« se je oglasilo v grmovju. »Ho, v gozdu nisem sam!« Pomislil sem na Winetoua in se po indijansko splazil oprezovat, kdo naj bi bil. Najprej sem zagledal roko, ki je vihtela sekiro, potem pa obraz vedno veselega očeta Vesela, 82 let starega obročarja iz Ivanjega sela, ki se po grmovju peha za kruhom.

»Le počasi, oče Vesel, saj se ne mudi!«

Roka mu je omahnila, pesem sekire je utihnila.

»O, ti si! Dober dan! Na, vroče je,« je rekel in potegnil iz kamižole steklenico »kačje slinice«.

»No, si prišel! Je že tako na svetu. Človek vedno rine tja, kjer se je izlegel. In tako je prav. Mnogo sem bil po svetu, nazadnje pa se ti vse želje končajo na majhnem koščku zemlje: v grobu, in to doma, kjer si zagledal luč sveta. Hrepenenje po domači zemlji te ne mine nikdar. Njena kri, ki si jo pil, in njeno meso, ki si ga jedel, ostane v tebi. Tega ne moreš pozabiti, kajti rodna zemlja je mati vseh mater. Vedno se vračaš k njej.«

»Kaj bi govoril o takih minljivih stvareh, ki se jih vsak otepa, oče

Obročarstvo je stara domača obrt, ki spominja nekoliko na ribniško leseno obrt. Največ se ukvarjajo z njo po vaseh na Notranjskem, okrog Rakeka, a tudi tu bolj in bolj izginja in kmalu bo ostal le še spomin. Mladi rod si je našel druge možnosti za zaslužek.

Ivanje selo pri Rakeku je vas obročarjev, čeprav se ukvarjajo s to obrtjo le še stari ljudje.

Vesel. Povejte raje, kako je kaj z obročarji, ali kakor vi pravite — s koratelami.«

»Ni, da bi se pritoževal. Sedaj sekam palice in se pripravljam za zimo. Kar pa naredim, mi sproti berejo. Na jesen je leskov les ravno pravljen, ker je zdrav, in so obroči tudi mnogo bolj trpežni. Spomladi, ko les zori in je poln soka, se palic za obroče ne sme sekati. Obroči smejo biti samo iz leskovih palic. Potrebujejo jih za sode, v katerih je spravljeno kaj takega, kar se rado pokvari n. pr. slaniki, zelje in ne vem kaj še vse. Če bi bili obroči pri takih sodih železni, bi se

slanikov, ali kar je že notri, prijel rja. Tako pa se jih ne.

Palice morajo biti dolge najmanj 1.80 cm, največ pa do 3 m. Ko jih nekaj nasekam, naredim »škarje«, si jih naprtam na ramo in znašam na kup, da jih je za voz. Doma jih na rezilniku razkoljem, obrežem, da so gladke, potem pa pletem kolobarje. Ko je kolobar narejen, začnem pletiti drugega. In tako gre naprej. Potem pa pride avto ali voz in vse skupaj odpelje. V kolobarju morajo biti seveda palice vse enako dolge. Toda kolobarji, ki jih dam iz rok, še niso takoj za rabo. Najprej jih dajo še v »paco« in ne vem kako jih še predelajo, da vzdrže dalj časa.

Na dan naredim po tri do štiri kolobarje, če seveda računam, da moram poprej obrezovati in klati palice. Če bi samo zvijal, potem bi jih naredil precej več. Pa star sem že, tudi in vid mi je zelo opešal. Kar skrbi me, kako bo z očmi. Za kolobar plačajo povprečno 150 do 200 din, po velikosti.

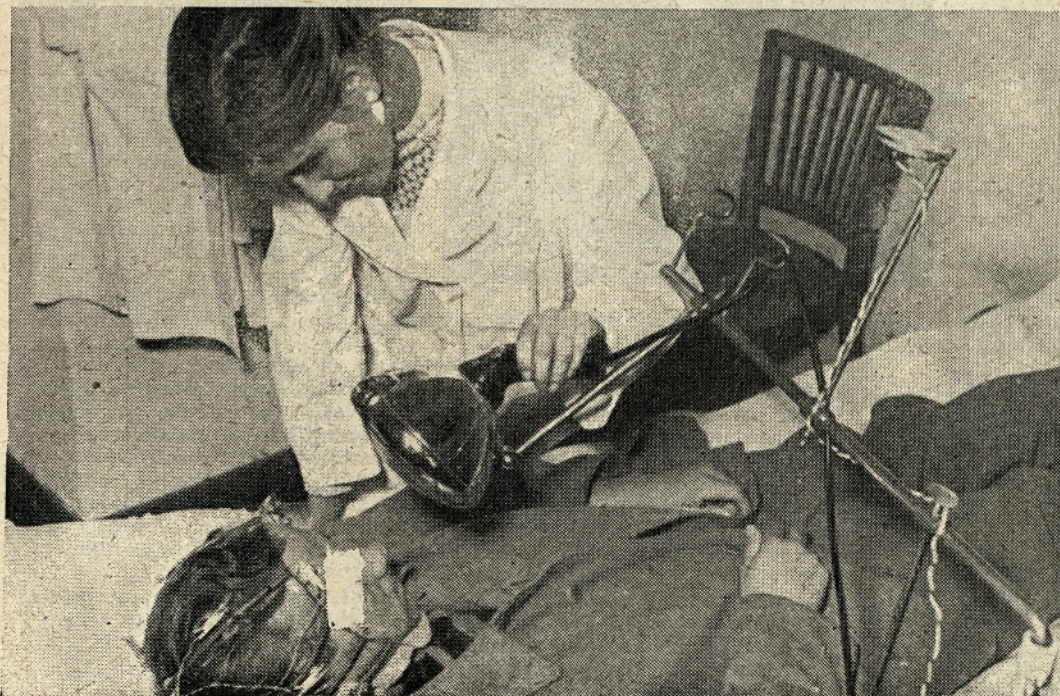
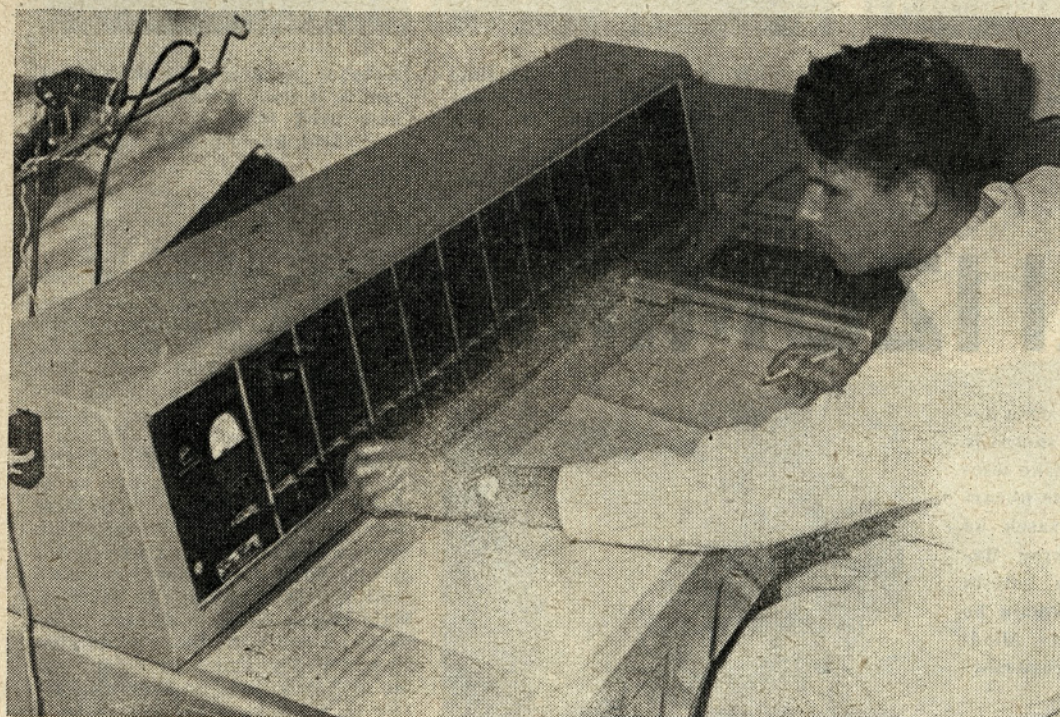
Obročarstvo je v naših krajih stara domača obrt. A z njo so se ubadali le bajtarji in revnejši, ki se sicer niso imeli s čim preživljati. Kmetje se s tem niso ukvarjali. Saj ni bilo časa, če so hoteli obdelati zemljo. Danes ta obrt že izumira. Malo nas je, ki še to delamo in ko bomo mi minili, bo tudi obročarstva konec. V Ivanjem selu delamo še jaz in Kajžna dva na Uncu Sušterček in Bajtnik, nekaj jih je še v Menešiji, pa smo na koncu. Mladi rod si išče zaposlitve drugod, takšne, ki je bolj stalna. Vsakdo pač gleda, da se preskrbi za starost, ne pa kakor mi, ki moramo delati kar naprej, če se hočemo preživeti.

O, včasih so pa mnogo delali in palic ni bilo tako lahko dobiti kakor danes. Daleč smo hodili ponje. Ko sem bil še majhen, smo obroče vozili celo v Trst in na Reko. Naredili so tudi 15 m dolg voz. Saj obroči so lahki in splačalo se je peljati le veliko skupaj. Pot je bila presneto dolga. Potem pa so podjetni ljudje vso stvar vzeli čisto s trgovske strani in začeli trgovati z obroči. Tako sta na Uncu Urbas in Ribarič, oba velika posestnika, kupovala obroče in jih sama prodajala naprej. V Bezuljaku pri Urbanu, ki je bil posestnik in gostilničar, se je delalo na veliko. Mož je najemal obročarje, da so delali zanj. Rezancev od palic je bilo včasih v vasi toliko, da so z njimi nastiljali živini.

A od vsega tega bo kmalu ostala le še obročarska himna:

Mi smo obročarji
sekamo pal'ce
obroče prodajamo,
natepamo žgance.

Približno četrto stoletje je minilo, odkar je Hans Berger zasledil v možganih človeka, s pomočjo, za takratno dobo preciznih instrumentov, komaj zaznavne električne potenciale. Te električne potenciale, registrirane v odvisnosti od časa, je imenoval elektroencefalogram, metodo samo pa elektroencefalografijo. Z razvojem tehnike in s študijem električnih potencialov možganov človeka in živali je postala elektroencefalografija med drugo svetovno vojno in po njej v medicini splošno uporabljana metoda. V zadnjih letih je bila uvedena tudi pri nas. Veliko zaslugo za to imajo Progresivni ameriški Slovenci, ki so Bolnišnici za duševne in živčne bolezni v Polju darovali dragoceni elektroencefalografski aparat in pa predstojnik bolnišnice, ki je bil iniciator organizacije takšnega laboratorija.

Elektroencefalografija ima nesporno velik pomen za diagnozo nekaterih možganskih obolenj. Ima pa tudi veliko prednost pred mnogimi drugimi diagnostičnimi metodami v medicini: je namreč za bolnika popolnoma neboleča in je preiskavo mogoče tudi večkrat ponoviti brez škode za bolnika.

Bolniku, ki pride na preiskavo, pritrdi elektroencefalografist na kožo glave majhne srebrne ploščice — elektrode — ki jih z drobnimi kablji spoji z vhodi posameznih elektronskih ojačevalnih sistemov aparata. To je seveda nujno potrebno, saj so električni potenciali možganov silno majhni in znašajo pri normalnem preiskovancu približno deset do največ sto milijontink volta. Z izhodi ojačevalnikov pa so zvezani posebni galvanometri, priprave, ki beležijo te potenciale na papir, ki se s konstantno hitrostjo pomika pod njimi. Oblika posameznih potencialov, njihovo število v sekundi in njih velikost pa elektroencefalografistu marsikaj pove.

Elektroencefalografija pomaga zdravniku pri mnogih diagnozah. Najpogosteje prihajajo v laboratorij bolniki z božjastnimi napadi, kjer omogoči posnetek ugotoviti, kakšne vrste so ti napadi in katero zdravljenje bo najuspešnejše. Tudi zdravljenje božjasti, ki je zelo dolgotrajno je možno zelo dobro kontrolirati prav z elektrodi skriva kaj več, na primer možganski tumor, encefalogramom. Včasih se za božjastnimi napadi skriva kaj več, na primer možganski tumor, ki ga je mogoče prav z elektroencefalografijo v mnogih primerih ugotoviti, omejiti in neredko tudi označiti vrsto tumorja. Pogosto prihajajo k elektroencefalografistu tudi bolniki, ki so utrpeli poškodbo glave, vnetje možganov ali možganskih ovojnic ter bolniki z različnimi drugimi možganskimi obolenji. Včasih se posluži elektroencefalografist za olajšanje diagnoze tudi aktiviranja bolezenskih možganskih potencialov. Močni svetlobni dražljaji, dve do triminutno globoko dihanje, odpiranje in zapiranje oči in spanje lahko mnogo pripomorejo k diagnozi, pogosto pa tudi že sama ponovitev elektroencefalograma čez nekaj dni ali tednov.

O elektroencefalografiji so danes spisane že mnoge zajetne knjige. Ta panoga medicine je še zelo mlada, vendar pa si je že v svojem začetku pridobila važno mesto v sodobni medicini in si danes diagnostike nekaterih možganskih obolenj brez nje ni več mogoče predstavljati.

ZANESLJIVA DIAGNOZA

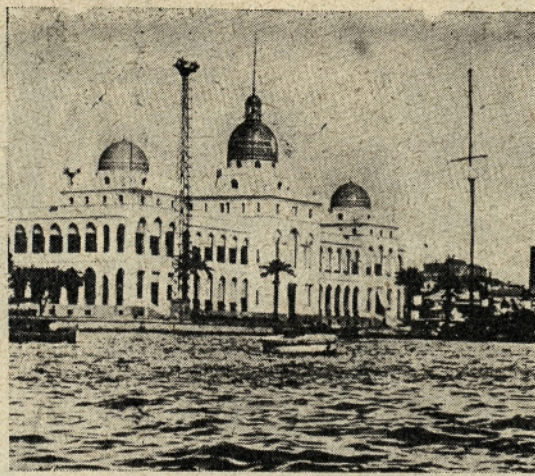
Slike od zgoraj navzdol:

Na bolnikovi glavi nameščene elektrode so zvezane z aparatom. Snemanje elektroencefalograma se lahko prične

Snemalec obrača vso pozornost pacientu in aparatu, da bi dobil čim jasnejši posnetek

Za potrditev diagnoze je potrebno še nekaj močnih svetlobnih dražljajev

USODNA ŽIVLJENJSKA POVEZANOST TRSTA S SUEŠKIM PREKOPI • NAFTA IZ EL KUWEITA NE PRIHAJA VEČ V TRST, TUDI TRANSPORTI ŽELEZNE RUDE IZ INDIJE SO USTAVLJENI • TRGOVINA S KAVO JE OGROŽENA • OD USTAVITVE PROMETA SKOZI SUEŠKI PREKOP BODO IMELI KORIST LE AMERIČANI

TRST VISI NA SUEZU

Udarec, ki je pred nekaj tedni prizadel Sueški prekop, je izzval neposredno valovanje tudi v Trstu, ki je zaradi svojih trgovinskih in pomorskih zvez naravnost življenjsko usodno povezan z sredozemskimi obalami Male Azije, Sirije, Palestine in Egipta, prav tako pa tudi z deželami onstran Rdečega morja ter Indijo. Ne smemo namreč pozabiti, da v normalnih razmerah odpluje iz Trsta proti vzhodnemu delu Sredozemskega morja, Vzhodni Afriki, Perzijskemu zalivu, Indiji, Pakistanu in Daljnem vzhodu vsak mesec povprečno 40 do 50 ladij iz tržaškega pristanišča. Poleg tega kažejo podatki o pomorskem prometu na tem prostoru, da odide iz Trsta mesečno še 8 do 10 ladij proti Afriki in nekaj več, 9 do 18 ladij proti Aziji. Če računamo, da je šlo skozi Sueški prekop na dan okrog 40 ladij, lahko rečemo, da je ta pomorska pot delala vsak mesec vsaj podrug dan za tržaško pristanišče. Zato je popolnoma naravno, da je ravnatelj Trgovinske zbornice v Trstu dr. Ad-dobati izrazil veliko zaskrbljenost spričo izraelskega in angleško-francoskega napada na Egipt in Sueški prekop, ki bo ostal za promet zaprt najmanj šest do osem mesecev.

Ze doslej nastala škoda odzema Trstu del njegovih življenjskih virov s tem da utesnjuje, zziroma izpodreduje njegov promet s Sredozemljem, Bližnjim vzhodom, Daljnim vzhodom in drugimi deželami. Po drugi strani pa grozi nevarnost, da bo začel Trst izpodrivati na gospodarskem področju njegov stari tekmeec izza časov nekdanje habsburške monarhije, nemški Hamburg. To pristaniško mesto vabi predvsem Avstrijo, naj bi se v prihodnje navezala rajši na njegov kakor na tržaški promet. Vabilo je tem nevarnejše, ker so ponudbe ne samo laskave, ampak tudi gospodarsko rentabilne in prav v tem tiči za Trst del pogube.

Da je položaj resnično tak, kakor smo ga opisali, potrjujejo številke, ki praviijo, da je dosegel promet med Trstom in deželami onstran Sueškega prekopa v prvi polovici letošnjega leta 715.640 ton ali 28,3% celotnega tržaškega pristaniškega

prometa. Nasploh je imel Trst vedno zelo dobre zveze z vrsto arabskih držav. Zadnje mesece so poslali iz Trsta v Arabijo 37.656 ton blaga, od tam pa so ga pripeljali 357.652 ton. To so bili večinoma tovari iz sultanata El Kuweita, predvsem nafta, ki jo prejema za predelavo tržaška čistilnica »Aquila«. Poleg tega so skozi Sueški prekop prepeljali okrog 90 tisoč ton železne rude iz Portugalske Indije. Tudi Irak in Sudan sta spodobno zastopana v tej uvozni postavki.

Skupno so pripeljali iz dežel Bližnjega vzhoda skozi Sueški prekop v Trst 619.700 ton tovorov, iz Trsta pa so odpeljali v zameno stroje, lokomotive, papir, tekstilno blago, kemične izdelke in drugo.

Oboroženi konflikt na področju Sueškega prekopa je torej močno prizadel promet proti Levantu. Promet s temi deželami je dosegel doslej 408.779 ton ali dobrih 16 odstotkov celotnega tržaškega pomorskega prometa. Če bo sedanji položaj trajal delj časa, bi se utegnili zgoditi, da pride Trst ob tiste dohodke, od katerih v glavnem živi. To bi pomenilo za tržaško mesto in njegove prebivalce pač nedogledno gospodarsko in življenjsko katastrofo.

Doslej je bilo zaradi zadnjih dogodkov v Suezu prizadetih kakšne tri ducate ladij, ki so morale ostati doma ali vsaj odgoditi odhod iz Trsta. To pomeni, da je bilo 35 odstotkov vsega tržaškega pomorskega prometa praktično ustavljeno. Številke so dovolj visoke, da dajejo misliti ne le Tržačanom, ampak sploh vsem, ki imajo s Trstom poslovne zveze.

Vse svetovne pomorske družbe so svoje ladjeve že preusmerile. Tudi tržaško trgovinsko brodogovje bo moralo v prihodnje pluti po še enkrat daljši progi okoli Afrike. To pa bo povzročilo občutno podražitev tistega blaga, ki so ga doslej prevažali skozi Sueški prekop do Trsta. In tega blaga je mnogo, saj je znano, da gre skozi Suez približno 40 odstotkov celokupnega tržaškega pomorskega prometa.

Največja tržaška čistilnica rudninskih olj se oskrbuje iz Kuweita, odkoder so pripeljali v prvih osmih

mesečih letošnjega leta blizu pol milijona ton surovin za predelavo. Poleg tega so dogodki ob Suezu prekržili načrte za nadaljnjo okrepitev prometa med Trstom in Daljnim vzhodom. Tržaški Lloyd je namreč prav v ta namen nabavil štiri nove moderne prevozne ladje.

Arabske države so absorbirale nad dvajset odstotkov tržaškega prekomorskega prometa. Slehernó zoženje tega prometa pomeni hkrati znižanje življenjskega standarda tržaškega prebivalstva. In prve posledice so že tu: kaže se desorganizacija v preskrbi s kolonialnim blagom. V krizo je zašla posebno trgovina s poprom, verjetno pa je, da se bodo pokazale tudi posledice v preskrbi s kavo.

V tržaški rafineriji »Aquila« imajo po zadnjem popisu samo še za mesec dni zalag za predelovanje. Potem bodo morali obrat ustaviti — če ne pride pomoč od drugod, ki pa zaenkrat ni predvidena. Obeta se v splošnem tudi veliko pomanjkanje ladjevja zaradi še enkrat daljših in zamudnih voženj okrog rta Dobre nade. Proga okrog tega afriškega rta je še enkrat daljša kakor je bila pot skozi Sueški prekop. Z drugimi besedami — ta način transportov bo prinesel znatno povišanje prevoznih stroškov, ki mu bo neizbežno sledilo povišanje cen. Kar ostane Trstu v današnjem položaju, so edino še proge proti Palestini, Libanonu in Turčiji.

Nekoliko tolažbe vliva Tržačanom v teh grenkih dneh edino pričakovanje prihoda vlecisternske ladje »D'Amico«, ki bo, kakor pravijo, mogoče pripeljala toliko mineralnih olj, da bi utegnili dopolniti zaloge v tržaških čistilnicah do konca letošnjega leta.

Mednarodna organizacija za pomorski promet pa je medtem že izračunala porast stroškov zaradi daljše poti okoli Afrike. Pravijo, da bo treba povečati pomorske tarife za 15 odstotkov, in to za vse ladje, ki bodo plule skozi Gibraltar proti deželam onstran Sueškega prekopa? V celem je zaradi dogodkov ob Suezu prizadetih 28 pomorskih prog, ki imajo svoje glavno ali stransko izhodišče v Trstu.

Zdaj pa si oglejmo še drugo stran medalje sueškega problema. Se preden je prišlo do dejanskega izraelskega in angleško-francoskega napada na Egipt, so v Ameriki napravili načrt za gospodarski bojkot te dežele in za uničenje egiptskega gospodarstva. Ta načrt pravi: petrolejske ladje zahodnih držav, ki so doslej plule skozi Sueški prekop, naj poslej plovejo okrog rta Dobre nade. Potrolejski vodi (pipelines) zahodnih petrolejskih družb, ki gredo do Perzijskega zaliva skozi Sirijo do Sredozemskega morja, naj se vzamejo iz prometa. Namesto njih naj se zgrade novi petrolejski vodi skozi iraško in turško ozemlje. Hkrati s tem naj bi potisnili navzdol tudi cene egiptovskega bombaža.

Pri sestavljanju tega načrta so botrovali ameriški velekapitalisti pod vodstvom newyorške Standard Oil Cy, ki so pridobili za svojo zasnovo največje ameriške petrolejske družbe. Ameriški petrolejski močtci so menda celo izdelali načrt za zgraditev novih veletankov v obliki ladij, ki naj bi plule okrog rta Dobre nade. Z uporabo velikih tankovskih ladij bi se nekoliko znižali stroški za prevoz petroleja iz prekomorskih dežel v zahodno Evropo. In še nekaj. Ameriška vlada naj bi podprla to akcijo s posebnim kreditom v znesku pol milijarde ameriških dolarjev za izenačenje, oziroma ublažitev petrolejskih cen. Ta pomoč pa je zgolj navidezna, kajti v resnici predstavlja le krepitev ameriškega eksporta in ameriškega gospodarstva.

Doslej so dobavljale prekomorske dežele zahodni Evropi mesečno približno 70 tisoč ton nafte. Z razirjenjem in povečanjem petrolejskih vrelcev v ZDA, Kanadi in Venezueli, naj bi se dovoz iz Amerike povečal od 70 na 120.000 ton mesečno. S tem bi evropski Zahod postal neodvisen od arabskega petroleja, plačeval pa bi višje cene za ameriški petrolej. Res lep načrt: zadušiti malega in povečati lastni dobiček!

Z ustavitvijo prometa skozi Sueški prekop bo utrpela tudi Jugoslavija precejšnjo gmotno škodo, ki je ponekod že ugotovljena. Tako se je morala pred dnevi vrniti v resko pristanišče prevozna ladja »Zagrebe«. Prišla je iz Bejruta z 900 tonami blaga, ki ga zaradi bombardiranja Egipta niso mogli iztovoriti. Prav tako je ladja »Skopje« še pred napadom na Egipt natovorila okrog 700 ton drv in strojev. Morala je tovor iztovoriti v Dubrovniku. Tudi ladja »Titograd« ne more na pot, natovorjenega pa ima 900 ton blaga za Egipt.

Ladje jugoslovanske trgovinske mornarice, namenjene na Srednji in Daljni vzhod, bodo morale pluti mimo rta Dobre nade, okrog afriške celine, kar podaljšuje njihovo vožnjo skoró za mesec dni. Na tej poti je trenutno več naših velikih ladij s približno 50.000 tonami blaga. Te ladje pričakujejo v naših pristaniščih z veliko zamudo. Med njimi so: Drvar, Bosna, Romanija in še nekatere druge.

Jugoslovanska linijska plovba bo zaradi podaljšane vožnje oškodovana za približno 40.000 dolarjev. To pa je le del škode, ki se bo v prihodnjih mesecih, ko bo promet v Sueškem prekopu počival, prav gotovo še precej povečala.

V znamenju

Zgoraj: Tak je pogled na eno izmed glavnih ulic Melbournia, prizorišča letošnjih XV. olimpijskih iger. Na ostalih slikah predstavljamo še nekatere naše športnike, ki nas bodo zastopali na teh igrah. Na sliki desno je najboljši slovenski tekač na 110 m z ovirami, član celjskega Kladivarja, Stanko Lorgar, na spodnji sliki pa je strelec Mašek

XVI. OLIMPIJSKIH IGER PRED ZAČETKOM

Melbourne, 15. novembra. — Že tiste, ki so semkaj prispeli pred dobrim mesecem, je pričakalo pravcato olimpijsko vzdušje. »Olimpiado« srečujete na vsakem koraku — v izložbenih oknih ali vsaj na enem mestu v vsaki ulici, kjer veliki lepaki in neonski napisi napovedujejo bližnji veliki dogodek. Po ulicah menda že od zgodnje pomladi drve avtobusi z velikimi olimpijskimi reklamami, tovarne igralnih kart so že kdo ve kdaj natisnile karte z ličnimi olimpijskimi krogi na hrbtni strani in — kot pravijo — »najboljše« so cigarete, ki je na njih namesto napisa pet med seboj povezanih olimpijskih krogov.

Olimpijska misel take vrste je prodrla prav v vse pore avstralskega življenja, saj srečujemo otroke, ki se igrajo z balončki in drugimi igračkami, na katerih so spet olimpijski znaki in opažamo, kako je avstralska ženska moda bolj ali manj domiselno uporabila olimpijske znake na tkaninah ali kot okraske.

Podobno se bo godilo udeležencem Olimpiade, ki bodo dobili brisače in milo z olimpijskimi krogi. Na vseh zavitkih s hrano bodo olimpijski znaki, jedli bodo kruh, ki jim ga bodo spekli iz moke »Olimpiada«, kot so domiselni farmerji iz države Viktorija krstili moko letošnjega obilnega in kvalitetnega pridelka. Spali bodo

na rjuhah in blazinah, ki so vanje uvezeni olimpijski znaki in plačevali račune, ki so na njih zopet natisnjeni olimpijski krogi.

Tudi ko bodo odhajali, jim bodo na vsakem koraku ponujali spominčke na olimpiado. Od razglednic do avstralskih boomerangov in iz blaga sešitih kengurujev, ki bi navsezadnje kot posebnost petega kontinenta že sami po sebi spominjali tudi na olimpiado, saj človeka lahko menda le redkokdaj zanese na daljno celino. Toda tudi na njih so — olimpijski krogi.

OLIMPIADA PRINAŠA V AVSTRALIJU SVEŽI VETER

Skratka — človek bi sodil, da so olimpijsko idejo temeljito izrabili podjetneži, da bi si z njo »napravili« čim več denarja. Puritanci olimpijske misli so kajpak nad vsem tem ogorčeni, posebno še, ker je neko avstralsko podjetje natisnilo na svojih proizvodih slike avstralskih olimpijcev. Neredki niso vsega tega le obsodili, temveč celo zahtevali intervencijo olimpijskega komiteja.

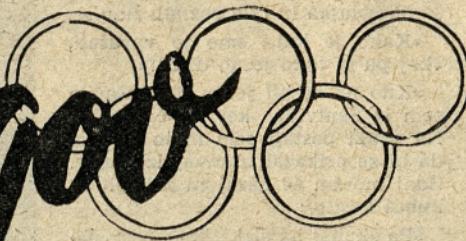
V vsej olimpijski »poplavi« namreč ne smemo gledati le ogabne borbe za dobičke. Pripisati jo je treba v marsičem tudi resničnemu navdušenju Avstralcev, ki se kot otroci vesele ne le olimpijskih iger, temveč tudi obiska tisočev in tisočev udeležencev z drugih celin. To je v resnici — vsaj za lep čas — edinstvena priložnost petega kontinenta, nekakšne periferije sodobnega civiliziranega sveta, kamor zaide kot turist le kakšen Novozelanec, zdolgočasena bogata Angležinja in še kakšen posebež.

Avstralija pač nima turističnih privlačnosti (četudi bi jih imela, je navsezadnje preveč od rok). To na posled ni čudno, saj je najmlajši kontinent. Najstarejša mesta v Avstraliji imajo komaj nekaj več kot sto let. Tako torej ni mogoče najti starin, starih mest, zgodovinskih znamenitosti in spomenikov in kdo ve kakšnih klasičnih del. Kvečjemu bolj ali manj

petih krogov

Med »vodnimi« športniki nas bodo zastopali na olimpiadi vaterpolisti, veslaš skifist Perica Vlasič in plavalka Jeričevićeva. Verjetno imajo vaterpolisti največ izgledov za osvojitve medalje bodisi zlate, srebrne ali bronaste, saj se je med njimi Rusi in Madžari težko odločiti za najboljšega. Vlasič se na Bledu ni najbolje izkazal, Jeričevićeva (spodaj) pa je baje v odlični formi

Nekaj zanimivosti o ljudeh in deželi na drugi strani sveta zapi- sanih pred začetkom XVI. olimpijskih iger

posrečene plagiate, nostalgije spomine Avstralcev na stari kraj ali papagajščine avstralskega kapitala, ki hoče posnemati zglede evropske in ameriške civilizacije. Moderna mesta ob obali so bila najprej načrtana na zemljevidu in zanje so značilne le dolge ulice s pogostimi križišči, kakor smo jih navajeni srečati v Ameriki.

NAVDUŠENJA AVSTRALCEV NI MOČ ZAMERITI

Življenje Avstralije je v glavnem namreč življenje avstralskih mest. Peti kontinent, ki je približno tako velik kot Evropa, šteje pač le nekaj nad devet milijonov prebivalcev, od katerih jih šest živi v mestih. V notranjosti celine pa so področja, ki merijo po sto in več kvadratnih kilometrov, ki nanje ni nikoli stopila človekova noga. Med drugo svetovno vojno je prav ta redka naseljenost pomenila velikansko nevarnost, saj sovražne invazije morda ne bi opazili niti po nekaj mesecih. In naj povemo za ilustracijo še nekaj: v Avstraliji ni nič posebnega, če avstralski zdravnik, za razliko od svojega evropskega in ameriškega kolege, uporablja za obisk svojih pacientov letalo.

Razumljivo je, da se tako stanje in ekonomika odraža potem tudi v mi-

selnosti ljudi. Avstralcem se ponujajo razsežna področja z obdelovalno zemljo, ki jih naskakujejo z najmodernejšimi sredstvi, a so jih kljub temu doslej uspeli obdelati le šest odstotkov. Moderno živinorejo pospešujejo na vse mogoče načine, celo z letali, ki na pomlad prepeljejo na neobljudena področja na tisoče ovac (v vsej Avstraliji jih imajo okrog 180 milijonov), da jih potem hodijo, ko je čas za to, striči in odbirati za zakol.

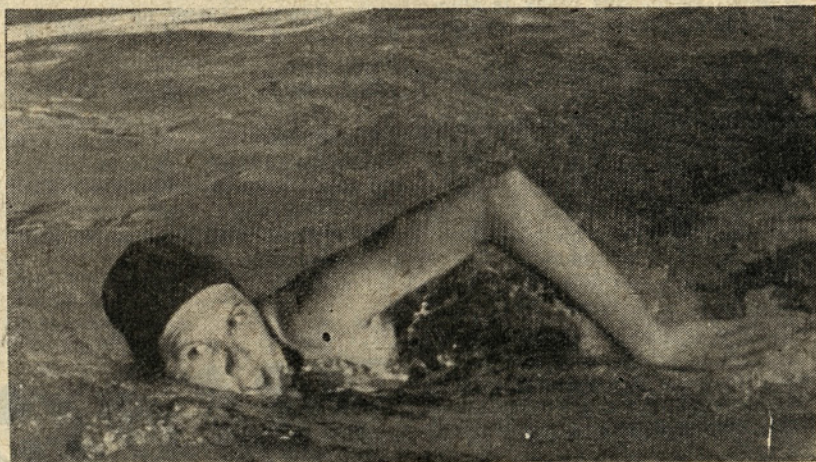
Naj ostanemo le pri teh primerih in ugotovimo, da je morala Avstralija v svojem razvoju preskočiti v vsakem pogledu in tako tudi v športnem, obdobja razvoja, ki so značilna za druge dežele. Njena rast torej ni povsem organska — zaradi česar je v njej mnogo »lukenj«. Nekako tako je najbrž stvar razumel tudi olimpijski komite in nekako tako so jo gotovo razumeli tudi najodločnejši borci za amaterizem v športu: olimpijske »psihoz«, ki smo jo omenjali na začetku niso tako zamerili kot bi jo zamerili v kakšni državi starega sveta.

»KOT BI GA NASLIKALI«

Kdor si je ogledal olimpijsko mesto, ki so ga zgradili tu v bližini, v Heidelbergu, lahko Avstralcem le četita. Olimpijsko mesto, ki je stalo nič več in nič manj kot 2 milijona 900 tisoč funtov, je namreč tako lepo »kot bi ga kdo naslikal«. Na travnikih, sredi urejenih vrtov na robu gozdičev pozdravlja obiskovalca osem sto štiri-deset hišic najrazličnejših barv, sivih, rumenih, vijoličnih, rdečih in modrih. Malajci, ki so prišli prvi na olimpijske igre, so ostali odprtih ust in enako navdušeni so bili menda pozneje tudi vsi ostali.

Hišice so opremljene z vsem sodobnim komfortom. V sobah so po dve postelji, omare, zrcala in vse ostalo, za ženske udeleženke pa tudi pralni in šivalni stroji. Na nekakšnih posebnih tečajih so »vzgojili« posebne nadzornice, ki bodo bdele kot mamice nad življenjem v mestecu. Le-to ima tudi svojo moderno pralnico in trgovino z različnimi predmeti, ki morajo biti človeku pri roki. Razen tega je v središču olimpijskega naselja tudi frizerski salon, banka, trgovina s spominčki in kino-gledališče v katerem menjajo vsak dan programe.

V olimpijskem mestu je nadalje tudi deset velikih jedilnic, v katerih bodo lahko servirali okrog dvajset tisoč obrokov dnevno (v času olimpiade naj bi potemtakem razdelili okrog 300.000 obrokov) za udeležence iz okrog sedemdeset držav. V ta namen so poiskali okrog dve sto najboljših kuharjev najrazličnejših narodnosti, da bi pač zadovoljili vsakemu okusu — kar je naposled za športnike še posebno važno. Avstralski gostitelji se — kadar pogovor nanese na to temo — prav radi postavijo, da imajo med kuharji tudi Roberta Schoenija, slovitiga kuharja, ki je v Ženevi menda kahal predsedniku Eisenhowerju.*

Če se povrnemo še enkrat v olimpijsko naselje, potem ne smemo pozabiti omeniti savne in najrazličnejših domislic, ki naj bi napravile olimpijsko mesto čim bolj udobno. Naj omenimo le nekatere: za ekipe iz Azije so preskrbeli nič manj kot deset tisoč paličic, ker Azijci uporabljajo tak jedilni pribor raje od običajnih vilic, nožev in žlic. V kopalnicah niso namestili ogledal samo zato, da se v njih športniki ne bi predolgo zadrževali. V olimpijskem naselju bodo na razpolago nadalje telefonski imeniki sedemdesetih držav. In tako dalje.

HOTELSKE SOBE ODDANE ŽE PRED DOBRIM LETOM

Računajo, da bo Avstralijo obiskalo v teh dneh razen udeležencev olimpiade še okrog petnajst tisoč tujcev, od katerih jih bo menda štiri tisoč sedem sto iz Velike Britanije, približno prav toliko iz Nove Zelandije, polovico manj iz ZDA itd. Za vse te tujce je bilo treba seveda preskrbeti prenočišča. To pa ni bilo posebno lahko, saj so bile hotelske sobe rezervirane za čas olimpijskih iger že pred dobrim letom. Organizacijski odbor je zato z veseljem sprejel ponudbo melbournskih meščanov, ki so ponudili svoje sobe in dovolili, da gostje taborijo na njihovih vrtovih.

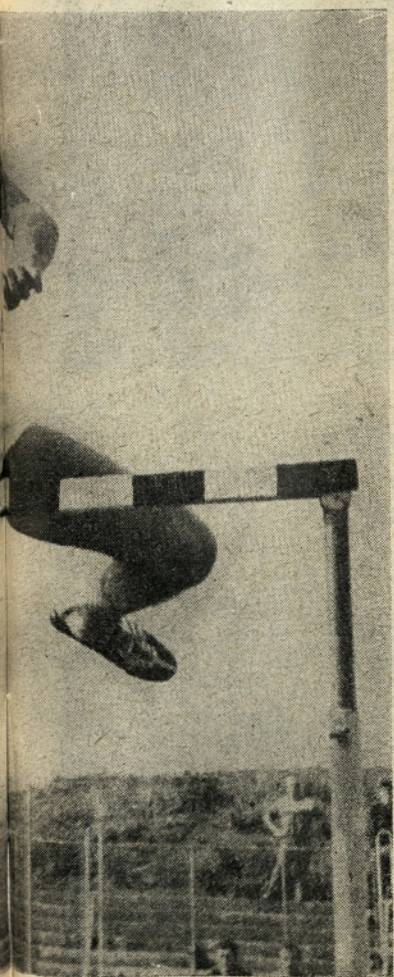
Vsekakor bo treba o letošnjih olimpijskih igrah še marsikaj zapisati. Športnike bo kajpak najbolj zanimalo, kako je bilo razdeljenih sedem sto petdeset zlatih, srebrnih in bronastih olimpijskih medalj, kdo so bili najboljši in kdo najslabši in tako dalje. Drugim pa bodo nemara povedali še več podrobnejši vtisi in doživetja s poti, z olimpijskim iger in sploh z nam tako malo znanega petega kontinenta.

Samo pomislite: že pot v Avstralijo je bila zanimiva! Do Hamburga z vlakom in potem z letalom naprej prek Severnega tečaja na »drugo stran sveta«, prek Havajev v Avstralijo.

A. T.

* Kuharjem pa je potem treba prišteti še vrtnarje, elektromonterje, instalaterje, snafilke in drugo potrebno osebje.

Na spodnji sliki je junak nešteti mednarodnih crossov, silvestrskih tekov v Sao Paulu in večkratni državni prvak na 5000 in 10.000 metrov, Slavko Mihalič. Na olimpiadi, bo to pot tekel maratonsko progo na kateri je ne dolgo tega postavil enega najboljših časov na svetu.

( ) meglah se je mogoče na široko razpisati. Zlasti, ker jih poznamo več vrst: meglice, meglo, go-sto meglo, meglo, da bi jo rezal in ljubljansko meglo.

Toda mi tega ne bomo počeli. Ra-je se bomo odpravili na izlet po ljubljanski megli, saj le-ta slovi da-leč naokoli in ni slišati tja do Ro-kavskega preliva in Londona o čem podobnem.

Skozi meglo potujemo tako rekoč inkognito, kajti le meter okrog nas je videti cesto. Naš radar je sluh, naši infrardeči žarki pa so do-mišljiva.

Slišimo korake. Težki in daljši ko-raki se mešajo z drobnim stopica-njem. Ritem, ki je za sprehod pre-hiter, za tek proti kinu pa prepoča-sen. Torej sta poročena. Gresta na obisk? Najbrž ne. V takem vremenu tako ne hodi nihče iz hiše. To mora biti nekakšen »poslovni« izlet. Sicer pa postojmo in prisluhnimo:

»Toda ne,« pravi moški glas, »po-čakajva, da bova videla, če je res.«

»Rečem ti, da je,« odgovarja žen-ski. »Vsi že govorijo, da dobimo za novo leto bone. Tedaj bi potem vzeli blago zate. Zdaj kupiva nylon plašč zame. Boš videl, da jih potem ne bo več.«

Zdaj gresta tik ob nas.

»Videla boš, da je ta reč z boni navadna potegavščina, ki so si jo izmislili neodgovorni ljudje.«

»Če ti pa pravim, da ni. Zaneslji-vo vem...«

Napeli smo ušesa, da ne bi presli-šali ničesar, saj sta se vedno bolj oddaljevala.

»Včeraj, ko sem bila z Marjolo pri Petričku, je prišla...«

In potem ni bilo več ničesar sli-šati. O, natanko vemo, da tudi vas zanima, če je vendar kaj resnice v neosnovanih govoricah o bonih ali so to le ugibanja v megli najrazlič-nejših želja. Toda teči za njima res nismo mogli. Kar pa zadeva njene-ga moža: so stvari, ki jih je pač treba poskusiti.

Prodramo naprej. Ko hočemo prekoračiti Gledališko ulico, nekje v neposredni bližini zabrni avto. Obstanemo kot ukopani, saj je to edino, kar je moč storiti. Ze hip na-to zavilijo tik za našimi hrbti av-tomobilske gume, voznik pa nam po-skuša razburjen dokazati, da se ob-našamo na cesti kot govedo.

»Toda mi smo hoteli le čez Zu-pančičevo ulico in naprej po Can-karjevi.«

»Čez kakšno Zupančičevo,« je vprašal, »kje pa je Zupančičeva?«

»Na njej stojite!«

»To je Prešernova. Saj vendar vem. Tu sem zmenjen in čakam že pol ure.«

»Motite se, to je Zupančičeva, le-vo od vas je...«

»Mar res?«

»Res. Pretipajte se do prvega zi-da.«

»Prekleta megla!«

Ko ostanemo zopet sami sredi ne-prodirne megle, jo počasi ubiramo naprej. Iznenada zaslišimo pred se-boj v megli korake. Drobne a ener-gične, če ne celo ognjevit.

»Sto proti deset, da je tempera-mentna črnolaska,« pravi eden iz-med nas. »Če bi imela plave lase, bi hodila drugače.«

Seveda se je zmotil, čeprav tisto, da je po hoji moč soditi o človeko-

vih lastnostih, ni brez podlage. Bila je plavolaska in celo poznali smo se.

»Kako je kaj,« smo jo vprašali, »kaj pa se tako jezno držiš?«

»Kdo ne bi bil jezen. Pripešala sem iz Šentvida, ker ni elektrike. Na vsaki postaji sem malo čakala, da bi se prikazal tramvaj iz megle. Zdaj moram še nazaj in zakurit in kuhat kosilo.«

»Pa skuhaj na elektriko,« pravimo z željo, da bi ji olajšali skrb.

»Če vam pravim, da ni elektrike,« se je razjezila. »Sicer pa bi časniki morali o tem vedeti. Povejte mi no, ali bo tako tudi pozimi?«

Skomignili smo z rameni in gle-dali v meglo.

Simbolično.

Prodramo naprej. Zdaj se bliža mo zapornicam pred vhomom v Ti-voli. Zaprte so.

Stojimo molče in čakamo. Na uho pa prihaja pogovor:

Megla, megla...

NEKAJ MEGLENIH SLIČIC IZ SLOVEČE LJUBLJANSKE MEGLE

»Kdaj pa si jih zaprl?«

»Ze precej časa, saj v tej megli ne moreš drugače.«

»Bolje prej kot prepozno.«

»Kakopak.«

»Toda zdaj bomo kmalu ob kšeft.«

»Daj no mir. Ze petdeset let go-vore o ureditvi ljubljanskega želez-niškega vozlišča. Vsa stvar pa je še zavita v oblake megle. Morda bi bi-la manj, če ne bi bilo toliko pro-jektantov.«

Ko so se zapornice odprle, nas je šlo precej preko proge. Onstran pa smo se vsi porazgubili. Slišati je bi-lo le korake.

Vendar niso bili vedno eni in isti. Moški in ženski koraki so se sicer neprestano mešali. Vsako toliko pa so nekateri zastali, malce naprej pa so se oglasili novi. Sele čez čas smo razvozljali uganko. Zaljubljeni ne hodijo nenehno naprej, temveč se pogosto ustavljajo. Kaj počno tedaj, pa prikrije megla.

Naposled obstanemo še mi. Skriti v megli. Ni treba dolgo čakati. Mlad par se ustavi blizu nas:

»In koliko vas bo v sobi?« je vprašala ona.

»Trije.«

»In bo vsak plačal po dva tisoč!«

»Vsak.«

»Saj to ne bi smeli pustiti.«

»Tako mislim tudi jaz. Toda bolje je imeti vsaj nekaj ko nič.«

»Da je le sram ni... Kdaj neki bo zadosti sob za študente?«

»Ko bi človek videl skozi to me-glo.«

»In praviš, da boste trije v sobi?«

»Saj sta dobra fanta in nekako se bomo že sporazumeli.«

Potem je bilo tiho.

Nekaj časa smo ostali nepremični, da ne bi motili, potem pa smo se obrnili nazaj proti mestu.

In nekdo izmed nas je rekel:

»Pa recite, če ljubljanska megla res ni slovita?«

Nad morjem meglenih valov se koplje Šmarna gora v soncu, ki vali in vali... (zgoraj)

V Ljubljani je medtem napet sleherni živec naših železničarjev, saj je majhna nepazljivost lahko usodna (spodaj)

Koliko lažja je videti ježa letalcev na grivah belih oblakov. Toda vzlet? In pristanek? (levo zgoraj)

Nemara pa letalcem vozniki tovornjakov na ozkih in neprepletnih cestah kljub temu zavidajo. Ali bi jim to zamerili? (levo v sredini)

Tisoče presenečenj pripravi v prometu megla. Nekega dne je v Ljubljani pripravila tudi gornje, ko se je pred očmi, ki niso mogli prav verjeti, izluščila iz megle — kamela (levo spodaj)

Lepo in prav je, da je moda. Kako dolgočasno bi bilo, če v načinu oblačenja ne bi bilo sprememb, če ne bi bilo čednih malih prefinjenosti, s katerimi lahko očarljivo poudarimo naravno lepoto. Ali pa je potrebno, da zaradi modnih učinkov posežemo prav po takih stvareh, ki so v nasprotju z naravnimi gibalnimi in življenjskimi pogoji človeškega telesa?

Že od nekdaj in povsod vladajo modne novosti. Če pogledamo razvoj zadnjih let, lahko z veseljem ugotovimo vidno izboljšanje. Pač redkokdaj je bilo perilo tako zdravo in smotno. Ženska oblačila so poletni lahka in zračna in celo moški prehajajo vedno bolj od konservativno okorne oblike k smotrni, lahki, za nošnjo prijetni modi. Toda kljub temu je še vrsta stvari, ki so kar se da nenaravne in nezdrave. Na primer — čevlji z visoko peto. Pa kdo ve, ali ne bodo danes ali jutri modni kralji v Parizu, New Yorku ali Rimu, potem ko so že spet privlekli iz modne zaboja steznik, »ustvarili« kako drugo nezdravo zadevo. Zato se prilagajajte v modnih stvareh le toliko, kolikor je to dopustno za vaše zdravje. Ženske in moški, ki so šli na tem področju svojo lastno pot, so bili vedno najzanimivejši, morda pa tudi najboljše oblečeni ljudje. Naslednji zdravstveni nasveti bi morali vedno veljati za vsakogar:

1. Mislite vedno na to, da mora obleka predvsem ščititi pred vplivi vremena, torej pred mrazom pa tudi pred vročino. Ne nosite na primer pozimi pretenkih nogavic in ne obešajte poleti nase pretemnega, težkega blaga.

2. Ne padajte v skrajnosti. Ne oblačite se pretoplo! Predvsem ne izolirajte telesa pred zrakom in soncem; kajti vaše telo potrebuje oboje za življenje kot jed in pijačo.

3. Skrbite poleti za to, da telo lahko oddaja odvečno toploto. Moški v vročih dneh ne smejo gledati tako zelo na predpise, temveč naj se oblačijo v lahke obleke in odpete srajce. Pri perilu bi morali posebno ceniti porozne bombažne tkanine, ki popijejo pot.

4. Izogibajte se vseh zažemajočih povezav, pasov in podvez. Hlače z ozko, zažemajočo elasti-

O današnji Evi, čevljih in drugih stvareh, ki imajo opraviti z modo in zdravjem

ko na zgornjem koncu in tudi pri nogah so kar se da nezdrave. Podveze povzročajo tvorbo krčnih žil. Tesne elastike ob vratu in na rokav ovirajo obtoke krvi. Skrbite za to, da obleka ne bo tesna na mehkih delih telesa, n. pr. na vratu, na prsih in na trebuhu. Obleka pa se sme naslanjati na ramenske kosti, medenico in kolke. Ravno v tem smislu je današnja perila industrija večkrat v svojih novostih kar odlična.

Pas za nogavice je n. pr. res dobra rešitev in lepe samoderžne, kratke nogavice in hlače s širokimi, elastičnimi gumijastimi vložki so ne samo prijetne, temveč imajo tudi odličen videz. Pri izbiranju naj vas vodi zahteva za dobrim počutjem. Praviloma se telo že samo javi, če mu kaj ne prija.

Zožujoča oblačila je treba odklanjati ne le zato, ker ovirajo delo organov in krvnega obtoka, temveč tudi zato, ker ne dajejo potu možnosti, da bi izpuhtel brez vlažne usedline. Prepričano perilo pa vodi zelo lahko k zares nepotrebnim prehladom.

5. Prilagodite se pri izbiri blaga letnemu času. Svila in bombaž sta prava tkanina za poletje, volnene stvari pa so boljše za zimo. V mrzlem letnem času bi morali namesto tenkih nogavic vsaj za vsak dan poskusiti nove dolge, res vabljive volnene športne nogavice. Vsaka ženska bi to brez dvoma občutila za dobro in koristno.

6. Ogibajte se takih tkanin, ki se ne prilagajajo prirodnemu dihanju vaše kože. Umetna vlakna niso ista kot v naravi zrasli volneni izdelki in so zato telesu zelo tuja in nesimpatična. Najvarneje vam bo pri izbiri pomagala instinkti.

7. Čimbolj pazite na dobro obutev. Čevlji ne

sme biti preozek. Spreddaj mora pustiti prostor prstom in mora imeti mehke — gibljive podplate, ki dovoljujejo nogi, da se naravno odrija. Za delo bi morali nositi praktične čevlje z nizkimi petami! Čevlje, ki omogočajo nogi nebolečo, varno hojo. Če hodi nekdo cela leta v čevljih z visokimi petami, se skrajša Ahilova kita in kvari mečnična mišica. Te žene imajo bolečine in težave, kakor hitro gredo brez peta, ker se zdaj iztegneta skrajšana mišica in skrajšana kita. Čeprav je čevlji z visoko peto še tako eleganten in lep, sili nogo v lego, ki neogibno vodi k tvorbi razkremenega stopala, odebelin kože, roženih odrgnin in kurjih oces. Nenaravna lega na konci se širi dalje. Kolen-skega sklepa ne moremo več docela iztegniti in tudi v kolčnem sklepu pride do povsem nenormalne drže. Ker pa mora biti trup vzravnani, se noga nagne, notranji organi, zlasti maternica, se povesejo naprej. Velik del bolezni v organih spodnjega dela trupa ima svoj vzrok v nošnji previsokih peta!

8. Pazite še bolj kot doslej na pravilno nego obleke in temeljito pranje perila. Človek bi moral nositi kolikor mogoče pralno obleko in vrhnjo obleko redno čistiti, da se ne bi v nji nabiral dolgoletni prah in tvoril vališča bakterij. Perilo vedno prekuhavajmo, kolikor to dopušča tkanina. Kolikor čistejšje pa imamo v splošnem telo, toliko manjša je nevarnost, da bomo preveč umazali perilo ali obleko.

Zanesite se glede obleke na svoje telo. Praviloma se javi, če mu kaj ni po godu. Tedaj pa bi se morali brez ozira na modo in stroške prepustiti naravnemu občutku.

DRAS

Kaj des kaj mas

ZA 20.000 DIN
DENARNIH NAGRAD
razdeli v vsaki številki
ugankarski tjet

PREČUDNI SVET

Čarovnij

TRETJE NADALJEVANJE

V razbrzdani domišljiji srednjega veka je »hudič« igral vodilno vlogo. Pa to ni bil več tisti hudič, kakršen se prikazuje v Miklavžem (s kozjimi kopiti, z rogovi na glavi), marveč v tisočero nedolžnih in vsakdanjih krinkah. Zdaj kot kmet, zdaj kot vandrovček, potem kot skrivnostnih pojavov. Mesistofeles v Goethejevem »Faustu« je bil vsekakor vrhovni mojster vseh srednjeveških zločedov.

Ko je cerkveni učenjak Tomaž Akvinski čisto v duhu svoje dobe presodil, da je pač mogoče, da demoni z božjim privoljenjem povzročajo zmešnjave na svetu, je užgalo, kakor bi vrgel iskro v sod smodnika. Kdo je kniv vojne, kuge in lakote? Sam hudič! V njem so našli grešnega kozla, ki je moral biti za vse odgovoren. Kajpak je bilo treba takšno hudobo iztrebiti z vsem njegovim dolгим privescem, s čarovniki in coprnici in vsemi služabniki hudega duha. Pričela se je inkvizicija. Zagorele so grmade.

— Več ko tri sto let — tako bremo v neki kulturni zgodovini — so čarovniški procesi sramotili evropsko človeštvo. Širili so se kakor kuga iz dežele v deželo, dosegli so višek in spet pojenjali, nakar so se na novo razvneli. Osemletni otroci in osemdesetletni starčki, revni in bogati, župani in zdravniki, naravoslovci in proštji, lutkarji in krotileci kač, stare babure in zale device so morale na grmado. V imenu kraljev in škofov, knezov in mestnih svetovalcev so izrekli krvave sodbe. Na Angleškem so imeli generalnega tožilca za čarovnije, po Srednji Evropi so popotovali inkvizitorji. In učenji juristi katoliških in protestantskih univerz so za vse to brezumno početje izdelali poseben pravdni sistem in so bili prepričani, da delijo milost, če določajo za smrtno kazen obglavljenje, namesto grmado.

Reformacija ni mogla zaježiti te kuge. Niso samo katoličani sežigali svojih »coprnice« in hudičevih pajdašev, tudi protestanti so kurili grmade. Neverjetno, kaj vse so spisarili takratni »učeni« možje. Neki nemški vseučiliški profesor je čisto resno zatrijal, da so coprniki s hudičem v zvezi in da se jim ta prikazuje v vseh mogočih podobah, kot pes, maček ali menih. Skoraj ni bilo poklica, ki ga ne bi bili osumili, da je v zvezi s hudičem. Materina znamenja na ženskem telesu so bila sumljiva za objeme s hudičem. Vsak šepavec je bil osumljen, da ima kozje ali konjsko kopito, kakor sam nebodigatreba. Skrajno previdni so morali biti ljudje, ki so se ukvarjali s tem, čemur danes pravimo okultizem in čarodejstvo. Kako lahko so bili osumljeni, da se hra-

nijo s človeškim mesom, da se niti mesa mrtvih ne branijo, a najbolj, da jim tekne sveže meso otročičev... Našli so se le redki možje, ki so odločno nastopali proti strahotam srednjega veka.

PISANA ZMES

Vsekakor pa je tudi res, da so bili srednjeveški sleparji jako sumljivi pohajkovalci. Ciganili so ljudi, kjer so le mogli. Z njimi je šlo vse, kar ni bilo pribito. In kaj vse so počeli! Brali so z roke, prerokovali iz zvezd in znamenj. Razlagali so sanje, prekopicavali so se in klicali duhove, kazali pravo pot v nebеса, spravljali so ljudi v zamaknenost, prodajali so koren lečen in blažev žegen, rotili so duhove in preganjali hudiča, odpravljali so podgane in razpečavali sredstva za osvajanje ljubljene osebe, varili so strupe, delali so točo in dež... groza! Ljudje so jim nasledali in so se jih bali, kupovali so sredstva zoper strupe, opekline in tvore, tekočine za sre-

in oblike oblakov. Strmeli so v zvezdnato nebo, da bi našli »ugodno konstulacijo« za horoskope in da bi odkrivali komete, ki prinašajo nesrečo.

Ko je leta 1681 zasijal nad Dunajem velik komet, je oblast takoj prepovedala ponočne vožnje na sanah in vsakršno nočno zabavo. Nič čudnega, da so mnogi ljudje slišali v nočnih urah ropotanje okostnjakov v mrtvašnicah in grobovih. Kadar je jug prinesel saharški pesek v evropske kraje, je vse govorilo o krvavem dežju in o žabah, ki so padale z neba...

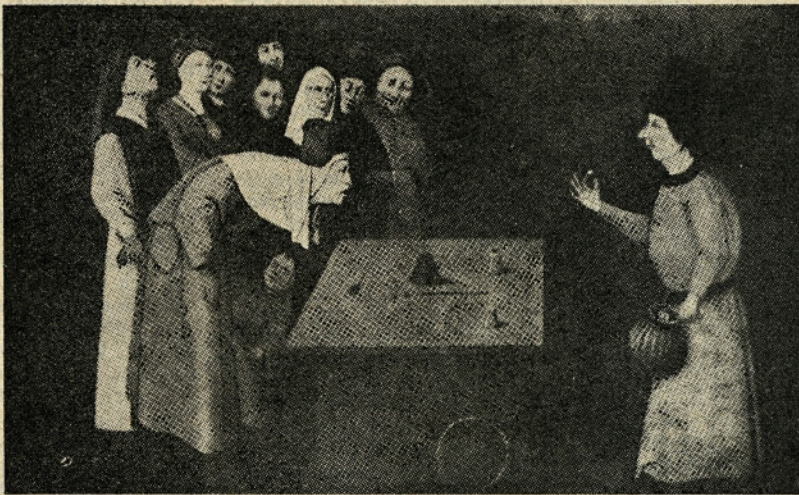
KAKO SO PREŽIVELI — KONEC SVETA

Prikazni ni bilo ne konca ne kraja, ljudje so venomer živeli v strahu in negotovosti. Celó slavni matematik Mihael Stiefel se ni mogel otresti vplivov takratnega praznoverja. Tudi ta je dal svoj delež duhu svoje dobe. Prečudno res, da je tak možak, matematik z

nati čudovite reči, — zakaj ne bi mogel dognati, kdaj bo konec sveta?

Novica o njegovih računih je šla kakor ogenj po mestu in deželi. Kakor se širijo krogi, če vržeš kamen v vodo, tako se je širila strašna napoved. Od daleč so trumoma romali ljudje k Mihaelu Stiefelu v Nemčijo. Celó iz inozemstva jih je prišlo mnogo, da bi bili ob koncu sveta z možem, ki mu je bilo dano, da je dvignil zaveso nad vso prihodnostjo. Ljudje so poprodali svoj žitek in bitek, polja in domove, žito in živino, bogastvo so razmetali med sirotinjo in so zgrogženi in spokorni pričakovali sodnega dne.

Napočilo je jutro 18. oktobra. Prelep, jasen jesenski dan. Stiefel je stopil na prižnico in začel pridigovali. Natanko je napovedal uro, ko se bo dopolnila usoda sveta in človeštva. Do zadnjega trenutka je hotel vlivati tolažbo in zaupanje. Čudovito je pridigoval. Pobožno ga je poslušala velikanska, lahkoverna množica. Ze so videli, kako se odpirajo vrata na oni svet. Ne, še nikdar ni Stiefel pridigoval tako pretresljivo, kakor za slovo poslednjega dne. Bolj in bolj se je uživil v svojo apokaliptično vlogo. Zamaknjeni ljudje niso ne opazili, kako naglo mineva čas. Stiefel najmanj... Pridigoval je kar naprej, ko je ura propasti že davno minila. Na zemlji se ni nič spremenilo. Sinje nebo se je smehljalo kakor v najlepših dneh in sonce je gredo toplo in prijazno. Izenada je nekdo opazil, da tu ne more biti nekaj v redu. Med množico je šlo mrmranje, nekateri so se oglasili in na posled je vsa množica spoznala, da jih je Mihael Stiefel strahovito potegnil. Ljudje, obubožani, pretreseni, razsrjeni, so zbesneli, začeli so zmerjati in pretiti. Stiefel, slavni Don Kihot, je storil, kar je najboljše vedel: zgrudil se je in se je dal odpeljati. Še dolga leta so posmehljivi študentje prepevali po Wittenbergu: »Stiefel mora umreti...« In še danes ne pomeni beseda Stiefel v nemščini samo škornja, marveč tudi največjo bedarijo...

Po srednjeveških zabaviščih, na sejmovih in proščanjih so prikazovali svoje čarovnije zlasti glumači s kozarci in kroglicami. Ta zabavna igra, ki zahteva precej spretnosti, je zanimala tudi učene glave. Med drugim je te čarovnije opisal znameniti matematik in filozof Cardanus (1501–1576). Slika je po izvirni podobi Hieronima Boscha s konca 16. stoletja.

čen porod in še mnogo tega. Med potepuhi, ki so zvečine prihajali z juga in z vzhoda, so opravljali cigani poseben vlog, kakor tuintam opazamo še danes, zlasti v bolj oddaljenih krajih. Ne, ostanki srednjega veka še daleč niso izginili.

Lahkoverni ljudje srednjega veka niso iskali vzrokov, marveč »pomen« in »znamenja«. Gledali so skozi kristale in na svetlikajočo se vodno gladino, pa ne zato, da bi raziskovali zakone optike, marveč da bi v prividih zagledali bodoče dogodke. Kakor v starem veku so po svoje razlagali poletavanje ptic

bistro glavo in ostrim razumom lahko hkrati verjel največje bedarije on, ki je posredoval človeštvu kubične enačbe in prve logaritme. Mihael Stiefel je bil eden izmed najbistrejših ljudi šestnajstega stoletja in hkrati eden izmed največjih čudakov. Matematik in fantast. Sam se je označil za »angela s sedmo pozavno« in za oznanjevalca sodnega dne.

Nekega dne je oznanil, da bo svet neogibno propadel. Celó natančen datum je izračunal: dne 18. oktobra 1533 se bo zgodila ta grozota. Ljudje so vedeli, da je znal Stiefel izraču-

O STRAHOTAH TRIDESETLETNE VOJNE

Bila je res nenavadna doba. Lahko si predstavljamo, kako težaven je bil boj, ki so ga vodili takšni možje, kakor je bil Nizozemec Bekker, ki je prvi napisal knjigo zoper praznoverje in čarovniške procese. Tudi v Nemčiji se je našel mož, ki je nekaj časa sam sodeloval pri procesih zoper čarovnice. Bekkerjeva knjiga je tako spreobrnila, da je postal eden izmed najpogumnejših in najuspešnejših borcev proti množični blaznosti. Po njegovi

zaslugi so se razkadile mračne megle verovanja v čarovnice in v hudiča. Ta mož je bil profesor Kristijan Thomasius v Lipskem, o katerem je rekel Friederik Veliki, da naj se ženske samo njemu zahvalijo, če lahko spet mirno in dostojno sivijo...

Prišla pa je doba novih strahot: tridesetletna vojna. Nepopisno je trpela Evropa zaradi najstrahotnejše vojne, najhujše od vseh, kolikor jih do nedavnega časa pozna zgodovina zahodnega sveta. Srednja Evropa je bila opustošena. »Ponekod,« pripoveduje zgodovina, »celo jastrebi niso imeli kaj žreti, ker so

fizikalne in mehanične probleme. Izumili so teleskop, mikroskop, električni stroj, uro z nihalom, spiralno vzmet, zračno sesalno. Spoznavali so razliko med električnimi in magnetičnimi pojavi in so ustvarili vsakovrstne avtomate in instrumente. Po mnogih laboratorijih so pridno raziskovali in eksperimentirali. Široka javnost se je zanimala za vse te novosti. Spočetka je to bilo bolj igračkaneje kakor pravo tehnično zanimanje, prijetno in zabavno kratkočasje... Vse, kar je bilo čudnega in nenavadnega, vse, kar je bilo mogoče doseči z naravnimi sredstvi, vse to je zanimalo

števca, ni delovala samo na zemeljskih tleh, marveč tudi na papirju. Treba je samo bežno pogledati v takratno časopisje, pa zremo, kaj vse je lahko razgibalo široko javnost. Tu lahko berete o nekem zvonu, ki je začel sredi Berlina zvoniti, ne da bi bil kdo potegnil za vrvi. Zvon, ki se je razmaja sam, ni mogel oznanjati nič dobrega. Vse je pričakovalo nove vojne in kuge.

Dne 21. julija 1714 je bilo tiskano črno na belem, da bo po nekem prerokovanju še tisti mesec velik požar v Berlinu. Danes bi to imeli za aprilsko potegavščino. A tiste čase? Magistrat je zapovedal hišnim lastnikom — s pretnjo desetih tolarjev kazni — da pripravijo pred vrati čebre z vodo. Najemniki pa so morali po stanovanjih pripraviti zaloge vode. Sicer pa so tiste čase imeli dovolj uspešno sredstvo, s katerim so pánali ogenj. Če je kje gorelo, so metali v ogenj porcelanaste krožnike, popisane z neko staro čarobno formulo. Še leta 1743 je zapovedal vojvoda Ernest August Saški, naj po vsej Saški deželi nabavijo takšne »satorske« krožnike za gašenje požarov.

Pa kakšne bedastoče so še jemali resno! Neka nemška uredba je na primer predpisovala, da mora vsak kmetovalec, ki ujame palčka, vilo ali drugo prikazen, živo ali mrtvo, izročiti oblasti, ki ga bo nagradila s petimi goldinarji.

Na Hrvaškem so prignali na morišče hudodelca, da bi mu odsekali glavo. Rabelj je trikrat zamahnil z mečem. Trije meči so se mu zlomili, glava pa je ostala na vratu. Niti kapljica krvi ni potekla. Če to ni bilo od hudiča! Zadevo so natanko preiskali. Hudodelca so ostrigli in našli — kakor strmeče poroča takratni novičar — pod kožo zadaj na tilniku drobno zeleno kroglico. Brž ko so hudodelcu izrezali to skrivnostno reč, je rabelj še enkrat temeljito zamahnil in glava je odletela...

Tiste čase so mnogi alkimisti zganjali svoje početje, predvsem na knežjih dvorih. Med njimi so bili izredni prekanjenci, genialni izkoriščevalci, ki niso mogli napraviti nič drugega kakor glavo. Zapravljivi vladarji in knezi niso skoparili z nobenim sredstvom, samo da bi spet napolnili svoje prazne blagajne. Dolgo, dolgo niso spregledali tega, kar so znali že srednjeveški alkimistični čarodeji. Ti so imeli votle palice, s katerimi so mešali svoje tekočine. V votlih palicah pa so imeli zlata zrnca. Odprtine svojih palic so zamazali z voskom ali smolo, ki se je seveda v vroči tekočini raztopila. In tako je prišlo zlato neopazno v lončke. Drugi so uporabljali navadne železne žeblje, na katere se pričvrstili kratko zlato konico. Seveda so zlato konico prebarvali, da tega ni nihče opazil. Če so tak žebelj vtaknili v čudežno raztopino, se je železo »spremenilo v zlato«, kolikor daleč so vtaknili žebelj v tekočino. Gledalci so strmelj, strmelj so knezi, škofje in vladarji. Prvi, ki je razkril vse te sleparije, je bil Reginald Scot. A njegova knjiga je očitvidno našla le malo bralcev med izobraženci in potentati...

PRVI POKLICNI ČARODEJ NOVEJŠE DOBE

Le malokaj vemo o posameznih poklicnih čarodejih srednjega veka. Še manj o srednjeveških amaterjih slepilne umetnosti.

● nadaljevanje prihodnjik

Srednjeveško preganjanje čarovnic daje še vedno, oziroma zlasti danes, mnogo snovi in pobud možem peresa, filma, gledališke umetnosti in — če pomislimo na Mac Charthyja — tudi v politiki. Da so sodobne čarovnice lahko sila prikupne in znajo v resnici vsakogar očarati, nam kaže tale prizor iz nekega pariškega baleta.

tisti nesrečniki, ki so preživeli vojne strahote, sami žrli človeška trupla. Po vaseh so živeli volkovi, kmetje so se zatekli v gozdove. Nürnberg je na primer tako propadel, da je deželni zbor dovolil po vojni in po kugi vsakemu moškemu, da si je vzel dve ženi. V Wiesbadnu je raslo grmovje na Rotovškem trgu, divji grmiči in divje živali so se razbohotile po zapuščenih domovih. Vinogradi so propadli, ustavile so se vse statve, namesto sadjarstva pa so gojili vislice, s katerih so snemali mrličke, da so jih pojedli.

Kazalo je, da si Srednja Evropa ne bo nikoli več opomogla. Pa vendar je nastopila nova doba, ki je prinesla novo kulturo: doba baroka. Življenje se je spet uravnalo v mirnejše tokove, po mraku in požarih tridesetletne vojne je človeštvo hlepelo po luči in prosveti. Za to dobo je značilno navduševanje za

ljudi in je slovelo še daleč v devetnajsto stoletje kot »magia naturalis«, prirodna čarovnija. Vzhajali so dnevi naravoslovja in tehnike.

KLJUB »PROSVETI« JE BILO ŠE MNOGO PRAZNOVERJA

Vendar so tudi v tej »prosvetljeni« dobi verovali še v mnoge čudne reči. Kdor je imel »čarobno palico«, je lahko čez noč obogatel, lahko je poiskal morilce in druge zločince in vse kar je bilo skritega. Če si na primer hotel vedeti, kako daleč je Zemlja od Sonca — prosim lepo — treba je bilo samo napisati nekatere številke in s čarobno palico dognati še nekatera števila, ki jih je palica radovoljno naznačila, pa si vse skupaj seštel in si zvedel, kar si hotel. Da, čarobna palica, s katero ponekod še dandanašnji iščejo studence in zemeljske zaklade, ta znamenita predhodnica Geigerjevega

JAPONCI so nizke postave in bi radi zrasli. Tudi v tem se hočejo zgledovati po Amerikancih. In so ustanovili organizacijo, ki naj bi pomagala Japoncem, da bi se razvijali tudi v višino. Organizacija je izdala proglas, s katerim poziva prebivalstvo, naj uživa manj riža, zato pa več mesa in močnatih jedi. Odposlali so tudi poseben odbor v Avstralijo, da bo strokovnjaško raziskal tamošnje »zapadnjaško« prehrano.

MACMILLAN, angleški finančni minister, se je v Llandudnu pri Liverpoolu udeležil »plesa mladih konservativcev«. Med premorom je stari groznik, ki sanjari o »veliki prihodnosti Velike Britanije«, govoril s mogočnimi poudarki in pozival konzervativno mladino k vztrajnosti. Zlata konzervativna mladina je nato od navdušenja — zarajala v rokenrolu.

MEMOARI so zapeljiva reč v dvojnem pogledu: za tistega, ki jih piše, in pobaše honorar, pa tudi za tistega, ki jih z užitkom prebere ali pa si ob njih puli lase. Izredno mikavno povabilo je poslal neki ameriški založnik Stalinovi hčerki Svetlani v Moskvo. Ponudil ji je milijon dolarjev honorarja, če napiše spomine na očeta. Svetlana je ponudbo vrnila brez komentarja.

V STISKAH se je znašla občinska uprava Stockholma. Visoki standard na Svedskem zahteva obilo stroškov za lepoto glavnega mesta. V nedavnih tednih so bile n. pr. ulice in ceste Stockholma tako čiste, kakor še nikoli. Za čiščenje so začeli uporabljati — tekoče milo... Ze prav, ampak predsednik švedske državne banke je sporočil mestni upravi, da bo lahko poslej le v redkih obrok dobivala posojilo. Mestni očetje pa si znajo pomagati s staro prakso: s povzanimi dokladami.

PSI so najboljši davkoplačevalci v Italiji. Pravkar objavljeno poročilo davčne uprave ugotavlja, da so vsaj pasje davštine vselej v redu plačane. Davčna uprava je letos pobrala že nad 2 milijardi lir za lovske in luksuzne pse pa za čuvaje, ki jih je v Italiji registriranih nad 840.000.

ROKENROL nadalje povzroča hude preglavice v raznih evropskih mestih. V treh kinematografih v Bruslju so nedavno začeli z velikim pompom predvajati film »Rock Around the Clock« ali po domače: Razposajenost brez konca in kraja. Prve so se uprle biljeterke. V vlogi na uprave kinematografov so navedle: »Neznosni trušč, ki ga povzročata film in razbrzdano občinstvo, nas spravlja v obup, zato napovedujemo stavko.« Domiselne uprave so stavko preprečile s tem, da so uslužbenkam kupile majhne ušesne aparate, ki preprečujejo ogluščenje.

Cvetje²

za Venezuelo

PO DESETERO NA DAN

Osupljiva dognanja francoske policije, ki pa seveda še ni zaključila preiskave, so razgibala tudi francosko vlado in parlament. Nekateri poslanci so odločno zahtevali, naj vlada posveti temu perečemu problemu vendar že malo več skrbi in pozornosti. Pravijo: prav, da je francoska policija vendar že začela stresati mrežo trgovine z belimi sužnjami. Doslej se je vse premalo brigala za to. V parlamentu je razburjeno in vneto spregovorila o trgovini z belimi sužnjami narodna poslanica Francine Lefebvre. Navedla je, očitno res odkrito zavzeta za usodo francoskih deklet:

»V trgovini z belimi sužnjami so nekateri pojavi, za katere mora zvedeti vsa javnost. Francija mora vendar že enkrat podpisati mednarodno pogodbo proti trgovini z belimi sužnjami, pogodbo, ki je bila sprejeta v Organizaciji združenih narodov. Ali sploh veste, koliko mladih deklet in žena izgine v Franciji? Okoli desetero — ampak vsak dan desetero! In to niso tiste, ki prostovoljno zapustijo dom, marveč nesrečna dekleta in žene, ki so postale žrtev kriminalnih tipov, trgovcev z belimi sužnjami. Metode teh tipov niso bile še nikoli tako pretkane kakor so danes. In mlada dekleta in žene nikoli niso bile v takšni nevarnosti. Zato pa tudi delavnost in budnost policije in vseh varnostnih oblasti nista bili še nikoli bolj potrebni, kakor sta potrebni današnji čas.«

VSAK DAN POL MILIJARDE DIN

Pa si še mi — vsaj od daleč — ogledmo deželo, ki je zaradi svojih petrolejskih vrelcev povezana tudi s sedanjo krizo na Bližnjem vzhodu. Preden bodo namreč Angleži in Francozi spet dobavljali petrolej skozi Sueški prekop, bo poteklo še dokaj vode, samo petroleja ne bo, vsaj ne z Bližnjega vzhoda. Zato bosta morala zahodnemu svetu pomagati oba dela Amerike s svojimi zalogi. In teh zalog ima Venezuela mnogo.

Okoli devet tisoč vrelcev bruha vsak dan približno 280 tisoč ton surove nafte iz venezuelskih tal. In to prinaša na dan povprečno okoli pol milijarde din v vladne blagajne glavnega mesta Caracasa. Venezuela je s tem največja izvoznica nafte in petroleja na vsem svetu. Upravitelj te dežele je nizek, čokat mož: Marcos Perez Jimenez, prezident oziroma diktator te dežele in njenega bogastva. Petrolejski »čudež« Venezuele je, lahko bi rekli, sreča in več ali manj tudi zasluga tega diktatorja. Njegovo vladanje je politična mešanica fašizma, liberalizma in nacionalsocializma, dozirana po pravilih slavnega italijanskega učitelja vseh diktatorjev Macchiavelija (1469 do 1527), čigar znamenito delo »Il principe« (Vladar), vezano v dragoceno usnje, leži vedno na mizi diktatorja Pereza. Perez vlada s silo. Pa vendar ne samo s silo. Ljudstvo ga ne mara. Toda Perez utopi vse, kar se kuha v dušah venezuelskih

kabalerosov, črncev in Indijancev, v valovih bogastva, ki počiva pod mrkimi valovi Marakaibskega morja in bruha na dan nafto iz več kakor 2 tisoč vrtalnih stolpov. Te vrelce je Perezu dala priroda. Zanj pa tečejo zato, ker je na stečaj odprl vrata ameriškemu petrolejskemu kapitalu. Ameriške petrolejske družbe so vtaknile v proizvodnjo venezuelske nafte več kot tisoč milijard našega denarja.

Medtem, ko so se drugi ameriški narodi več ali manj upirali vsiljivemu kapitalizmu iz ZDA, se je Venezuela po volji diktatorja Pereza gladko vdala. Seveda se tudi v žilah venezuelskega prebivalstva, ki ga je blizu 6 milijonov, pretaka španska bahavost. Kri je pomešana: indijanska, črnska, bela. Neki ameriški sociolog je zapisal, da so Venezuelci »inteligentna, toda nevarna rasa«. No, že Simon Bolivar (1783 do 1830), ki je spravil Venezuelo izpod španske oblasti, je rekel, da bi morale Združene države Južne

dobila delavska stanovanja, vseučilišča, šole, bolnišnice, parke in zabavišča. Večino tega denarja so zabili v Caracasu. Venezuelska metropola leži tisoč metrov visoko na gorski planoti, dolgi 17 km. Še pred nekaj leti je to bilo naselje ilovnatih bajt, enonadstropnih hišic in nekaferih vil, ki so se sončile okoli prezidentove palače, nekaterih bank in trgovin. Pred 15 leti je živel v Caracasu komaj četrt milijona ljudi. Danes je Caracas milijonsko mesto. Rasti je začelo okoli l. 1948, ko je moral Perez še deliti oblast z drugimi oblastniki. Toda pravi razvoj Caracasa se je pričel šele, ko se je Perez otresel nevšečnih sodelavcev in postal l. 1952 samolasten diktator.

PRIŠLI SO AMERIKANCI

Lepega dne so prispeli iz Amerike velikanski buldožerji in podobna ropotija. Sredi Caracasa so pometli z ilovnatimi bajtami in z ostalo kramo. Sledila je velereka tovarnih

Skupina lepotic iz raznih zahodnoevropskih držav, zbranih pri nekakšnem mednarodnem tekmovanju. Vedno novi obrazi, toda vedno ista pesem: izkoriščanje ženske lepote in lahkovernosti.

Amerike, o katerih je sanjal vse življenje, imeti svoje vojašnice v Venezueli.

Diktator Perez je storil drugače. Ni mu mar za druge »petrolejske« države, ni mu mar za španski ponos Venezuelcev, — njihov vojaški in revolucionarni pogum je ukrotil z dotokom dolarskih milijonov.

Leto dni bo minilo v decembru, ko je diktator Perez izročil javnosti z velikim pompom nove stavbe svojega gradbenega programa, razdeljenega na tri obdobja. Za javne gradnje je namenil okoli 500 milijonov dolarjev, da bi Venezuela

kunijonov, gradbenih žerjavov in strojev za mešanje cementa. Nastal je »Centro Bolivar« z zelenimi parki, s podzemsko avtomobilsko cesto, z nekaterimi nebotičniki in podobnim. Graditelji so lahko razbrzdali svojo fantazijo v oblikah, v gradivu in v hipermodernih barvah. Glavna prometna žila novega centra je 35 m široka Avenida Bolivar. Večinoma je speljana pod zemljo in je edinstvena na svetu. Pod zemljo lahko parkira 1600 avtomobilov. Tu so podzemske postaje avtobusov, trgovine in restavracije. Nad Avenida Bolivar sta dva nebotičnika. Blizu teh dveh so letališča na ste-

brih, kjer pristajajo in odletavajo helikopterji.

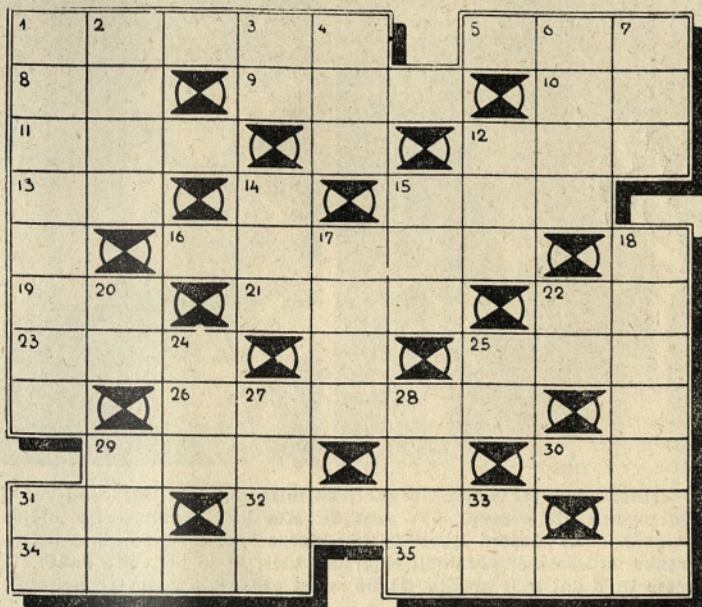
Iz Amerike in iz raznih dežel Evrope so prihiteli arhitekti v Venezuelo, da bi sodelovali pri tem »bakanalu gradbene podjetnosti«. Za vse je bilo dovolj dela. Diktator Perez je dal zgraditi predore skozi dva tisoč metrov visoko pogorje, ki ločuje glavno mesto Caracas od njegovega pristanišča La Guaira. Prej je bilo treba 31 km daleč po cesti čez 365 ovinkov plezariti in plesariti proti La Guairi in obratno. Danes drži 17 km dolga, skoraj popolnoma ravna cesta s štirimi cestišči skozi umetno zračne predore proti Karibskemu morju. Zadnja leta so v Venezueli zgradili okoli 40 elektrarn, 96 bolnišnic, 107 hidrocentral, 250 šol, 2 večji delavski naselbini, klavnice in hladilnice, magistrata in upravna poslopja. Uredili so cestno mrežo po deželi. Morda najpomembnejše pa je zatiranje raznih kužnih bolezni. Zadeževani gozdovi na jugu dežele, močvirnate savane ob reki Orinoko, imenovane »Llanos«, in puhteče vroče podnebje po nižavah ob obali Karibskega morja so pravo leglo malarije. Bilo je treba res velikih naporov, da so malarijo ukrotili. V primerjavi z drugimi tropičnimi deželami je Venezuela danes nedvomno na najboljšem. Sredi natorično okuženega zemeljskega pasu je nastala oaza, kjer je uspelo omejiti malarijo na odročne, malo pomembne pokrajine. Diktator je hladno preračunal: človeška delovna sila je z industrializacijo porasla v ceni, zato je gospodarsko pravilno in potrebno, da ostanejo delavci zdravi. Zato je tudi zdravljenje po bolnišnicah brezplačno. Perez je spoznal, da je treba z delavcem industrijske države ravnati drugače kakor na plantažah. V sedmih Kubi se n. pr. delavci na plantažah ne morejo iztrgati iz prijemov fevdalnega reda, ki ga diktira tamošnja farmerska aristokracija; količjak pomembne industrije pa tam ni. Tudi Venezuela je pred odkritjem svojih zakladov izvažala v glavnem le kmetijske pridelke. Zato je razlika med Venezuelo in sosednjimi državami danes tem očitnejša.

Z bogastvom je prišlo v Venezuelo razkošje. Nastali so hoteli, kakršnih je malo. Zlasti se bohotijo klubski domovi. Eden izmed najbogatejših klubov v Caracasu, imenovan »Hipico«, ima v stranski dolini onkraj Caracasa lastno zemljišče, na katerem je 120 gosposko urejenih hlevov za dirkalne konje, dirkališča, igrišča za polo in tenis, kopališča, bari — in vse kar k temu spada. Tu se dogajajo orgije lahkotnega zaslužkarstva. Toda razkošje Hipica še daleč ni vse. Še mogočnejši je »Circulo de las Fuerzas Armadas«. To je oficirski klub v Caracasu. Razkošje njegovih naprav in zgradb kaže, da je tu središče Perezove diktature. Diktator Perez namreč opira svojo moč na zvestobo svojih častnikov. Plačuje jih kakor noben oblastnik in nobena država na svetu.

● nadaljevanje prihodnjč

DRUGA NAGRADNA ZLOGOVNA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. posameznik, oseba, 5. drevo, ki običajno raste na pokopališčih, 8. dobitnik pri tomboli, 9. humorist, komik, 10. stare dolžinske mere, 11. namazan z milom, 12. črevesna bolezen, 13. krava z belo progno na hrbtu, 15. izdelovalec sladkarij, 16. reka na kraškem ozemlju, 19. narobe, 21. travnata pustinja v Južni Ameriki, 22. gospodinjstva potrebščina, 23. v kalupih obdelane kovine, 25. mesni izdelek, 26. umetniško ime pred leti umrle slovenske dramske igralka (1881—1954), 29. belkastost, debela, mehka tkanina, 30. stih, 31. največji kopenski sesalci, 32. v slovanskem bajeslovju žene, ki prisodijo človeku ob rojstvu usodo, 34. prebivalci skrajnega južnega konca Apeninskega polotoka, 35. enote za moč (kW).

Navpično: 1. socialistični nazor o enakopravnosti in sodelovanju med vsemi narodi sveta, 2. razgibanost, učinkovitost, 3. glavno gibalno, življenjski princip, 4. razumljivost, 6. vrsta lovskega psa, 7. poganjek, ki

se vsadi v zemljo, 12. seme s trdo lupino v sadju, 14. okenska zastornica, 15. živalska maščoba, 17. dolgo trpljenje, huda pot, 18. uvajati v proizvodnji naprave, ki delajo same brez delovne sile, 20. pogodbe, dogovori, 22. moč, 24. nedelaven, 25. židovsko žensko ime, 27. strogi izpiti na visokih šolah, 28. vojni izkoriščevalci dobičkarji trgovci, 29. glavno mesto Filipinov, 31. močvirna ptica, 33. neokrnjeno, nenačeto.

Današnja zlogovna križanka je druga v nagradnem razpisu, objavljenem v prejšnji številki »Tovariša«. Med reševalce, ki bodo pravilno rešili obe križanki, bo žreb razdelil 15 nagrad v vrednosti nad 10 tisoč dinarjev.

Pri obeh križankah sta objavljena nagradna kupona, ki ju je treba priložiti rešitvam. Vsak lahko sodeluje z več pari rešitev, če priloži ustrezajoče število kuponov. V tem primeru naj navede na kuverti število kompletov. Upošteevane bodo samo rešitve obeh zlogovnih križank.

Rešitve naj bodo po možnosti vpisane v izrezanih ali prerisanih likih. Pošljite jih do 6. decembra 1956 na naslov: Uredništvo »Tovariša« — Ljubljana, Tomšičeva 3/I., poštni predal 239. Na pisemski ovoj napišite »Za nagradni razpis«.

V komisijo za žrebanje bomo povabili tudi zastopnike reševalcev.

REŠITVE UGANK IZ 45. ŠTEVILKE

Premena črke: krog — krof.

Anagram: Pablo Picasso.

Dopolnjevanje: 1. atletika, 2. kronika, 3. lovorika, 4. Veronika, 5. plastika, 6. fonetika. Lovran.

Plesi: 1. voz, 2. Kaaba, 3. polom, 4. ročka, 5. tunel, 6. porok. Valček.

Nagradni kupon 2

OKRAJNA ZADRUŽNA ZVEZA V KOPRU

čestita ob državnem prazniku
Dnevu republike,
29. novembru — vsem
delovnim ljudem.

V OKVIRU

REKORD POSEBNE SORTE

Ko je Aleksander Laković dokončal filozofsko fakulteto v Beogradu, se je zaposlil v Novem Sadu. Oženil se je bil in začel iskati stanovanje. Toda zaman. Živeti ločeno življenje pa se mu ni dalo. Vsak dan se je zato vozil 150 kilometrov daleč iz Beograda do Novega Sada in nazaj. Vzdržal je tri mesece, dokler se ni naveličal in službo odpovedal. Tedaj je imel menda čas, da je izračunal koliko kilometrov je prevozil. Bilo jih je nič manj kot dvanajst tisoč, torej precj več, kot morajo prevoziti kolesarji, ki se udeležijo tekme Tour de France.

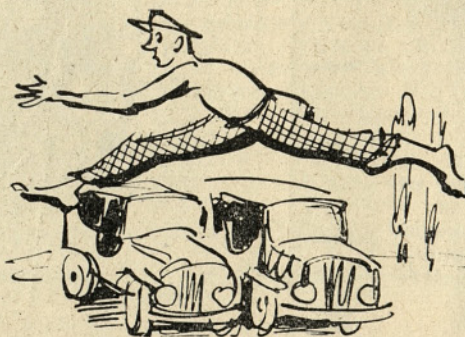

LAVANDA NAMESTO VINOGRADOV

Privlačnost otoka Hvara, kjer so bili vsi vinogradi domala uničeni, so zdaj znova povečale zelene površine. Toda namesto trte goje sedaj lavando — rastlino, ki daje odlično eterično olje z izredno močnim vonjem.

Lavando je pravzaprav prinesel na Hvar že pred 25. leti neki profesor in podaril nekaj sadik kmetu iz vasi Velo grblje. Kmet je rastline vsadil, toda domačini so mu jih nekajkrat izpulili, ter ga vrsto let zasmehovali, ker je trdil, da je iz nje mogoče pridobivati eterično olje. Lavanda si je tako počasi utirala pot, vse dokler se ni izkazalo, da je gojenje lavande precej lažje delo, kot obnova uničenih vinogradov. — Danes je večina tistih, ki so pred 25 leti zasmehovali kmeta, ki je prvič zasadil lavando, med največjimi proizvajalci lavandinega olja pri nas. Skoraj vse pridelovalne zadrage imajo kotle in naprave za destilacijo. Mnogi kmetje tudi sami destilirajo lavando in posamezna gospodarstva bodo dobila letos za destilirano olje od 300 do 600.000 dinarjev, saj ga zadrage odkupujejo po 5000 dinarjev za kilogram.

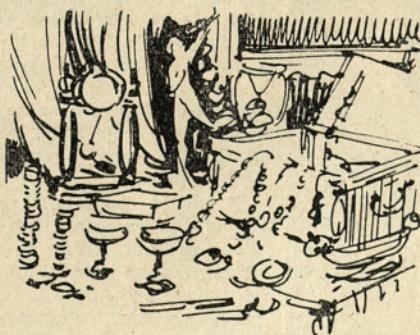
ČLOVEK VEVERICA

Vsi artisti, ki razkazujejo po srbskih »vašarjih« svoje umetnosti, so letos dobili nevarnega konkurenta. Fantu je ime Miodrag Marinković in je star 25 let. Sam si ni iskal reklamnega imena. Nekateri pa ga že imenujejo človek — veverica. Naposled ni to niti čudno. Miodrag namreč preskoči po

dolgem in počez dva džipa, ali štiri konje, kadar pa je najbolj razporežen pa po dolgemu kočijo z dvema vpreženima konjema. Ko so ga »odkrili« športni novinarji in ga nagovarjali, naj bi začel redno trenirati, jih je razočaral: »Ne,« je rekel, »taka reč ni zame. Moral bi trenirati vsak dan in ubogati trenerja. Jaz pa skačem le za svojo zabavo.«

PROFESORJEVA ZAPUŠČINA

Pokojni zagrebški univerzitetni profesor Bertold Eisner je zapustil Združenju študentov pravne fakultete zagrebske univerze lepo imetje. Stari profesor, ki je bil znan kot velik prijatelj študentov, je v svoji oporoki zapustil svojim mladim prijateljem lepo vilo in številne dragocenosti v vrednosti okrog milijon dinarjev ter prav toliko gotovine. Profesor Eisner med okupacijo ni hotel predavati. Po osvoboditvi pa je nadaljeval svoje delo na Pravni fakulteti, kjer je predaval civilno, družinsko in rimsko pravo.

Neda Rože in Sergej Poljšak iz Ilirske Bistrice rada ogledujeta slike v »Tovarišu«. Le ob trgatvi ju kar ni bilo mogoče spraviti iz vinograda.

Tanja in Stanči Ostreljč iz Pišec pri Brežicah se nikogar ne bojita, posebno ne, kadar sta v družbi tako strašnega čuvarja. Pozdravljata starega ata in mamo ter vse strice in tete na Kočevskem in na Štajerskem.

Tale zapozneli kopalec — pravzaprav bodi resnici na ljubo povedano, da smo le sliko dobili, bolj pozno — pošilja z morja lepe pozdrave očetu in mami v Hložah, pa tudi tetkam in stričkom, ki naj vsi oprostijo na — zamudi. Dušan Herc.

N A Š I N A J M L A J Š I P R I J A T E L J I

Zgoraj levo: V bolnišnici imajo za štirinoge bolnike pravo operacijsko mizo. Na leto imajo po več tisoč težkih operacij, posebno med žrtvami prometnih nesreč. — V sredini: Konji so v sanatoriju v Ilfordu bolj redki pacienti. Zanje imajo Angleži — navdušeni ljubitelji konjskega športa — posebne ustanove. — Desno: »Moja mačka se vedno praska za ušesom, včasih ji celo teče kri«, se je pritožilo dekle. Veterinar ji je kmalu pokazal drobni ekcem in ji dal tudi mazilo, da bo sama ozdravila kosmato prijateljico.

KOSMATI PACIENTI

tisoče živali. Pri mnogih pregledih uporabljajo celo X žarke. V bolnišnici se zbirajo najrazličnejši kosmati in pernatí prebivalci, a največ je zastopnikov pasjega in mačjega rodu. Pa še ena je posebnost tega sanatorija. Urejeno ima posebno potujočo bolnišnico. Mnogi pacienti so namreč doma daleč od bolnišnice in ne morejo prihajati redno k pregledom. Tako jih vsak dan obišče ambulantni voz kar v domači vasi. Lastniki nikdar ne pozabijo pripeljati svojih ljubljencev. Včasih pridejo z njimi le k pregledu, včasih pa je med štirinožnimi pacienti tudi težji bolnik, ki ga ni mogoče ozdraviti v ambulantnem vozu. Odpeljejo ga naravnost v bolnišnico, kjer se mu prav dobro godi.

Pozno popoldne je prišla v veterinarsko bolnišnico mlada žena in prinesla v naročju psička, ki je bil po vseh znamenjih že mrtev. Ko se je namreč zjutraj odpravljala zdoma, ga je zaprla v kuhinjo. Ob povratku pa se ji je nudil žalosten prizor. Kuhinja je bila polna plina in mali psiček je ležal mrtev. Veterinarski bolničar je skrbno pregledal žival. Takoj je začel z vajami umetnega dihanja. Minila je ura in pes je začel normalno dihati, po dveh urah pa je že stal na nogah.

Takih in podobnih primerov poznajo v veterinarskih bolnišnicah nešteto. Živali so res bolj odporne proti boleznim kot ljudje, toda včasih mora le priskočiti na pomoč tudi veterinar. Saj so živali človekove prijateljice in pogosto edini zvesti tovariši osamljenih in ostarelih ljudi.

V Ilfordu na Angleškem imajo za zdravljenje štirinogih bolnikov urejen pravcati sanatorij. V njem pregledajo vsako leto na

Zgoraj: V vas bo vsak čas pripeljal ambulantni voz. Pacienti že stojé v vrsti. — Spodaj levo: Tudi papagaj je moral v bolnišnico. A je že toliko okreval, da je lahko sprejel obisk prijatelja buldoga. — Spodaj desno: To je pasji oddelek. Vsak »bolnik« ima svojo sobo in ko se postavi na noge, sme takoj na sprehod.

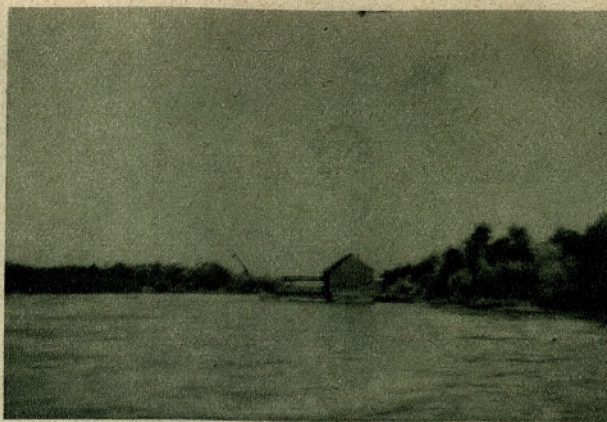

Visoka leta

Radko Grandov, kmet iz okolice Belega Polja v Črni gori, star 113 let, je menda jugoslovanski Metuzalem. Seveda ga večkrat daje skrnina, pa kljub temu še opravlja poljska dela. Ima okoli sedemdeset živih potomcev in vseh še ni videl hkrati zbranih, niti ob svoji stoletnici. Doživel je svoj četrti rod. Že njegovi vnuki so dobili vnuke, ki jim ljudstvo pravi »bele čebele«.

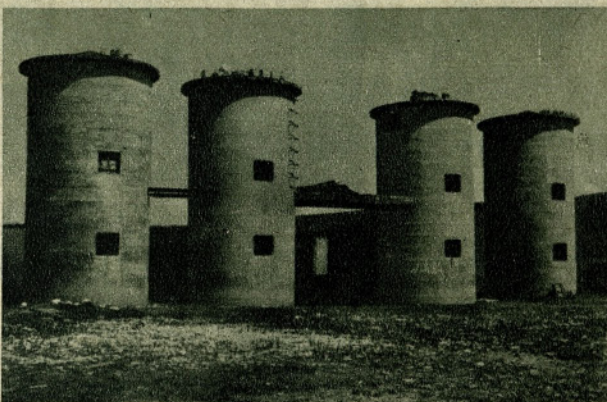

Seveda se tudi Slovenci ponašamo z nekaterimi čvrstimi koreninami, ki se sučejo okoli stoletnice. Ena teh je 93-letna Franca Miklavčičeva, rojena v Brdih nad Poljanami, zdaj pa prebiva v Poljanah 66 in opravlja še vsa hišna dela. Ribanje, pranje, to ji je vsakdanje opravilo; cepljenje drv pa je — bi rekli po novem — njena fizikultura...

Na valovih deroče Mure

Zavratna je, pravijo. Nevarna. Zlasti kadar se kje na Gornjem Štajerskem utrga oblak, pridere Mura silovito v nižjo ravan in rada prestopi bregove. Vendar je danes že dosti bolj ukročena kakor pred tridesetimi leti, ko je skoraj vsako jesen in pomlad ogrožala naselja ob bregovih. Ko se spet umiri, ni brez idilike in poezije. Mlini ob Muri, gaji na njenih bregovih, svojstveno življenje prebivalcev ob nji, brodarjev, ribičev, mlinarjev in v novejši dobi tudi raznih gojiteljev vodnega športa. Vse to ji daje poseben mik in čar, ki je našel odmev v naši umetniški prozi in v slovenskem filmu.

Da bo dovolj zimske krme

Kakor nekakšni obrambni stolpi rasto na naših državnih in zadružnih posestvih, pa tudi ob domačijah dobrih, naprednih gospodarjev silosi, v katere spravljajo krmo za zimsko preskrbo živine. Njih pomen ni v preskrbi sami, marveč so to tudi nekakšni klicarji, ki izpodbujejo slovenske kmetovalce k okoriščanju z vsem, kar je dobrega za živinsko krmo. Silosi so torej tudi spodbudni k umnemu, naprednemu gospodarstvu. V dolini Mirne v Slovenski Istri že od daleč zagledate štiri mogočne silose, dvojnike, v katerih pripravljajo obilo dobre, sočne krme za zimske mesece. Že sami velikani povedo, da je tu vzorno posestvo.

VSEPOVSOD!

Zatišje pred zimo

Že davno — vsaj tako se nam zdi — se je polegel vrvež na naši jadranski obali. Pospravljeno je pozno sadje. Povreli so mošči v velikih sodih in po Martinu že prihaja sladka novina v Ljubljano. Izvrstno kapljico, četudi v bolj skromni meri, nam je dala letošnja zlata jesen. Tudi ribiči odhajajo bolj poredkoma na lov. Prišel je čas počitka. Jesensko tišino na Jadrano predstavljata prazen sod na obali in »brezposelni« čoln, privezan k pomolu. Morje še miruje in se ob sončnih urah prijazno zasvetli v osvajajoči sinjini. Pohlevno čaka zimskih viharjev, ki ga bodo razbičali in razgibali, kakor to zahteva večni tok življenja. Potem pa, — no, potem bo pa spet nekoč pomlad.

»Ribič« v Beogradu in Zagrebu

Ko je hrvatski kipar Toma Rosandić (1878) dosegel svojo 75-letnico, se je umaknil iz Beograda v zatišje v Splitu. Zapustil je mnogo umetnin v vseh kiparskih tehnikah. Njegovi portreti se odlikujejo po izrazitosti, večje skupine pa po močnih oblikah in razgibanosti.

Eno izmed njegovih 40 najbolj znanih del je »Ribič«. Ta kip pozna enako Beograščani kakor Zagrebčani. V Beogradu stoji »Ribič« v središču najlepšega sprehajališča na Kalemegdanu, v Zagrebu pa na Jezuitskem trgu. Takih spomenikov dvojnikov je več v naši državi. Rosandić je razen bronu in kamna obdeloval tudi les ter je v tej tehniki napravil svoja najoriginalnejša dela. Naša slika kaže Rosandićevega »Ribiča« iz Kalemegdanskega parka.

KJE in KOD?

Metlar na delu

Predstavili smo že nekatere panoge domače obrti v Ribniški dolini, ki ni in ne bo izumrla. Umni Ribničani, seveda ne tisti iz same Ribnice, marveč iz široke okolice, znajo poleg suhe robe izdelovati še vsakovrstne hišne potrebščine. Za dom pa tudi za prodajo izdelujejo spretni metlarji brezove metle. »Surovina« je poceni, ker breze so tudi na kraških tleh doma. Urne roke pa znajo v enem dnevu splesti za cel koš metel, ki imajo odjemalce ne samo na deželi, marveč tudi v Ljubljani. Vsaka nova metla dobro pometa, pravi star slovenski pregovor. Posebno pa brezova.

Dve dobi na pragu

Predstavnika dveh dob sedita na pragu stare orientalsko tipične prodajalne preprog v Skoplju. Starec se je zamislil, sinko prebira knjigo. Staremu poteka življenje enolično v spominih na nekdanje čase. Nikoli ni hodil v šolo, ne zna ne brati ne pisati, računa vse na pamet in če se zmoti, se ne zmoti v svojo škodo. Sinku pa se odpira nova doba, nov svet. V svoji dragi materinščini, v makedonščini, ki jo je šele Titova Jugoslavija priznala in dvignila na kulturno stopnjo samostojnega jezika, prebira učne knjige in povesti. Tudi on sanjari. Toda drugače kakor njegov oče.

SELITEV na DALJNEM SEVERU

Pod tisoči kopit severnih jelenov je zabobnela zemlja in se stresla, kot bi jo zamajali potresni sunki. Velikanske črede severnih jelenov so se odpravile proti jugu — v prezimovališča. Takrat praznujejo Laponci svoj največji praznik — »ločitev od severnih jelenov«.

Ko so jeseni dnevi vse krajši in vstaja sonce le nizko nad obzorjem, vedo ljudje na daljnem severu Norveške, Švedske in Finske, da se bliža velik dogodek — preseljevanje severnih jelenov v toplejše kraje. Zima s strašnimi snežnimi meteži jih ne sme presenetiti v gorah in tundrah onkraj polarnega kroga. Dolga je pot. Nad sto kilometrov prepotujejo črede vsako leto, da pridejo do zavarovanih ograd, kjer je zanje dovolj hrane. Ni določen dan in še manj ura odhoda. Severne jelene vodi nezmotljivi nagon, ki se mu mora podrediti tudi človek.

Le nekaj Laponcev in njihovih ovčarskih psov spremlja črede na dolgi poti. Težko je njihovo delo in napeti morajo vse sile, ko nadzorujejo nemirne živali. Potrebna je velika spretnost in moč. Spremljevalci morajo večkrat uporabiti tudi laso.

Preseljevanje severnih jelenov je največji praznik v enoličnem življenju severnih ljudi. In ko zadnji jelen prestopi prag ograde, se prične veliko praznovanje.

tonvaris

KOPRSKI OKRAJ ČESTITA

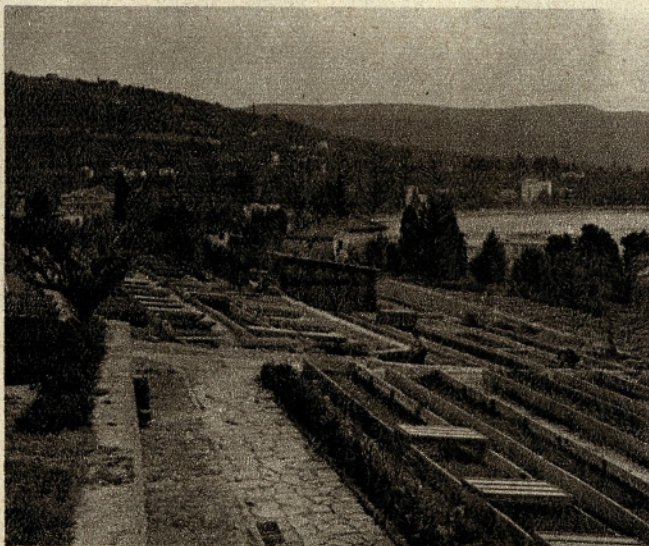

Ko se zapeljemo z avtobusom po večji del že novi cesti, iz meglene in navadno tudi deževne Ljubljane proti morju in ko se začnemo po serpentinah spuščati s Črnega Kala k obali, se nam zdi, da stopamo v nov svet. Nov ne samo po čisto zunanjih vtisih pokrajine, temveč tudi po izredno razbohoteni rasti, ki te povsod spremlja. Nekaj pionirskega je v dogajanjih tod okoli. Človek mora biti slep in nedovzeten za vsak vtis, če ne bi takoj čutil in opazil, da se poraja tod novo življenje. Nastaja nekaj novega, lepšega kakor je bilo včasih. Težko pa je takoj spoznati s kolikšnimi napori gradijo to novo, na razvalinah, ki jih je zapustila fašistična okupacija. Desetletja so tujci raznarodovali to ljudstvo, mu vsiljevali svoj jezik in svojo »kulturo« ter ga na prav rafiniran način držali v duhovni in materialni zaostalosti.

Novo življenje, ki raste sedaj tukaj, pa daje ljudem dovolj kruha tudi doma. Obljubljeno deželo lahko najdejo med temi vinogradi, sadovnjaki, oljčnimi gaji in novimi naselji na svojih domačih tleh. Jugoslovanska Kalifornija bi lahko imenovali to čudovito zemljo, ki lahko rodi tudi po večkrat na leto. V deželico ob morju prihajajo naši ljudje od Save in Drave, predvsem pa iz primorskih krajev, od Nanosa in Snežnika. Orjejo bogato zemljo in gradijo nove velike tovarne, ki bodo kmalu dajale našim ljudem nešteto predmetov, ki bodo lepšali in lajšali njihovo življenje.

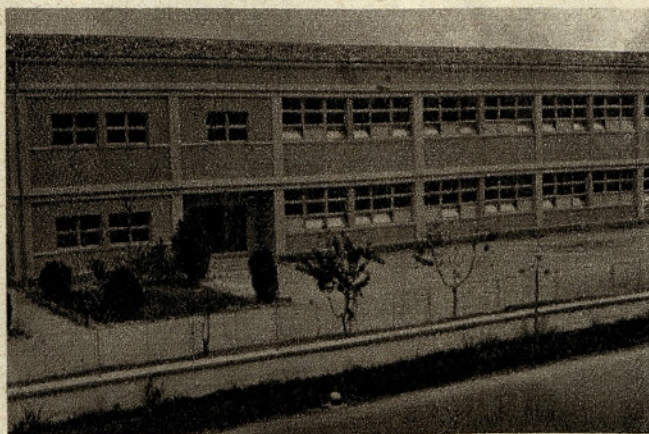

OD NANOSA DO MORJA

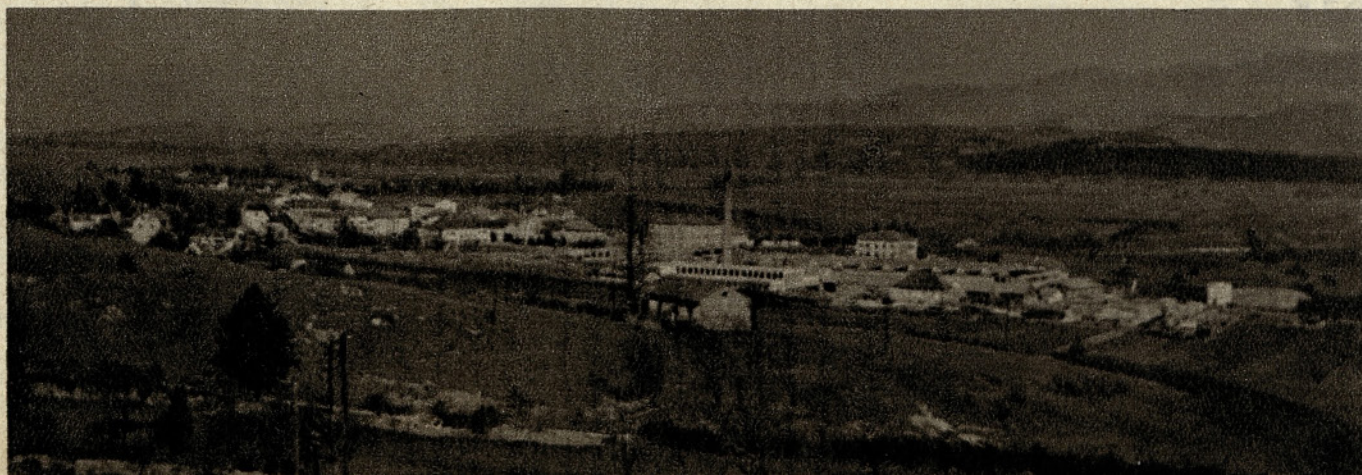
Trgovsko vrtnarstvo »Cvetje« v Portorožu sodi med čudovita podjetja, kakršnih je tudi izven meja naše domovine bolj malo. Izredno podnebje, kakršno ima pri nas le Portorož in pridne roke, so ustvarile to — tovarno rož. V sodobnih cvetličnakih gojijo vse vrste rezanega cvetja, predvsem nageljne, vrtnice in tulipane (levo).

Nova šola v Izoli je res ena najlepših v okraju. Žal pa v njej ni dovolj prostora za vse učence, ki jo obiskujejo. Število šolobveznih otrok se je tako povečalo, da bi se v njej ne mogli zvrstiti vsi niti v treh izmenah. Iznajdljivi in požrtvovalni domačini pa so si pomagali tako, da so zgradbo »na hitro roko« dvignili za eno nadstropje (levo).

Velika gozdna področja koprskega okraja — Snežnik, Nanos, Javornik in Vremšča dajejo primorskim lovcem dokaj možnosti za uspešen lov. V loviščih so predvsem jeleni in srne. Precej je divjih prašičev in tudi medved ni redek gost. Od Bistrice proti Pivki pa v jesenskih nočeh pogosto naletiš na polharje. V koprski okolici je v nižjih predelih mnogo zajcev, jerebic in prepelic. Okrajna lovška zveza vneta skrbi za nasaditev fazanov, ki jih gojijo v Rižani, poleg bobrov. O tem je »Tovariš« že pisal. Urejene in obnovljene lovske koče, steze, krmišča in solišča govorijo o prizadevnosti primorske zelene bratovščine. Mogočnega merjasca na zgornji sliki so ujeli postojnski lovci.

Pivka (na sliki levo) je poleg Postojne in Bistrice važno gospodarsko središče v severnem delu koprskega okraja. Tovarna vezanih panelnih plošč in furnirja je najmočnejši industrijski obrat, ki v celotnem družbenem planu okraja sodeluje z 10% celotne industrijske proizvodnje. Poleg tega je Pivka tudi važno železniško križišče na progi Ljubljana—Reka, oziroma Trst.

SE RAZPROSTIRA KOPRSKI OKRAJ

Priključek nove moderne ceste Sežana—Koper na staro mednarodno cesto Dunaj—Ljubljana—Trst bo nedvomno za koprski okraj velikanska pridobitev v turističnem in gospodarskem pogledu. S to cesto bo zveza Ljubljane z slovensko obalo občutno skrajšana. Nedavno so predali prometu odseke ceste med Senožecami in Sežano. Dela na cesti še niso končana (levo).

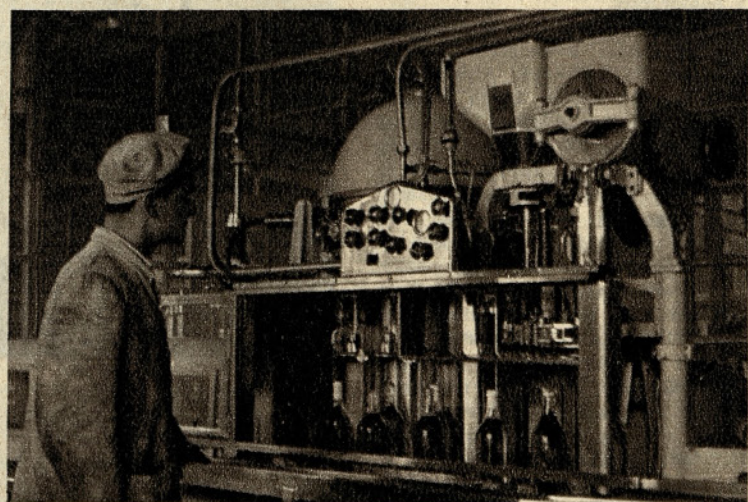
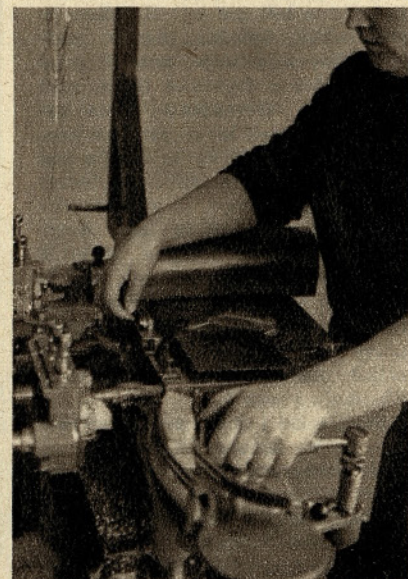

Levo: Za gradnjo ceste Senožče Koper so v Kozini postavili posebno asfaltno bazo podjetja Slovenija-cesta, kjer izdelajo dnevno okoli 180 ton asfalta. V nujnih primerih pa so ga izdelali tudi 230 ton.

V narodno osvobodilni borbi na Primorskem so mnogo žrtvovali Brkinci. Lahko jih primerjamo le še z Belokranjci. Letos speljana cesta v ta sadovnjak Primorske je le majhna oddolžitev družbe tem tako lepim, a žal od sveta preveč odmaknjenim predelom. Tako bodo tudi brkinska jabolka laže našla pot v svet. Lani so jih pridelali kar 500 vagonov in so z njimi zaslužili 70 milijonov dinarjev.

Tovarna ščetk »Partizanka« v Kopru je lep primer kaj vse lahko dosežemo z smotrnim gospodarstvom, pravičnimi prijemi ter požrtovalnim in strokovnim delom. Podjetje, ki je bilo že na robu propada, se je z reorganizacijo močno dvignilo. Že letos bo kot vse kaže, njihova bilanca aktivna. Reorganizirali so tehnološki proces in predvsem do maksimuma izkoristili sodoben stroj za izdelovanje predmetov iz plastičnih mas (desno)

»Vino — Koper« je eno največjih vinarskih in kletarskih podjetij v naši ožji domovini, na Koprskem pa vodilno podjetje, ki precej doprinese v razvoju socialističnih odnosov med primorskimi vinogradniki. Letos je podjetje preko Kmetijskih zadrug odkupilo 170 vagonov grozdja in sicer delno tudi na tako imenovani odprti račun. To je način, ki omogoča proizvajalcem ob prodaji vina soudeležbo pri dobičku.

Lahko rečemo, da ima podjetje nemajhne zasluge za dobro ime, ki ga uživajo vina, kakršna rodijo trte v vinogradih Slovenske Istre in sončne Primorske.

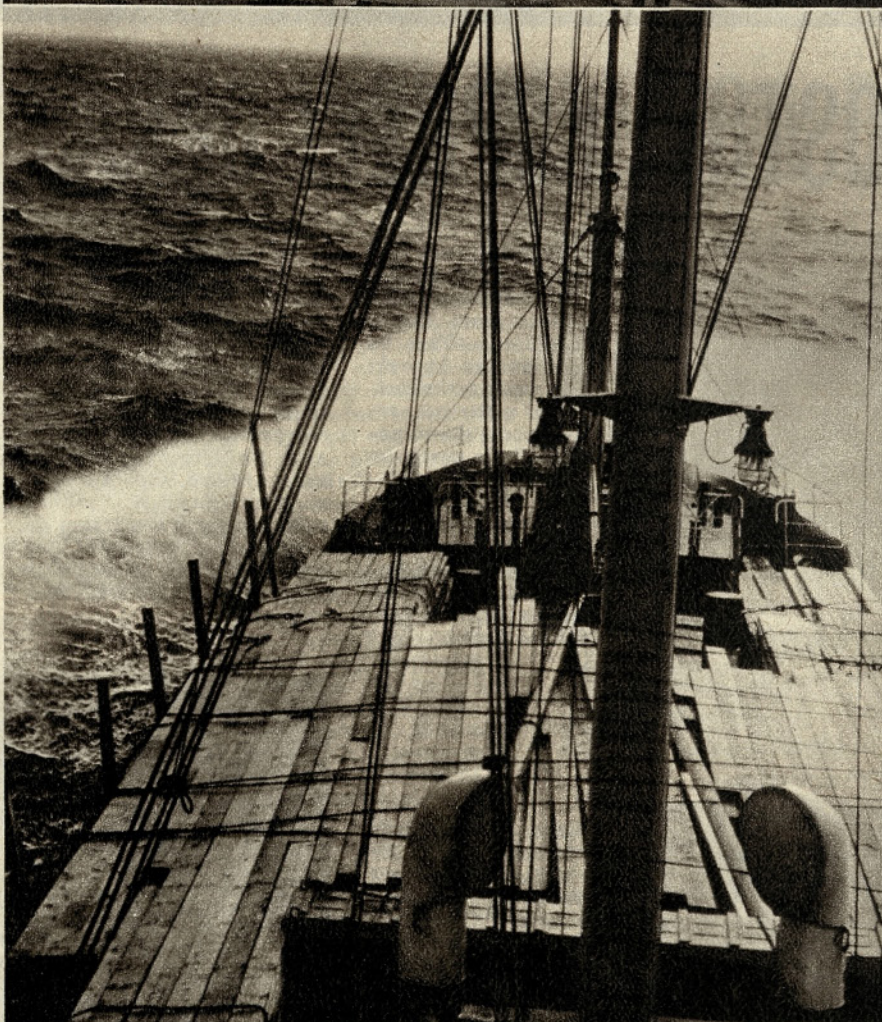
Na sliki zgoraj je najsodobnejši stroj za polnjenje steklenic v obratih podjetja v Kopru. S tem strojem lahko napolnijo 900 do 1000 steklenic na uro.

OD „GORENJSKE“ DO „POHORJA“

Srebrno sivo prepleškan dimnik in na njem stiliziran lik Triglava nad morskimi valovi, to je znak, ki poleg jugoslovanske zastave ter imena in matične luke označuje na vseh morjih pripadnost teh ladij Splošni plovbi, ki ima svoj sedež v Piranu.

Ena zadnjih pridobitev Splošne plovbe je ladja dolge plovbe »Pohorje«, ki jo je društvo nabavilo v Angliji. Ima 7307 brutto registrskih in 10.100 ton nosilnosti. Ladja je odšla na prvo potovanje iz Antwerpena za New Orleans v ZDA.

Na sliki levo je ena prvih ladij Splošne plovbe, »Gorenjska«, v vožnji po Rdečem morju. »Gorenjska« vozi na redni liniji, ki jo podjetje vzdržuje skupno z Jadransko linijsko plovbo med Trstom, Reko, dalmatinskimi lukami in pristanišči Rdečega morja.

Spodaj levo je prizor ob prevzemu »Pohorja« in dviganju jugoslovanske zastave v Antwerpenu.

Spodaj desno je novo kupljena ladja, ki je pod našo zastavo dobila ime »Gorica« in bo tako zamenjala staro »Gorico«, katero so zaradi starosti prodali kot staro železo.

Po naslovu sodeč bi bralec prav gotovo pričakoval potopisno črtico po naši lepi slovenski deželi. Slike pa takoj povedo, da bodo te vrstice povedle bralca čisto drugam, na morje, v Piran, kjer je sedež druge največje paroplovne družbe jugoslovanske trgovske mornarice. To je Splošna plovba, katere ladje z srebrno sivimi dimniki in družbinim emblemom — stilizirano silhueto Triglava in morskimi valovi, danes plovejo po vseh svetovnih morjih. Dobri dve leti sta minili, odkar je predhodnik Splošne plovbe, podjetje Slovenija-linije, nabavil prve večje železne trgovske ladje, med njimi tudi »Gorenjsko«. Toda kolikšen napredek lahko zabeleži kronist od takrat. Prav te dni je pod družbinim znakom zaplula že deveta ladja dolge plovbe. Z njim je dosegla ladijska tonaža ladij dolge plovbe Splošne plovbe 47.437,76 brutto registrskih, oziroma nad 74 tisoč ton nosilnosti. Tej tonaži moramo pa dodati še ladje obalne plovbe, teh imajo 12, in tonažo potniških obalnih ladij in čolnov, ki jih imajo vsega 5.

Število ladij dolge plovbe »Splošne« se bo kmalu še povečalo in sicer predvsem s tremi novimi modernimi tramperji po 10.500 ton nosilnosti, ki jih za podjetje gradi ladjedelnica »Uljanik« v Pulju. Te ladje gradijo iz kreditov X. konkursa Narodne banke za investicije v pomorstvu.

In še nekaj novic in podatkov iz tega podjetja, v katerem se tako lepo odraža napredek celotne naše trgovske mornarice. Letos so ladje »Splošne« samo do konca septembra prepeljale nad 230 tisoč ton raznega blaga. — Plovne enote, ki jih je »Splošna« dobila ob decentralizaciji naše trgovske mornarice so bile več del zastarele, zato so takoj začeli z obnovitvijo plovne parka. Ladjo »Bihač« so modernizirali in preuredili na pogon z nafto. »Gorico«, ki je bila najbolj zastarela, so prodali za staro železo in kupili novo »Gorico«, ki je tudi na pogon z nafto. Je mlajša in tudi za 400 ton večja. — Letos so podjetju priključili tudi piransko ladjedelnico, ki je tako postala njihov remontni obrat. Izdelujejo pa načrte za razvoj ladjedelnice, ki naj bi v bližnji prihodnosti začela graditi tudi večje železne ladje ter aluminijasto ladijsko opremo in čolne.

Tak je bežen pogled v to pomorsko podjetje, ki je ponos ljudi na tem delu naše obale, pa tudi v vsej naši ožji domovini. Zelimu mu še dosti uspehov in še večji razvoj, njegovim pomorščakom pa samo lepe, varne in prijetne dni na plovbi.

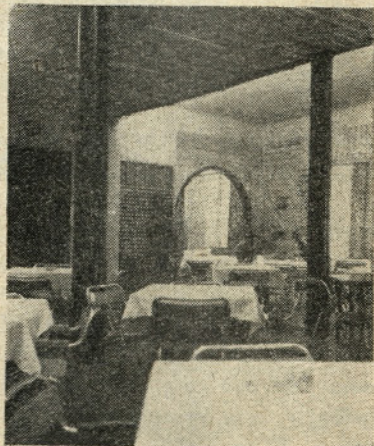

Prav imponanten je pogled na nove stanovanjske bloke v Semedeli, odkoder se odpre čudovit razgled na morje in zaliv pri Kopru in Ankaranu. Žal pa to res lepo in sodobno stanovanjsko naselje še zdaleč ne more rešiti stanovanjske krize enega najbolj perečih problemov koprškega občinskega ljudskega odbora. Z razmeroma skromnimi sredstvi je stanovanjska uprava naredila velikansko delo. Poleg tega je uredila kar 176 družinskih stanovanj in 57 samskih. Družinska stanovanja so bila že dodeljena 239 prosilcem, a kljub temu leži nerešenih še 1876 prošelj za stanovanja.

Kadar nanese beseda na Koper, na Koprsko, imamo takoj pred očmi predstavo o morju, o zgodnjem sadju in povrtnini, o istrskem vinu — in še, v zadnjem času morda, o Tomosovih motorčih Mopedih. Veliko več od tega — v kolikor je to oddaljeno od lepe, široke ceste, ki jo v zadnjih letih gradimo od Ljubljane do Portoroža — veliko več od tega, pravim da povprečni naš človek skoro ne ve o naši slovenski obali, o koščku naše slovenske zemlje, za katerega nam je šele zadnja vojna povedala, kako docela zapuščen je bil.

Razen tradicionalne industrije za predelavo rib, ki se je zaradi krajevnih pogojev razvila v Izoli, kjer je vedno bilo nekakšno središče najboljšega morskega ribolova na zgornjem Jadranu, na obali Slovenske Istre nikoli ni bilo omembe vredne industrijske dejavnosti. V Piranu so izdelovali nekaj mila, poskušali so se tudi v proizvodnji stekla — to pa je bilo tudi skoraj vse. Prebivalci so hodili na delo v glavnem v Trst, v kolikor se niso doma ukvarjali s kmetijstvom. Se to kmetijstvo, ki je sicer lastnikom bogatim posestnikom, prinašalo pre-

Lani odprti gostinski obrat »Galeb« je precejšnja pridobitev za koprsko gostinstvo. S svojo izredno moderno in okusno ureditvijo vzbujajo njegovi prostori občudovanje vseh obiskovalcev.

NOVO ŽIVLJENJE

cejšnje dobičke, pa je slonelo na polfevdalnih temeljih: polja, vinograde, sadovnjake in vrtove so v glavnem obdelovali tako imenovani koloni. Te bi lahko primerjali z viničarji v Slovenskih goricah, le da so živeli še slabše. Zgodnjo zelenjavo, sadje in tudi vino, ki jim je ostalo po obračunu z gospodarjem, so prodajali v Trstu. Ta je bil zanje vse. Spričo take vloge Trsta za te kraje, za prebivalstvo, je potem razumljiva velika izguba — morda bolj v zavesti, v mišljenju ljudi, kot pa zaradi praktičnih gospodarskih koristi, ker je bilo te laže preusmeriti.

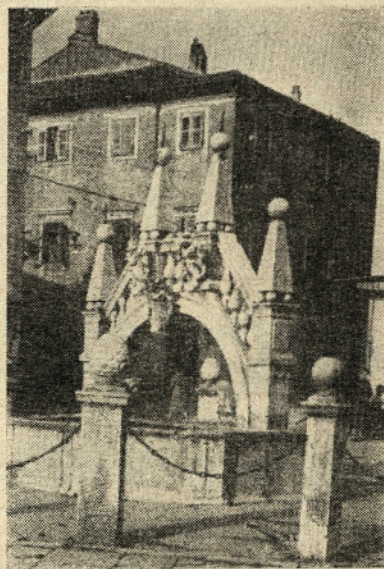
Ni pa rečeno, da je bil Trst za Istrane tudi neobhodno upravno središče. Vsa »administrativna« pota so le vodila v Koper, kjer so bile združene in povezane v svoji »človekoljubni« dejavnosti nekatere ustanove, kot zloglasni fašistični zapor, policijsko poveljstvo, davkarja in, seveda, škofijski ordinariat, ki se je nešteto krat »izkazal« kot najaktivnejši pobornik fašističnega preganjanja vsega slovenskega na tem področju. Ni prav nič pretirano, če zapišem, da je bil prav Koper leglo najbolj ogabne iredentistične protislovenske gonje vse do končane zadnje vojne in še potem.

Prva skrb lokalnih in republiških organov ljudske oblasti, ki jo je za časa svoje uprave močno podpirala tudi Zvezna ljudska skupščina preko Jugoslovanske ljudske armade, je bila ta, da zagotovi temu področju vsaj najnujnejšo industrijo za njegovo nadaljnjo gospodarsko rast. Tak razvoj naj bi omogočil tudi Slovenski Istri, v okviru splošno-jugoslovanske komunalne rasti, samostojnejše življenje in gospodarski obstoj.

Zato je že bilo vloženih precej sredstev za razvoj industrije. Ta sredstva so v absolutni številki glede na republiško povprečje precejšnja, vendar pa po svojem relativnem pomenu še dokaj majhna, če upoštevamo razen gospodarske zaostalosti še izredno kritično stanje na področju kulture in prosvete — pomanjkanje šol, prosvetnih dvoran, knjižnic itd.

Med pomembnejšimi vejami industrije je treba na prvem mestu omeniti kovinsko predelovalno dejavnost. Na tem področju se predvsem uveljavlja tovarna motornih koles TOMOS v Kopru — njeno gradnjo

v celoti financirajo iz zveznih finančnih sredstev. V Dekanih pri Kopru je tovarna ključavnic in kovinske galanterije »LA-MA« (LAhki MAterial), v Izoli pa je za Tomosom najmočnejše podjetje kovinsko pre-

Ze v srednjem veku so kranjski trgovci trgovali z mesti na slovenski istrski obali. V Kopru so baje iz dohodkov trošarine takrat zgradili lep vodnjak, ki so mu po tedanjem županu De Ponteju (ponte — most) dali ime in celó obliko.

delovalne stroke »Mehanotehnika«. S svojimi izdelki — zlasti praktičnimi tehničnimi igračami — je to podjetje postalo znano širom Jugoslavije.

Seveda pa je industrija šele v razvoju. To velja predvsem za tovarno motornih koles, ki bo predvidoma začela obratovati s polno zmogljivostjo leta 1958. Tedaj pa bo proizvodnja motorjev zelo velika in tudi cene dosegljivejše za naše delovne ljudi.

Novo podjetje je tudi tovarna elektro in radio materiala »ERMA« v Šmarjah pri Kopru. Izdeluje radijske aparate, električne ventilatorje in sesalce za prah, loščilce za parket in druge električne aparate, ki bodo predvsem olajšali delo našim gospodinjam. Tudi to podjetje še ni popolnoma dokončano.

Pomemben obrat kovinske industrije je tudi piranska ladjedelnica, ki je po združitvi s »Splošno plovbo«, o kateri berete na drugem mestu, docela preusmerila svojo proizvodnjo na izdelavo in popravilo železnih ladijskih konstrukcij in lesene skoraj opustila. Tako se zdaj v zameno za nepomembna in opuščena obrata za izdelovanje lesenih ladij in čolnov v Piranu in Kopru razvija ob našem morju močnejša ladjedelniška dejavnost.

Lesno predelovalna industrija zaradi dovoza surovin nima ugodnih pogojev. Omeniti je treba le tovarno pohištva STIL v Kopru. Tovarna ščetk »Partizanka« v Kopru pa svojo proizvodnjo usmerja predvsem na izdelavo galanterijskega blaga iz plastičnih mas.

Izrednega gospodarskega pomena je za koprsko področje ribištvo. Iz čisto individualnega ribolova, ki so ga v glavnem vzdrževali ribiči italijanske narodnosti — ti pa so se s tega področja izselili — so se razvila močna socialistična podjetja za morski ribolov. Z domačimi kadri danes skoraj v celoti lahko zagotavljamo preskrbovanje tovarn za predelavo rib in se izselitev individualnih ribičev pozna le še v pomanjkljivem preskrbovanju domačega tržišča s svežimi ribami, kar bo treba še urediti preko podjetij »Riba« v Izoli in »Ribič« v Piranu.

Predvsem pa je koprsko področje kmetijskega značaja. Zato je tudi velika skrb ljudske oblasti — v skladu s splošno jugoslovansko gospodarsko politiko — posvečena prav temu vprašanju. Razvijanje zadružništva, pomoč zadružnim organizacijam in posameznim kmetom, že daje vidne rezultate. Izredni pogoji — zgodnje sadje in povrtnina, oljke in najboljše grozdje in vina — so razširili ime in slavo koprškega obalnega področja po vsej Jugoslaviji in še izven meja. Če k temu prištejemo toplo sonce in morje, dobimo skupek dejstev, izražen predvsem v povečanju turistične dejavnosti, v obisku domačih in tujih turistov.

Morda bo ta pomagal tudi Vam — posebno še, ker bodo v prihodnji sezoni na Koprskem izredno ugodne turistične cene — k odločitvi, da boste naslednji dopust prebili ob našem slovenskem morju, med ljudmi, ki z veliko prizadevnostjo dohitevajo vsestranski razvoj naše domovine...

K PRAZNIKU REPUBLIKE
ČESTITAMO

AGRARIA
trgovsko podjetje
POSTOJNA

VSEMU PREBIVALSTVU!

**OBRATNO
PODJETJE**
*Lesna
Galanterija*
IZOLA
Delovni kolektiv podjet-
ja čestita vsemu ljudstvu
k Dnevu republike!

AVTO PODJETJE
"TRANSPORT"
MEHAN. DELAVNICA
čestita vsemu ljudstvu
k prazniku republike
*Ilirska
Bistrica*

TOVARNA LESOVINSKIH PLOŠČ

Delovni kolektiv tovar-
ne čestita vsemu delovne-
mu ljudstvu k Dnevu re-
publike!

Trgovsko podjetje s kmetijskimi pri-
delki in izdelki.

»Zadrugnik«
ILIRSKA BISTRICA

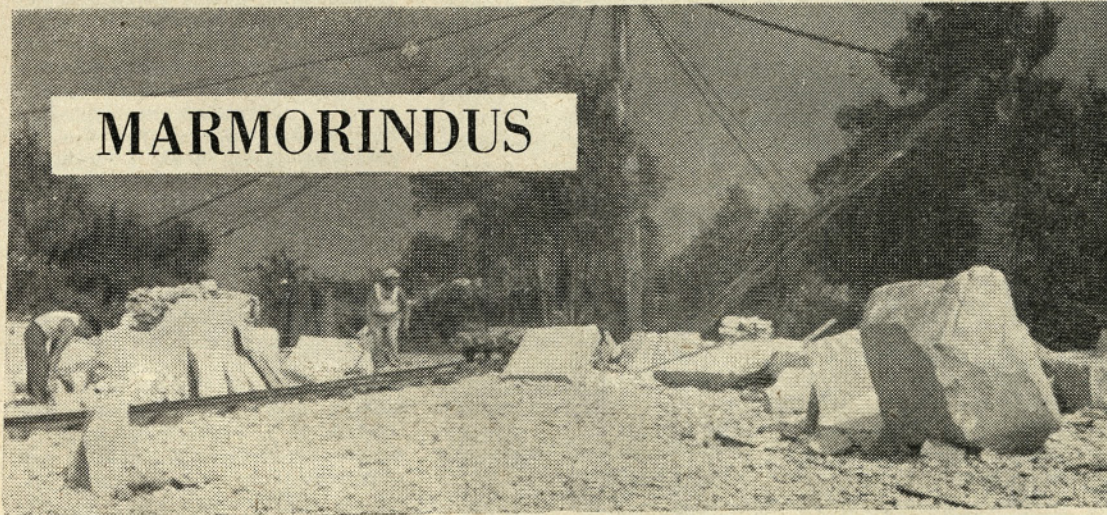
Čestita k prazniku republike

Sežana

»Marmorindus« ima v proizvodnem pro-
gramu marmorne bloke: »Lipica svetli«,
»Lipica rožasti«, »Repen VI.«, »Repen
II.«, »Repen KS«, »Kopriva«, »Stalaktit
rdeči«, »Stalaktit rumeni«, »Škrbina«,
»Opatje selo«, surove in polirane mar-
morne plošče ter vse vrste gradbenega
in okrasnega kamnoseštva. Dobavlja
črne, bele in rdeče granulate ter lom-
ljenec vseh vrst. Opravlja tudi montaž-
ne usluge na stavbah.

K DRŽAVNEMU PRAZNIKU ČESTITAMO
VSEM ČENJENIM ODJEMALCEM!

MARMORINDUS

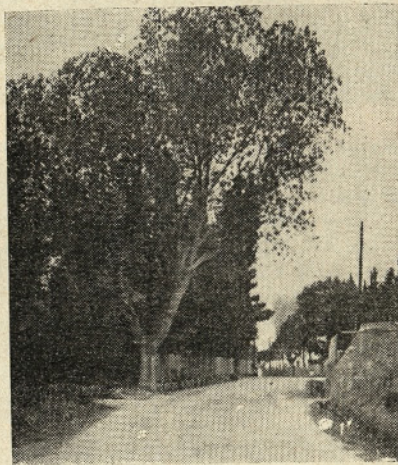
Kaj pa ceste...

Po tržaškem sporazumu je večji del STO pripadel Jugoslaviji. Slovenci smo končno le dobili nazaj vsaj del naše obale, našega morja. Na tem delu Slovenskega Primorja se je zlasti v zadnjih letih močno razvil turizem. Domači in tuji turisti prihajajo v Koper, Portorož, Piran in posebno še v Sv. Nikolaj. Slovenska obala žal ni povezana z zaledjem z železnico, a lepa cesta, ki je v nekaterih odsekih že dograjena, bo precej približala te naše kraje ob morju.

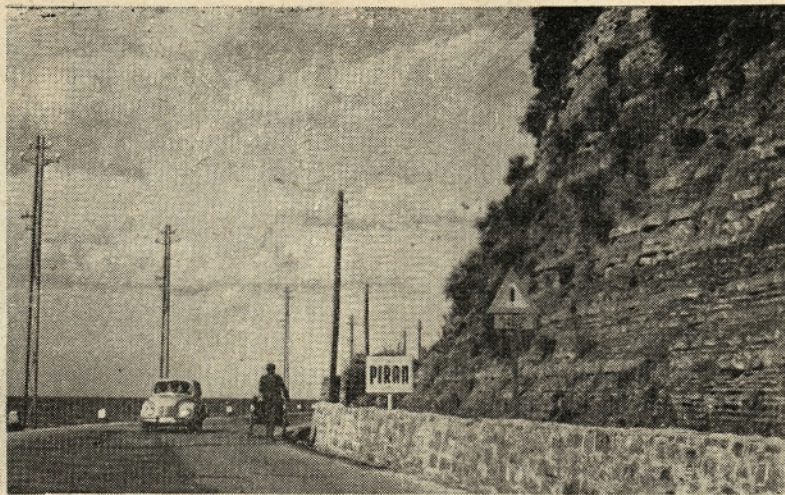
Italija je znana po dobrih cestah, kljub temu pa se z zapuščino, ki smo jo dobili po vojni, ne moremo preveč pohvaliti. Večji obmorski kraji so bili res povezani z dobrimi cestami, zato pa je bila slika v zaledju bolj žalostna, kajti Italijani so gradili predvsem strateške ceste. Po vojni so bile ceste zapuščene in razbite, cestišča uničena. Uprava za ceste v Kopru ni imela lahke naloge, ko se je lotila obnove cestišč, toda danes so že skoraj vse ceste obnovljene in ustrezajo modernemu prometu.

Prva leta po vojni so obnovljali predvsem stare, zapuščene ceste, kasneje pa so začeli z gradnjo novih. Letos so začeli graditi brkinsko cesto, v sklopu režijskega odbora. Gradile so jo tudi mladinske delovne brigade. Brkinska cesta je važna zlasti za prevoz sadja, ki je v teh revnih krajih glavno izvozno blago.

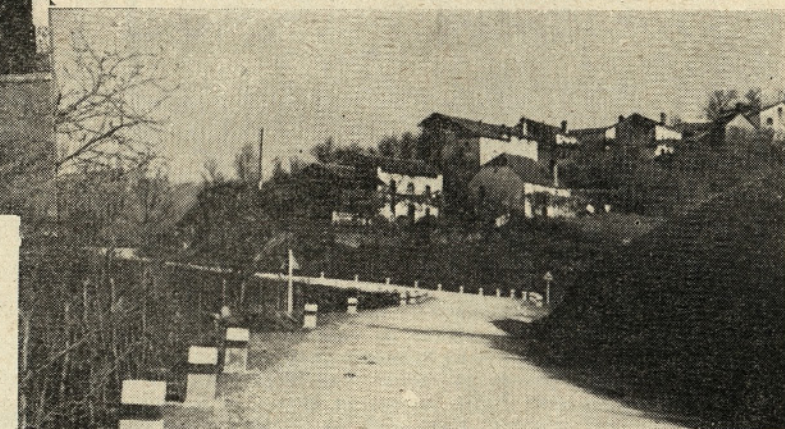
Uprava za ceste v Kopru oskrbuje nad 500 km cest. Ceste gradijo v lastni režiji, zraven pa urejajo in vzdržujejo ceste tretjega reda in obnavljajo cestišča. V zadnjem času asfaltirajo ceste, ki pelje iz Kopra proti Ankaranu. Zaradi ostrih in nepreglednih ovinkov, je potrebna

popravila tudi cesta, ki pelje iz Portoroža proti Piranu. Najbolj oster ovinek je prav pred piransko ladjedelnico. Ovinek bo treba čim prej razširiti, ker so vozila tu vedno v nevarnosti. Predel ceste Portorož—Piran pa je nevaren tudi zaradi kamenja, ki se ob deževnih dneh vsipa na ceste.

Zgoraj: Cesta Piran—Portorož je nevarna zaradi ostrih in nepreglednih ovinkov. Levo: Cesto iz Kopra proti Ankaranu asfaltirajo. Spodaj: Nova brkinska cesta je važna za prevoz sadja, ki ga je v teh krajih dovolj.

Za večji pomorski blagovni promet preko koprskega pristanišča

Na naših cestah često srečujete težke tovarne avtomobile s prikolicami in z nosilnostjo 25 ter več ton. Napisi povedo, da so to »avtovlaki« last podjetja »Intereuropa« mednarodne špedicije in transporta v Kopru.

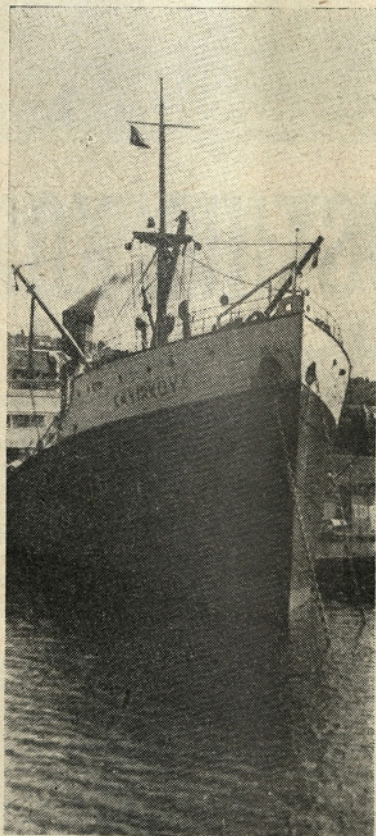
To podjetje spada danes med dobro organizirana podjetja za mednarodno špedicijo in trans-

port s posebno močnim oddelkom mednarodnega transporta, katerega izvršuje z lastnimi avtomobili. »Intereuropa« je bila osnovana že leta 1947 in se je v prvih letih svoje dejavnosti omejila izključno na pomorski promet. Do 40 vagonov blaga se je dnevno prepeljala med Koprsko, Rovinjem in Puljem. Kasneje je podjetje kupilo to-

vorne avtomobile, kateri so poleg železnice prevzeli pomorski promet. V zadnjem letu je podjetje razvilo poleg ostalih — posebno skladiščno dejavnost ter je usposobilo preko 5000 m² do sedaj negospodarsko izkoriščenih skladišč v Portorožu in Kopru. Uskladiščilo je velike količine bombaža za našo tekstilno industrijo.

Znano je, da je ravno »Intereuropa« ono podjetje, katero usmerja naša izvozno-uvozna podjetja na pomorski blagovni promet preko koprskega pristanišča. Za ta promet so že deloma pripravljena skladišča, na razpolago so dobri pristaniški delavci in tovarni avtomobili »Intereurope«, kateri lahko pripelejo 240 in tudi več ton blaga.

Podjetje ima danes lastna skladišča v Portorožu, Kopru, Sežani, Prestranku, na Reki in v Beogradu. Svoje poslovalnice pa v Sežani, Ljubljani, Mariboru, Zagrebu, Beogradu in na Reki.

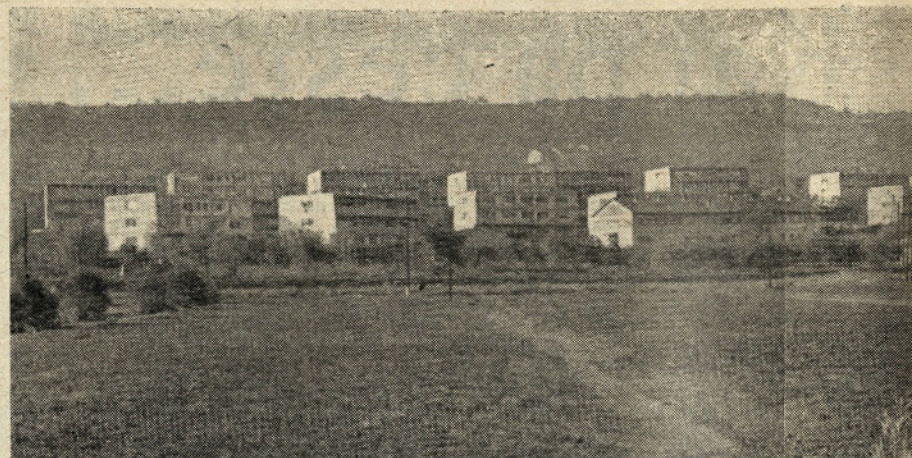
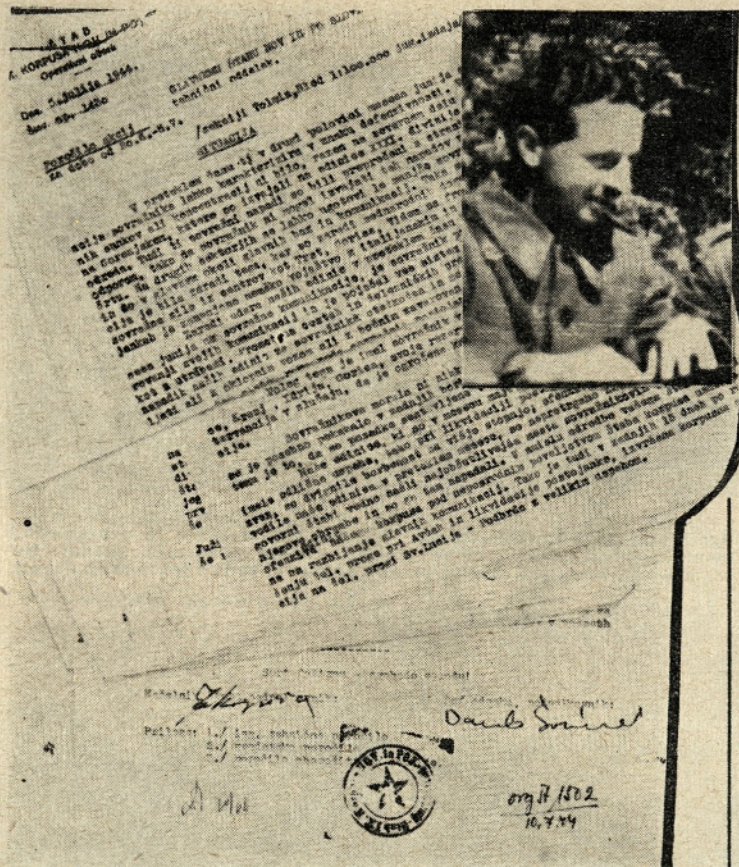
Turška ladja s soljo v portoroškem pristanišču

Razkladanje bombaža, ki je važen za našo tekstilno industrijo

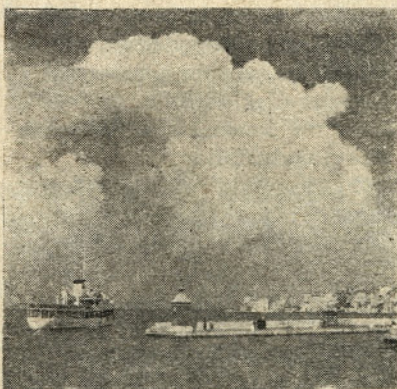

Po odselitvi znatnega števila Italijanov je ostal del plodne zemlje v obalnem pasu neobdelan. Toda še so tu novi naseljenci in ko bodo urejeni lastniški odnosi, bo postal obalni pas zopet cvetoč vrt in še večji vir narodnega dohodka. Kmetijstvo, ki je v koprskem okraju organizirano v veliki meri na zadrugi osnovi, tvori 26% celotnega dohodka okraja. Prav dosednji uspehi velikega sodobnega zadruga posestva Črni Kal kažejo smer, v kateri se bodo morali tudi v bodoče razvijati gospodarski odnosi v kmetijstvu. Na sliki spodaj je novo poslopje »Zadružnika« v Ilirski Bistrici, ki je svojo dosedanje, trgovsko dejavnost razširil na industrijsko izdelovanje vinske kisline. Naj omenimo še to, da bo letošnji odkup poljedelskih pridelkov v okraju preko zadrug dosegel malone 2 milijardi dinarjev.

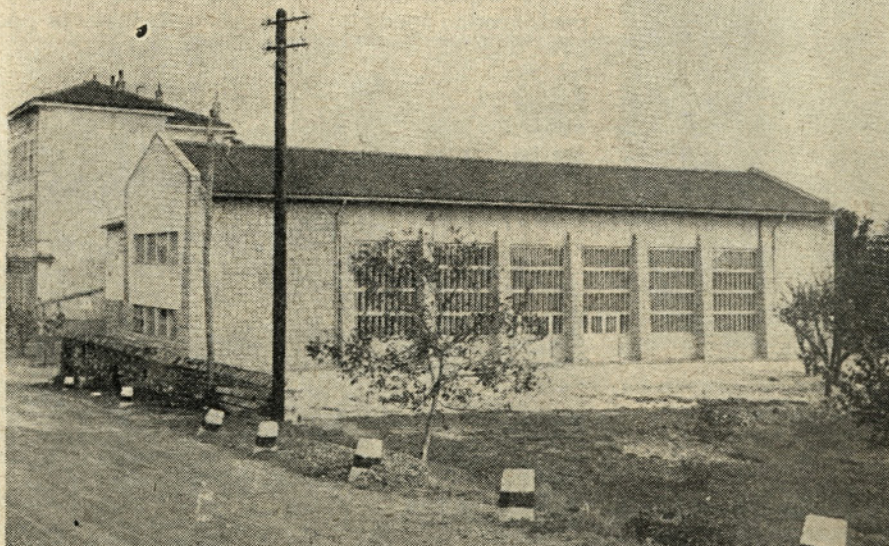
Verjetno marsikdo na Primorskem ne bi vedel povedati, kdo je tovariš Albert Jakopič, vsakdo pa vam bo vedel marsikaj o tovarišu Kajtimirju. To je na Primorskem znano partizansko ime nekdanjega popularnega višjega vojaškega voditelja in sedanjega predsednika SZDL koprškega okraja in je ostalo vsem v dobrem spominu. Kako tudi ne. Kakor je tovariš Kajtimir med narodnoosvobodilno vojno na čelu junaških brigad bojeval premnoge bitke, tako je tudi danes na čelu nič manj važnega in odločilnega boja za boljše življenje ljudstva ob slovenskem morju. — Na naši sliki ga vidimo v partizanski uniformi in zraven faksimile poročila, ki ga je kot načelnik štaba XI. korpusa poslal Glavnemu štabu Slovenije o položaju na Primorskem.

OD NANOSA DO MORJA SE RAZPROSTIRA KOPR

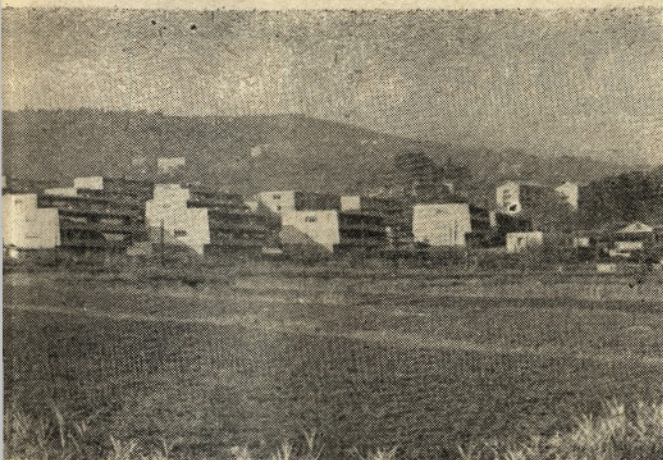
Piran. Staro piratsko gnezdo in ribiško mestce ob naši slovenski obali. Tujski promet, ribištvo in pomorstvo dajejo danes poleg manjše industrijske in obrtniške dejavnosti glavni pečat mestecu. Kot sedež druge največje jugoslovanske paroplovne družbe, »Splošne plovbe«, postaja Piran vse bolj pomemben. »Splošni plovbi« priključena piranska ladjedelnica z novo perspektivo gradnje večjih železnih ladij in kovinskih ladijskih delov ter čolnov, utegne odigrati v bodočem razvoju mesteca še pomembno vlogo. Prirodne lepote najbližje okolice in mnoge mestne znamenitosti privlačajo vsako leto lepo število turistov.

Lanski republiški zlet »Partizana« je nemalo pripomogel k še večjemu razmahu telovadbe na Primorskem. Na sliki spodaj je novo zgrajeni dom »Partizana« v Sežani

Gostinstvo po uspehu plana. Ta obale izp... Med njim... nji epide... šemu tur... Na naših... Portorož... edinstven... na dlani v

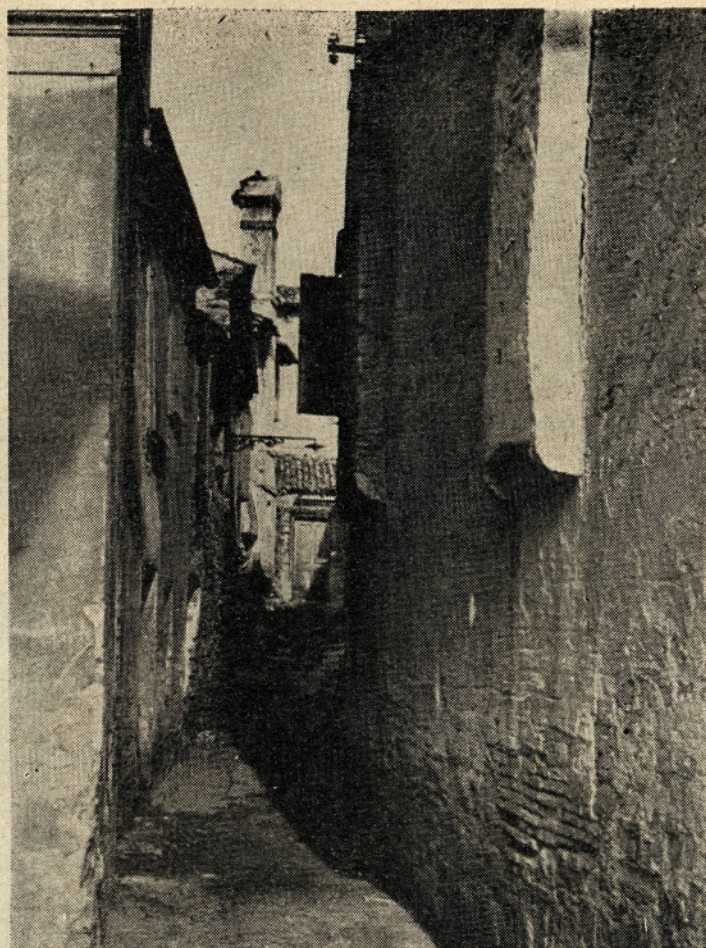
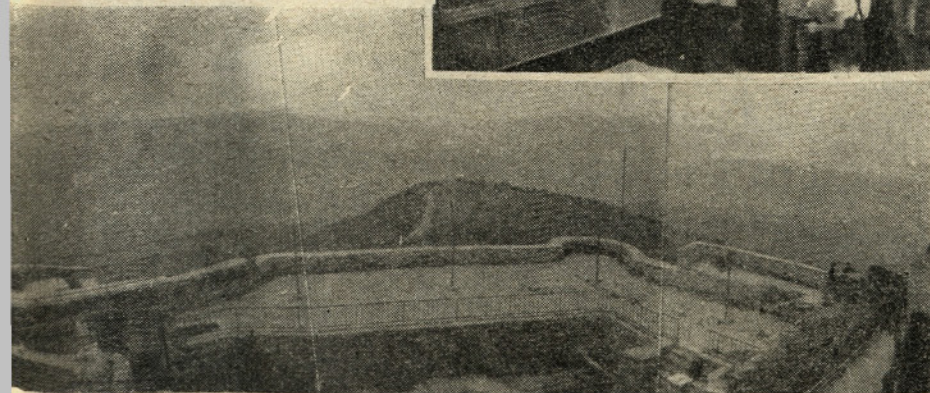
Na naših dveh slikah na levi in na desni sta dva Kopra. Stari, ki izginja in se umika novemu, ki se poraja. Ozke temne uličice, z mestoma pol razpadlimi hišami in skoraj brez kanalizacije v jugovzhodnem delu mesta se bodo sčasoma morale umakniti novim svetlim domovom, kakršni so tisti v Šemdeli (na sliki levo). Seveda pa bo stanovanjski problem še precej časa v ospredju naporov merodajnih činite-ljev v Kopru.

Povprečen Ljubljčan, obiskovalec gledališča, abonent mehkega parternega sedeža, si verjetno niti predstavljati ne more, s kolikšnimi napori in požrtvovalnostjo je povezano delo ljudi v Gledališču za Slovensko Primorje, ki bi ga, brez aluzije na njegov kulturni nivo mogli imenovati potujoče gledališče. Po dolgoletnem zatiranju slovenske besede na tem področju ljudje v najoddaljenejših vaseh z nepopisno ljubeznijo in zanimanjem sprejemajo gostovanje tega umetniškega ansambla. Na sliki zgoraj je prizor z letošnje otvoritvene predstave »Svetloba nad davnino«.

OKRAJ

v Koprskem okraju najlaže ocenimo tih, ki so jih dosegli v izpolnjevanju, bi bil tudi letos na tem delu naše olnjen, če bi ne bilo objektivnih težav. i so bile prenapihnjene vesti o letoš-niji meningitisa dokajšnja ovira bolj-ističnemu prometu v pretekli sezoni. slikah — Desno: Živahen prizor v ob prihodu avtobusa. Spodaj: Socerb a turistična točka, od koder se kakor idi lep kos slovenske zemlje ob morju — tu in onstran meje.

POLO DI TRIESTE - IL PICCOLO DELLA SERA, pag. II, lunedì 15 Dicembre 1941 - Anno XX

La sentenza nel processo dei terroristi Tribunale Speciale condanna

ove imputati a morte, ventitrè a 30 an-
li altri a varie pene, a

Gasperi, Posarelli, V
kerli, Semco, Sluga
anc, Postogna, B
tejec, Prezelj,
opi, Klavora,
duic e Zornik ad a
i reclusione.

Tutti, ad eccezione di C
ore, con la interdizione per
etua dal pubblici uffici, con la

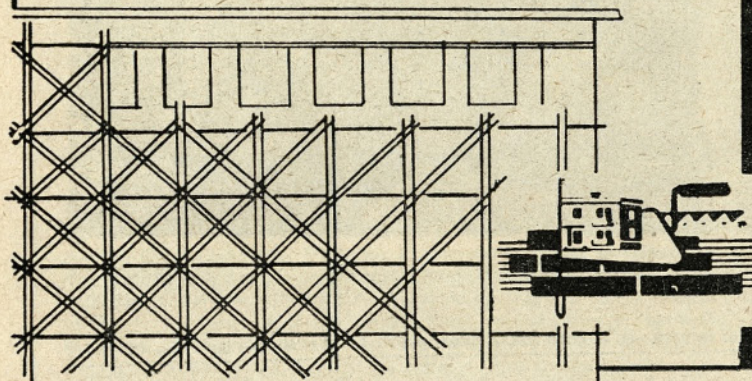
Pri tovarišu Dujcu, predsedniku Okrajnega ljudskega odbora v Kopru, bi težko kaj več zvedeli o njegovem delu v težkih letih fašistične okupacije na Primorskem. Takrat, ko so tuji škornji mogočno gazili po naši zemlji, dostikrat niso niti slutili, da vedno bolj žari iskra upora, ki se bo kmalu razvnela v požar. Prav tovariš Dujc je bil med tistimi vodilnimi borcei Partije, ki se je takrat pripravljala na ta čas. — Poleg njegove slike objavljamo faksimile iz objave obsodbe posebnega sodišča, pred katerim je bil tovariš Dujc poleg vrste drugih naših borcev za svobodo, obsojen na 30 let ječe

GRADBENO PODJETJE

1. maj

gradi visoke in nizke gradnje, adaptacije in rekonstrukcije gradbenih objektov, opravlja teracerska dela ter izdelke iz umetnega kamna in betona, v mizarskih delavnicah opravlja vsa mizarska dela, dobavlja kamenje za zid in okras iz lastnih kamnolomov, prevaža s tovornimi avtomobili ter nudi podjetjem, ustanovam, združenjem in zasebnikom gradbeni material vseh vrst po konkurenčnih cenah

KOPER

SLAVICA

TRGOVSKO

PODJETJE Z

INDUSTRIJSKIM

K DRŽAVNEMU PRAZNIKU ČESTITAMO VSEM
CENJENIM ODJEMAL-
CEM

BLAGOM

NA VELIKO

Vse poslovne prijatelje opozarjamo na veliko zalogo raznega industrijskega blaga, zlasti uvoženega tekstila in gospodinjskih predmetov, pohištva, kemikalij in drugega.

Koper

TOVARNA FURNIRJA IN LESNIH IZDELK.

odkupiše furnirsko in žagarsko hlodovino vseh vrst listavcev Cenjenim odjemalcem nudi plemenite in slepe furnirje, vse vrste rezanega lesa, listavcev, pleteno embalažo, zabojke za saje in zeleňjavo, kocke za tlakovanje in ostale lesne izdelke.

TOPOL

Ilirska Bistrica

Zmetijska zadruga
DUTOVLJE

ČESTITA VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU K PRAZNIKU 29. NOVEMBRA!
V SKLOPU ZADRUGE JE PET TRGOVIN,
ŠTIRI GOSTILNE IN MESNICA.

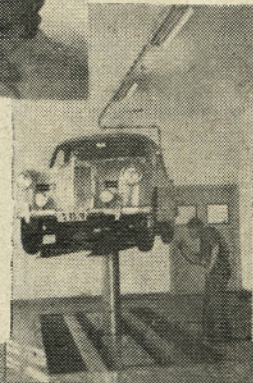
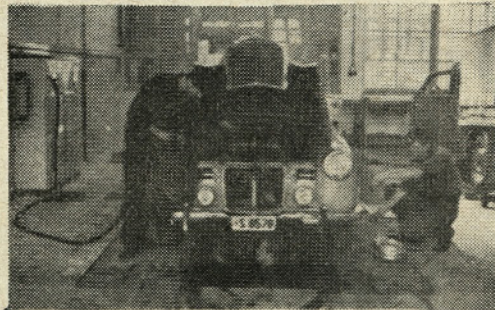
TOVARNA MESNIH IZDELKOV *

nudi cenjenim odjemalcem vedno najkvalitetnejšo in najokusnejšo mortadelo, šunkarico, tirolsko, lovsko in navadno salamo, salamin, kraško in postojnsko salamo, kraško in rol šunko in preka-jenke.

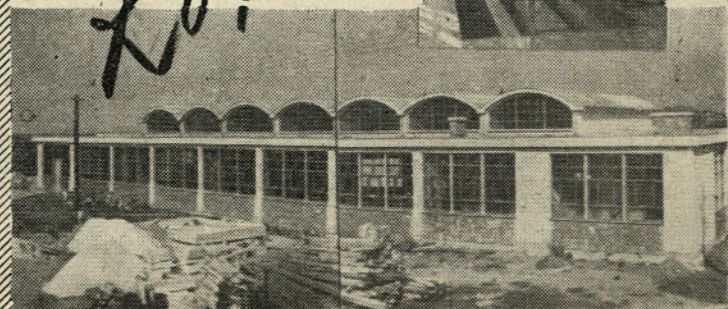
Obenem čestita vsemu prebivalstvu k državnemu prazniku!

Postojna

AVTOCOMMERCE

Koper

TOVARNA VEZANIH PLOŠČ IN FURNIRJA

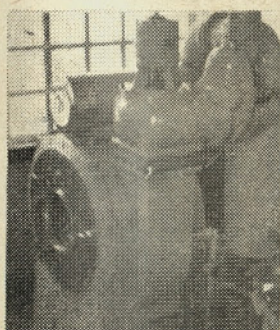
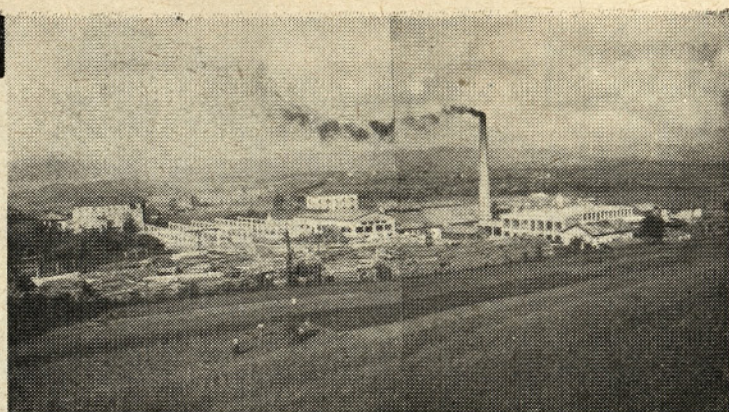
Po najvišjih dnevnih cenah odkupujemo hlodovino za žago, luščenje in furnir vseh vrst iglavcev in listavcev.

Svojim odjemalcem nudimo vse vrste furnirja, vezanih in mizarskih plošč, rezan les in embalažo.

JAVOR

Pivka

K PRAZNIKU REPUBLIKE ČESTITAMO
VSEMU PREBIVALSTVU!

in **PRALNICA
KOPALNICA**

Nova pralnica v Kopru kemično čisti in barva vsakovrstne tkanine in oblačila.

Koper

TRGOVSKO PODJETJE

Moda

čestita vsem delovnim ljudem
k prazniku republike!

IZOLA

Čestita k prazniku republike 29. novembra vsemu delovnemu ljudstvu in vsem gostinsko - turističnim kolektivom na Koprskem

Givopromes

Priporoča se s svojimi izbranimi brezalkoholnimi pijačami in pivom

IZOLA

Tovarna pletenin

Tovarna izdeluje volneno trikotažo in volnene pletenine vseh vrst. Proizvodnjo bi lahko zvišali za 100%, če bi imeli dovolj surovin. Te pa dobijo le v zamenjavo za gotove izdelke. Kljub težavam izdeluje podjetje kvalitetne izdelke, ki so prodrli tudi na tuja tržišča, v Sovjetsko zvezo in Anglijo. Doma prodajajo le modne vzorce.

SEŽANA *

GRADBENO PODJETJE *

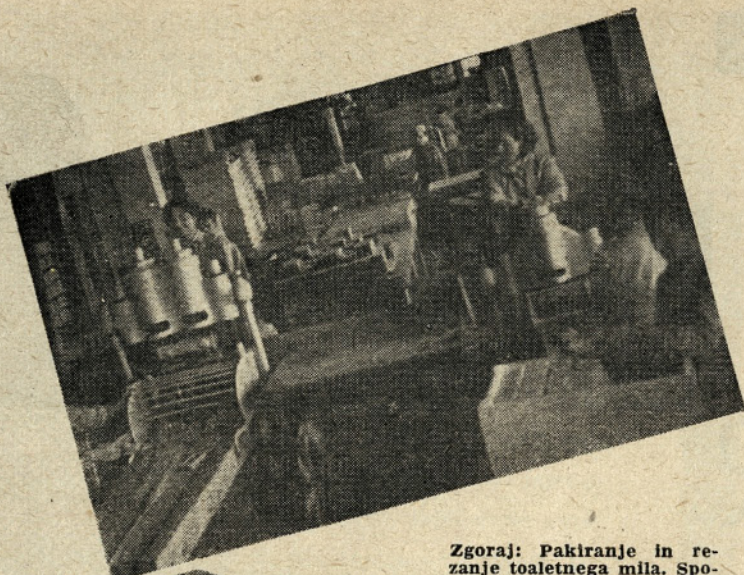

GRADBENIK

Izola

VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM, INVESTITORJEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM ČESTITAMO K 29. NOVEMBRU — DNEVU REPUBLIKE!

Zgoraj: Pakiranje in rezanje toaletnega mila. Spodaj: Stroj za rezanje pralnega mila

V posodico nalivajo kremo za čevlje (spodaj)

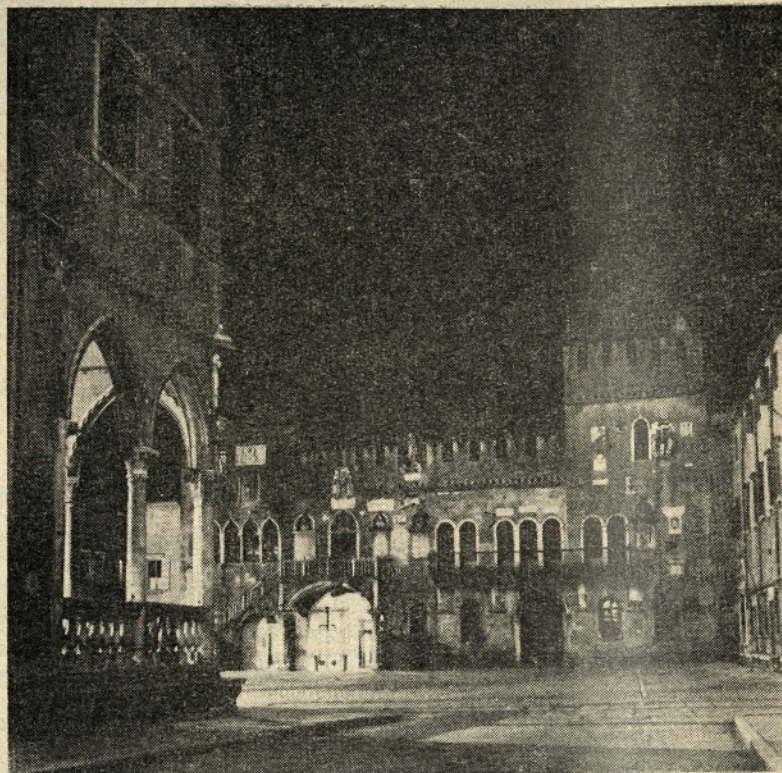

tovarna mila PIRAN

Tovarna mila je poleg velike ladjedelnice največje podjetje v Piranu. Obstaja že nad 90 let in je med največjimi tovrstnimi tovarnami v državi. Kljub temu, da so stroji stari — saj so v tovarni že prav od začetka in precej obtežujejo dela — je delovni kolektiv z velikimi napori in požrtvovalnostjo dvignil proizvodnjo svojih izdelkov v zadnjih letih kar za 100 %. Izdelki so najkvalitetnejši in enakovredni izdelkom drugih tovrstnih tovarn, čeprav so opremljene z najmodernejšimi stroji. S temi prvovrstnimi proizvodi si je utrla tovarna pot na mnoga tržišča v državi.

Po desetletnem investicijskem načrtu bodo tovarno modernizirali in jo opremlili z najmodernejšimi stroji. Tako bodo proizvodnjo precej dvignili in postavili tudi glicerinske naprave za pridobivanje glicerina, ki ostaja pri izdelovanju mila.

In kaj vse v tovarni proizvajajo? Toaletno in pralno milo, loščilo za parkete in čevlje, pralne praške in belilo Salvetti.

OBČINA

Koper je politično, kulturno in turistično središče Slovenskega Primorja, kljub temu pa je tu polno ozkih, mračnih ulic in starih hiš, seveda le v središču mesta, kajti v okolici rastejo novi moderni stanovanjski bloki. Pereč problem v Kopru je kanalizacija.

Nastanek Kopra sega daleč nazaj v preteklost. Nekateri ga celo povezujejo z bajeslovnimi Argonavti. Jazon se je na pohodu za njimi ustavil s svojimi možmi ob gornjem Jadranu in ustanovil mesto Paladijo. Plinij omenja ta kraj kot rimsko mesto Egida. Znana pa so še kasnejša imena za Koper — Kapris in Kaprera. V slovenščini se je ohranil Kapris kot Koper. Mestece je dobilo svoje ime verjetno po kozji (latinsko capra), ki je narisana v starem koprskem viteškem grbu.

Okoli leta 600 so se naselili na Koprskem Slovenci in tam ostali.

Leta 1710 so v Kopru ustanovili semenišče, da bi v njem vzgajali duhovnike, ki bi opravljali verske obrede v slovenskem liturgičnem jeziku. S tem je postal Koper tudi kulturno središče slovenske Istre.

Danes je Koper upravno, kulturno in turistično središče vsega Slovenskega Primorja. Koprčani se trudijo, da bi dali svojemu mestu lice vredno položaja, kakršnega zavzema v novi družbeni skupnosti.

Koper s svojo najbližjo okolico ima že močno razvito industrijo: Tovarno ribjih konzerv v Izoli, Rudnik črnega premoga v Sečoveljah, Kovinsko predelovalno industrijo, Tovarno ključavnic in kovinske galanterije LAMA v Dekanih, Kovinsko predelovalno podjetje »Mehanotehnika« v Izoli, TOMOS-tovarno motornih koles, Tovarno radijskih in električnih aparatov ERMA v Smarju, Tovarno ščetk »Partizanka«, Livarno in avtomehanično delavnico za najnujnejša dela v piranski ladjedelnici, Tovarno pohištva »Stil«, Hladilnico in mlekararno v Dekanih, podjetji »Riba« v Izoli in »Ribič« v Piranu za industrijsko predelavo rib in še vrsto manjših podjetij.

Zgoraj: Nova mlekarina v Dekanih pri Kopru. Opremljena je z najboljšimi in najmodernejšimi stroji. Pred poslopjem urejajo še dovozno cestišče.

Desno: Tolkač na vratih koprkega muzeja.

Levo: Pogled na Titov trg v Kopru ponoči.

KOPER

Kljub velikemu industrijskemu razmahu Kopra in okolice, pa je še mnogo težav in načrtov, ki jih bo treba v čim krajšem času premostiti. Najbolj pereče in težavno je v Kopru, prav tako kot menda po vseh mestih Slovenije, stanovanjsko vprašanje. Na koprski občini imajo 1878 prošenj za družinska stanovanja in 160 za samska. Letos zbirajo pri občinah sredstva v kreditni sklad za gradnjo stanovanjskih hiš iz obveznega 10% prispevka od plač. Vendar je ta znesek še znatno prenizek, da bi lahko v kratkem rešili stanovanjsko stisko. Zato so predlagali Izvršnemu svetu LRS, da v prihodnjem letu dvigne ta procent na 17%. V sedanjih razmerah lahko dobi občina Koper le 50 milijonov dinarjev, kar pa bi zadostovalo komaj za 30 stanovanj. V prihodnjih

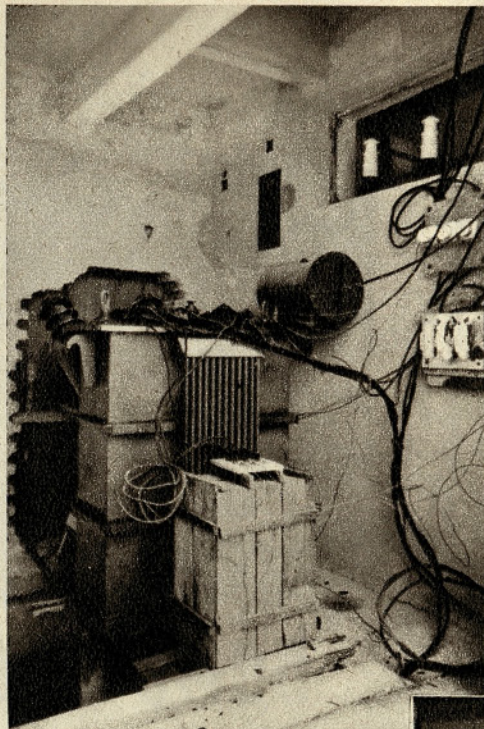
petih letih bodo potrebovali že okoli 2000 stanovanj, kar bi s komunalnimi zgradbami vred stalo najmanj okrog 9 milijard dinarjev. Iz stanovanjskega sklada pa dobijo letno le 90 milijonov dinarjev.

Poleg gradnje novih stanovanj bi morali v Kopru nujno porušiti 220 hiš iz higienskih razlogov, popravila pa je nujno potrebnih 954 stavb. Te hiše so večina stare in neprimerne za stanovanja.

Pri gradnjah v Kopru moramo upoštevati večje stroške za komunalne naprave. Popravila je potrebno pristanišče, zgraditi bi morali novo pošto, urediti kanalizacijo, ki je stara in neprimerna. Poleg tega je Koper dandanes že tako važno mesto v Slovenskem Primorju, da bodo morali misliti tudi na gradnjo železniške proge.

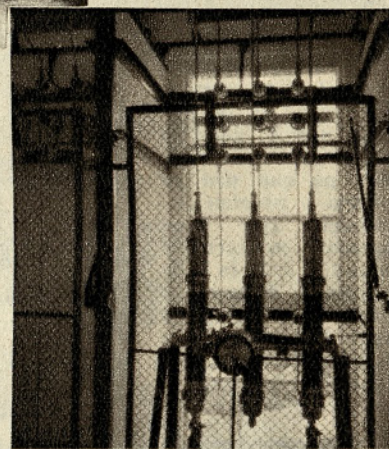

Zgoraj: Sv. Nikolaj pri Kopru nudi poleti domačim in tujim turistom s svojo prelepo okolico obilo užitka in zabave. V weekend-hišicah, ki zadovoljijo tudi razvajene turiste, je prostora za 160 ljudi.

DANES ►

Stanje, ki ga je podjetje sprejelo od nekdanjih podjetij, je bilo izredno neurejeno in zane-marjeno. Sedaj si delovni kolektiv prizadeva, da bi s pomočjo Elektrogospodarske skupnosti Slovenije, uredilo in izboljšalo preskrbo električne energije na Koprskem.

ELEKTRO KOPER

podjetje za razdeljevanje električne energije, ki je bilo ustanovljeno z namenom, da na enoten način reši elektrifikacijo na Koprskem.

◀ NEKOČ

To je ena najmlajših tovarn na Koprskem. Izdelujejo predvsem radijske sprejemnike »Izola«, večje sprejemnike kombinirane z gramofonom, sesalce za prah, loščilce za prah, loščilce za parket in lične majhne električne peči. V proizvodnem načrtu imajo tudi izdelovanje valovnih pretikal s tipkami in vrtilne kondenzatorje za radijske sprejemnike.

»Erma«

tovarna elektro radio mehanike
Šmarje pri Jelšah

DOMOVINA SLAVNIH BELIH KONJ

Ko žrebec dopolni tretje leto ga vprežejo v voz, da se privadi vožnji, nato pa začne z dresuro. Vsak dan po eno uro ga vodijo v posebni jahalnici, kjer pred ogledali nadzorujejo pravilno držo in hojo mladega žrebca. V Jugoslaviji vzgajamo sedaj lipicance tudi v Lipiku, Kutijevu, Slavonski Požegi in Karadjordjevu.

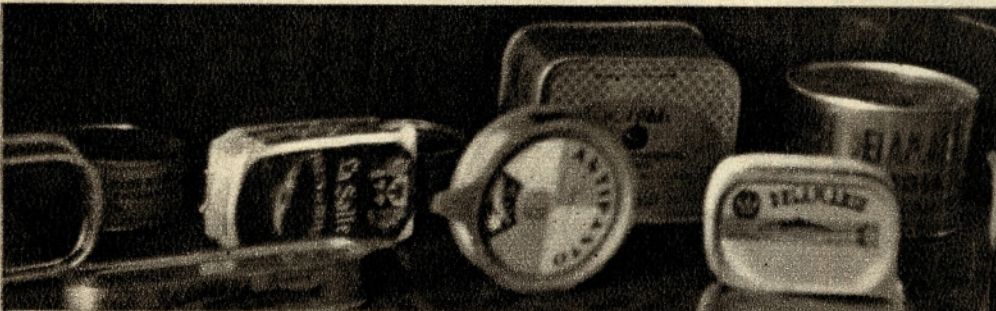

Sredi kraške planote stoji že stoletja po vsem svetu znana Lipica. Ime je dobila po mnogih lipah, ki so jo obraščale v prejšnjih časih.

Že v davnih stoletjih so gojili ob izviru reke Timave konje, prednike današnjega Lipicanca, ki je znan v svetu po svoji odpornosti, temperamentu, poslušnosti in sposobnosti. Zmore vse, od najtežjih kmečkih del do najvišje klasične dresure. Ko je nadvojvoda Karel zvedel, da so že stari Rimljani tu gojili konje, je odkupil posestvo. Kupil je španske, andaluzijske, neapeljske nemške, danske in arabske plemenjake in s temi osnoval številne čistokrvne linije. Do danes se jih je ohranilo šest. 1580. l. je ustanovil v Lipici kobilarno.

V letih 1729—1735 so ustanovili na Dunaju svetovno znano jahalno šolo, kjer so dresirali samo Lipicance, da so si pridobili potrebne kvalifikacije in se lahko uvrstili med plemenjake.

Med dvema vojnama je bila Lipica last italijanskih okupatorjev. Pozneje so jo zasedli Nemci in odpeljali večino konj. Po osvoboditvi smo dobili nazaj le 11 lipicancev. Danes imajo v kobilarni v Lipici že 180 čistokrvnih konj, vseh šestih linij. Žrebec za pleme stane okoli 300.000 din.

IZVOZ
UVOZ

DELAMARIS

Delamaris

IZOLA

»DELAMARIS« export-import izvaža ribje proizvode tovarn v Izoli in Kopru, uvaža pa reprodukcijski material za potrebe ribje industrije.

„IRIS“

Izola

Podjetje proizvaja vse vrste svežih in slanih ribjih konzerv raznih velikosti. Svoje izdelke izvaža v 12 držav.

Poleg konzerv izdelujejo še tehnično olje za usnjarsko industrijo in ribjo moko, ki je dobra krma za prašiče in perutnino. Ribja moka vsebuje 56 % beljakovin (proteinov).

Delovni kolektiv tovarne čestita delovnemu ljudstvu Jugoslavije k prazniku republike.

Zgoraj: Če se peljete po novi asfaltirani cesti iz Kopra proti Šmarjam, boste v Škocjanu gotovo ostrmeli nad novim modernim poslopjem, ki se bohoti na desni strani ceste. To je novo poslopje

TOMOS, tovarne motornih vozil v Kopru. Doslej ima tovarna razmetane svoje delavnice po vsem Kopru, zato je njena proizvodnja še nizka. Leta 1960 bo prešla tovarna v samostojno serijsko proizvodnjo.

MOPED ZA VSAKOGAR

Po ureditvi tržaškega vprašanja, je bilo treba na koprskem rešiti še vprašanje, kako nuditi delavcem v Kopru in okolici zaposlitev doma. Zlasti še tistim, ki so bili poprej zaposleni v Trstu. Predvsem so bili to kvalificirani delavci in med njimi je bilo mnogo mehanikov in strokovnih delavcev kovinske stroke. Treba je bilo zgraditi večje industrijsko podjetje, v katerem bi lahko zaposlili vse te delavce. Tako so se v Kopru odločili, da zgradijo tovarno motornih koles.

Na temelju licenčne pogodbe z avstrijskim podjetjem Steyer-Daimler-Puch, izdeluje tovarna motorna kolesa tipa MOPED, ki so se zadnja leta uveljavila v Evropi. Poleg zanesljivosti in nizke cene je prednost MOPEDA v majhni porabi goriva.

MOPED ima skoro dve konjski sili (50 cm³). Pri vzponu 16°/o s hitrostjo 50 km, porabi le 1,4 do 1,8 litra bencina na 100 km.

Drugi tip motornega kolesa, ki ga izdelujejo v Kopru, je »Scooter«. Podoben je italijanski »Vespi«. Vozilo je dvosedežno in pripravno za daljše vožnje. Motor 125 cm³ porabi na 100 km vožnje, z brzino 75 km na uro, največ 2,1 litra bencina.

Razen teh dveh modelov ima tovarna v načrtu še proizvodnjo močnejših vozil z motorji 250 cm³.

Tovarna ima težave sedaj prav zaradi tega, ker so delavnice raztresene po vsem Kopru. Toda v neposredni bližini Kopra, v Škocjanu, ob cesti, ki pelje v Šmarje, že raste novo, moderno poslopje Tovarne motornih koles. Tretjina poslopij je že dokončana. Glavni projekt za tovarno sta izdelala ing. Miroslav Gregorič in statik ing. Dane Smrekar (Slovenija-projekt). Glavno proizvodno poslopje meri v dolžini 210 metrov, v širino 120 metrov.

Zgoraj: Kdo si ne želi takega »Mopeda«? Stane 130 tisoč dinarjev. Dobite ga tudi na obroke. Letos bo izdelala tovarna 3000 takih motorjev.

Tovarna je dobila 3 milijarde 859 milijonov din iz investicijskega sklada. Za gradbena dela bodo porabili milijardo in 335 milijonov din, z ostalim denarjem pa bodo kupili stroje, kajti le z modernimi stroji bodo lahko zvišali proizvodnjo motornih koles raznih tipov na 11 tisoč vozil letno.

Glavna dvorana s kotlarnico bo dokončana prihodnje leto, vsa ostala dela v tovarni pa do leta 1959, tako da bo lahko tovarna leta 1960 pričela samostojno serijsko proizvodnjo. To bo največja tovarna motornih koles na Balkanu.

Kolektiv tovarne se trudi, da bi bile cene motornih kolesom čim nižje in dostopne vsem delov-

Predno so v tovarni začeli s serijsko proizvodnjo MOPEDOV, so jih dali za šest mesecev na preizkušnjo. Na sliki: Motorji so pripravljeni za zadnjo kontrolo pred prodajo.

nim ljudem. To pa je za enkrat odvisno še od sodelavcev, ki dobavljajo določene dele.

Motorno kolo tipa MOPED stane danes 130 tisoč dinarjev. Kupec lahko kupi motorno kolo tudi na obroke. Ko odplača tovarni 70°/o vrednosti, dobi motor, 30°/o pa izplača kasneje v obrokih. Tudi Narodna banka daje kredit za motorje. Tak kredit je treba odplačati v dveh letih.

V tovarni so organizirali že tri tečaje za specializiranje avtomehanikov za naše motorje. Najboljše fine mehanike pa so poslali na specializacijo v tovarno motorjev Puch v Avstrijo. Tako smo lahko prepričani, da bodo naša vozila res kvalitetna.

Letos do konca leta bo prišlo na domači trg 3 tisoč motornih koles, lani pa jih je bilo zaradi pomanjkanja prostora, ljudi in deviznih sredstev samo 700. Devizna sredstva so si letos ustvarili sami. V tovarni upajo, da bodo v prihodnjem letu izdelali kar 4 tisoč novih motornih koles.

Garancijska doba za motorno kolo izdelano v tovarni motornih koles v Kopru je šest mesecev, ali za prevoženih 3 tisoč km. Po tem času mora motor na servisu pregled, ki ga plača podjetje.

V tovarni bo urejena ambulanta, kjer bodo delavci dobili ob nesrečah prvo pomoč.

Spet je nekdo v Kopru zadel milijonsko premijo, boste verjetno vzklíkili. Pa ni tako. Za »kilometerske milijonarje« gre — v avtoprometnem podjetju »Slavnik« za njegove kamione, avtobuse in šoferje, ki s temi vozili po naših (pa tudi tujih) cestah »požirajo« kilometre, da je veselje. Oglejte si nekaj primerjalnih številčnih podatkov od leta 1953 do danes.

Leta 1953 so prepeljali 790.000 potnikov in prevozili 2 milijona kilometrov.

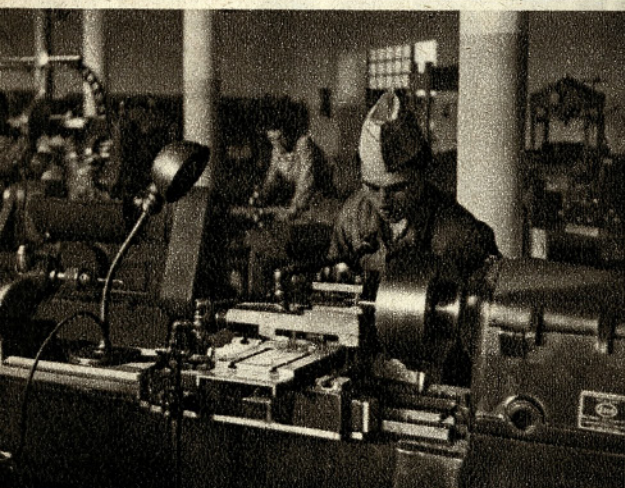
Leta 1954 so prepeljali milijon potnikov in prevozili 19 milijonov kilometrov.

Leta 1955 so prepeljali milijon 600.000 potnikov in prevozili 29 milijonov kilometrov.

Te izredne rezultate so dosegli z razmeroma majhnim številom, 20 avtobusov na 24. progah z 80 dnevnimi prihodi in odhodi.

Pa povejmo še nekaj o osebnem avtobusnem prometu podjetja. Prvo v Sloveniji je vpeljalo mednarodne turistične proge in sicer predlanskim progo: Portorož—Celovec, ki so jo v minuli sezoni podaljšali do Beljaka, lani še progo Portorož—Graz. Poleg tega opravljajo Slavnikovi avtobusi tudi osebni avtobusni promet v okviru Videmskega sporazuma.

KOPRSKI MILIJONARJI

Zgoraj: Slavnikov avtobus na mednarodni progi ob prehodu državne meje na Jezerskem.

Levo in desno: Vrsta delavnic: strojna, karo-serijska, ličarska, dve servisni, električarska preizkusna postaja za črpalke so opremljene z vsemi potrebnimi modernimi stroji.

Spodaj: Avtobusna postaja v Kopru že sedaj komaj zmaguje naraščajoči promet.

Levo: »Slavnikovi« avtobusi so znani po svoji lepi zunanosti in udobnosti.

»Slavnik« skrbi tudi za tovorni promet in to tudi z inozemstvom. Njegovi kamioni prepelejo letno okoli 30 tisoč ton blaga in narede pri tem nad 3 in pol milijonov kilometrov.

Poleg prometa, bodisi osebnega bodisi tovrnega, pa opravljajo v najmoderneje urejenih Slavnikovih delavnicah vsa dela od servisne službe do generalnih popravil. Zaradi vedno večjega avtomobilskega prometa postaja te vrste dejavnost vse važnejša, česar se pri »Slavniku« dobro zavedajo. Vedno bolj opremljene delavnice sedaj že omogočajo prehod od remontnih del na osvajanje izdelovanja manjših avtomobilskih delov, ki so jih do nedavna nabavljali izključno iz izvoza.